

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ

О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

Народна банка Србије

2011

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2011

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 85 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2011. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 25. јуна 2012. године.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2011. доступан је јавности на сајту Народне банке Србије (<http://www.nbs.rs>).

Извршни одбор Народне банке Србије:

Дејан Шошкић, гувернер

Ана Глигоријевић, вицегувернер

Бојан Марковић, вицегувернер

Диана Драгутиновић, вицегувернер

Мира Ерић Јовић, вицегувернер

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон и 44/2010. (члан 71. став 4).

² „Службени гласник РС“, бр. 71/2010. (члан 40).

Уводна реч

Светску привреду у 2011. години обележила су два знатно различита полугодишта, што се одразило и на економске прилике у Србији. После наставка релативно снажног опоравка у првој половини године вођеног високом активношћу земаља у развоју и растом цена на светским финансијским и робним тржиштима, глобални привредни раст поколебан је политичком нестабилношћу на Блиском истоку, а затим и угрожен продубљивањем кризе јавног дуга у Европској монетарној унији.

Након Грчке и Ирске, Португал је постао трећа земља зоне евра која је затражила званичну помоћ Европске уније и Међународног монетарног фонда. Грчка је примила свој други пакет помоћи, док су Италија и Шпанија започеле програме врло озбиљних буџетских реформи. Проблеми јавних финансија рубних земаља зоне евра довели су, путем раста ризикопремија, до даљег раста иначе високих трошкова задуживања тих држава, а, последично, и банака, привреде и становништва у тим земљама. Због директне и индиректне, стварне и потенцијалне изложености дужничким хартијама од вредности финансијски угрожених земаља зоне евра, готово целокупан европски банкарски сектор суочио се с додатним тешкоћама у приступу тржишту капитала. Да би било избегнуто нагло смањење кредитне активности и очувана финансијска стабилност, Европска централна банка је у другој половини године приступила спровођењу широког пакета нестандардних мера монетарне политике.

У таквим околностима испољило се наличје утицаја привреда Европске уније на привреду Србије у виду успоравања привредног раста и кредитне активности. Мањи кредитни раст уочио се пре свега код банака у грчком власништву, чија се билансна имовина смањила за 8%. Банке из рубних земаља зоне евра имале су на крају године власништво над безмало 40% банкарског сектора Србије, па отуда, јединим делом, можемо очекивати наставак неповољне динамике кредитне активности. Такође, предвиђамо и да ће мере које су донеле Аустријска централна банка и аустријска Агенција за надзор финансијских тржишта ради очувања капитала аустријских банака у кратком и средњем року слично утицати на банкарски сектор Србије преко пословања банака у аустријском власништву, које чине 19% имовине банкарског сектора.

У важна достигнућа економске политике Србије у изазовној 2011. години убрајамо побољшање кредитног рејтинга земље код агенције „Standard & Poor's” са BB– на BB, убрзано снижавање стопе

инфлације у другом делу године и релативну стабилност курса динара током целе године.

Народна банка Србије је у првом делу године наставила рестриктивну монетарну политику, будући да је из летњих месеци 2010. године пренет снажан инфлаторни импулс у виду скока цена, пре свега цена непрерађене и прерађене хране. Стопа инфлације била је у порасту од јула и изнад горње границе утврђеног циља од октобра 2010. године. Референтна каматна стопа је повећана за 100 базних поена (1%) од почетка до априла 2011. године, када је раст међугодишње стопе инфлације заустављен на нивоу од 14,7%. Средином 2011. године, када је установљено слабљење инфлаторних притисака, започето је ублажавање монетарне политике, па је до краја године референтна каматна стопа укупно смањена за 275 базних поена (2,75%), на 9,75%. Стопа инфлације је на крају 2011. године износила 7%, наспрам циљане вредности од $4,5\% \pm 1,5$ процентних поена, уз постојану силазну тенденцију.

Спровођење процеса динаризације Народна банка Србије је подржала изменама прописа и тематским публикацијама. Донета је нова Одлука о обавезној резерви банака код Народне банке Србије. Одлуком су уведене диференциране стопе обавезне резерве на динарску и девизну основицу, односно на обавезе дуже и краће рочности, при чему повољнији третман имају динарске обавезе и обавезе дуже рочности. Одлуком је такође предвиђено и утврђивање обавезе динарског издавања дела обавезне резерве обрачунате у еврима, уз диференциране стопе. Та одлука је довела и до релативно брзе промене структуре финансирања банкарског сектора у правцу дугорочнијих извора (учешће ових извора је повећано са 33,0% у децембру 2010. на 40,8% у децембру 2011. године) и тиме до јачања отпорности домаћег банкарског система на нестабилности иностраних финансијских тржишта. Изменама одлуке о условима одобравања кредита за дневну ликвидност утврђено је да се као залога за кредитне олакшице могу користити искључиво динарске хартије од вредности без девизне клаузуле. Почев од марта 2011. године, у тромесечној динамици, на интернет сајту Народне банке Србије објављује се Извештај о динаризацији финансијског система Србије, који обухвата релевантне податке и предузете мере подршке динаризације.

Народна банка Србије је и током 2011. године наставила да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса, који је дефинисан Споразумом о циљању инфлације с Владом Републике Србије децембра 2008. године. У 2011. години, Народна банка Србије је на међубанкарском девизном тржишту, настојећи да ублажи претеране дневне осцилације курса динара према евр у обезбеди несметано функционисање девизног тржишта, укупно банкама продала 90 милиона евра и од банака купила 45 милиона. Динар је у

2011. години апредцирао у односу на евро за 0,8%. Година је завршена с девизним резервама Народне банке Србије од 12,1 милијарду евра, што је обезбеђивало покривеност новчане масе M1 од 430% и било једнако вредности увоза робе и услуга у периоду од 8,6 месеци.

У финансијском систему Србије банкарски сектор и даље има доминантну улогу са учешћем од 92% у укупној билансној суми дела финансијског сектора који је под надзором Народне банке Србије и представља кључан чинилац његове стабилности.

Иако је био изложен шоковима, банкарски сектор је због релативно конзервативне пруденцијалне политике Народне банке Србије у прошлој години био високо отпоран и акумулиране резерве биле су довољне да покрију све тренутне и потенцијалне последице кризног периода. Ако се изузму тржишни изазови, највеће искушење банкарском сектору представљао је прелазак на нови регулаторни оквир, усклађен с принципима Базела 2. Тај процес је, уз оперативно прилагођавање, изискивао и докапитализацију великог броја банака, која је посебно обављена у последњем тромесечју 2011. године. Увођење принудне управе у Агробанку било је последица неодговарајућег управљања кредитним ризиком у тој банци и није изазвало поремећаје у функционисању банкарског система. Поверење грађана у банкарски сектор Србије важно је упориште његове виталности, а испољава се, између осталог, у расту штедње становништва од 6,6% у 2011. години.

Народна банка Србије је наставила да, као супервизор и регулатор, одржава стабилност банкарског сектора и укупног финансијског система, као и да регулаторни оквир прилагођава захтевима макроекономског окружења и међународним стандардима супервизије. Тако је током године донета Одлука о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система, чији је циљ било смањење ризика у том систему који произлази из високог учешћа кредита одобрених у страниој валути или с девизном клаузулом. Донета је и измена Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке, којом су додатно прецизирани услови под којима репрограмирање, односно продужење рока отплате кредита дужницима банке, не утиче негативно на оцену нивоа преузетог кредитног ризика и, последично, резервисања за потенцијалне губитке, у складу с критеријумом уредности у измиривању обавеза дужника. Тим прописима се истовремено пружа подршка реализацији програма Владе Републике Србије који има за циљ решавање проблема неликвидности привреде. Ради обезбеђивања заштите корисника финансијских услуга у складу са стандардима и степеном заштите у Европској унији, као и унапређења пословне праксе и адекватног информисања грађана, Народна банка Србије је током прошле године припремила Предлог закона о заштити корисника финансијских услуга, који је усвојила Скупштина Републике Србије. Закон је ступио

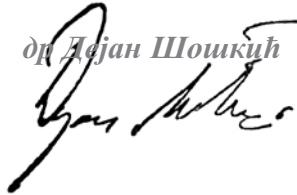
на снагу 4. јуна, а почео да се примењује 5. децембра 2011. Тај закон ће заштитити наше грађане као кориснике финансијских услуга, у складу са стандардима Европске уније у овој области.

У 2011. години Народна банка Србије је остварила добит од четири милијарде динара. Из те добити је, у складу са Законом о Народној банци Србије, у корист буџета Републике Србије распоређено 2,8 милијарди динара.

Народна банка Србије ће наставити да ради на остварењу својих Законом постављених циљева чија реализација представља један од битних предуслова за раст економске активности и запослености у Републици Србији.

Гувернер

др Дејан Шошкић

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

БДП – бруто домаћи производ

б.п. – базни поен

ЕВБРД – Европска банка за обнову и развој

ЕЦБ – Европска централна банка

ЕСЦБ – Европски систем централних банка

ЕИБ – Европска инвестициона банка

FISIM – услуге финансијског посредовања индиректно мерене

ХоВ – хартије од вредности

ИРА – претприступни фондови Европске уније

ИПЦ – индекс потрошачких цена

мг. – међугодишњи

МДТ – међубанкарско девизно тржиште

млн – милион

млрд – милијарда

ММФ – Међународни монетарни фонд

NPL – проблематични кредити

ОУН – Организација уједињених нација

П – полугодиште

п.п. – процентни поен

ROA – принос на активу

ROE – принос на капитал

RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу

SDDS – специјални систем за дисеминацију података

SDR – специјална права вучења

СТО – Светска трговинска организација

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

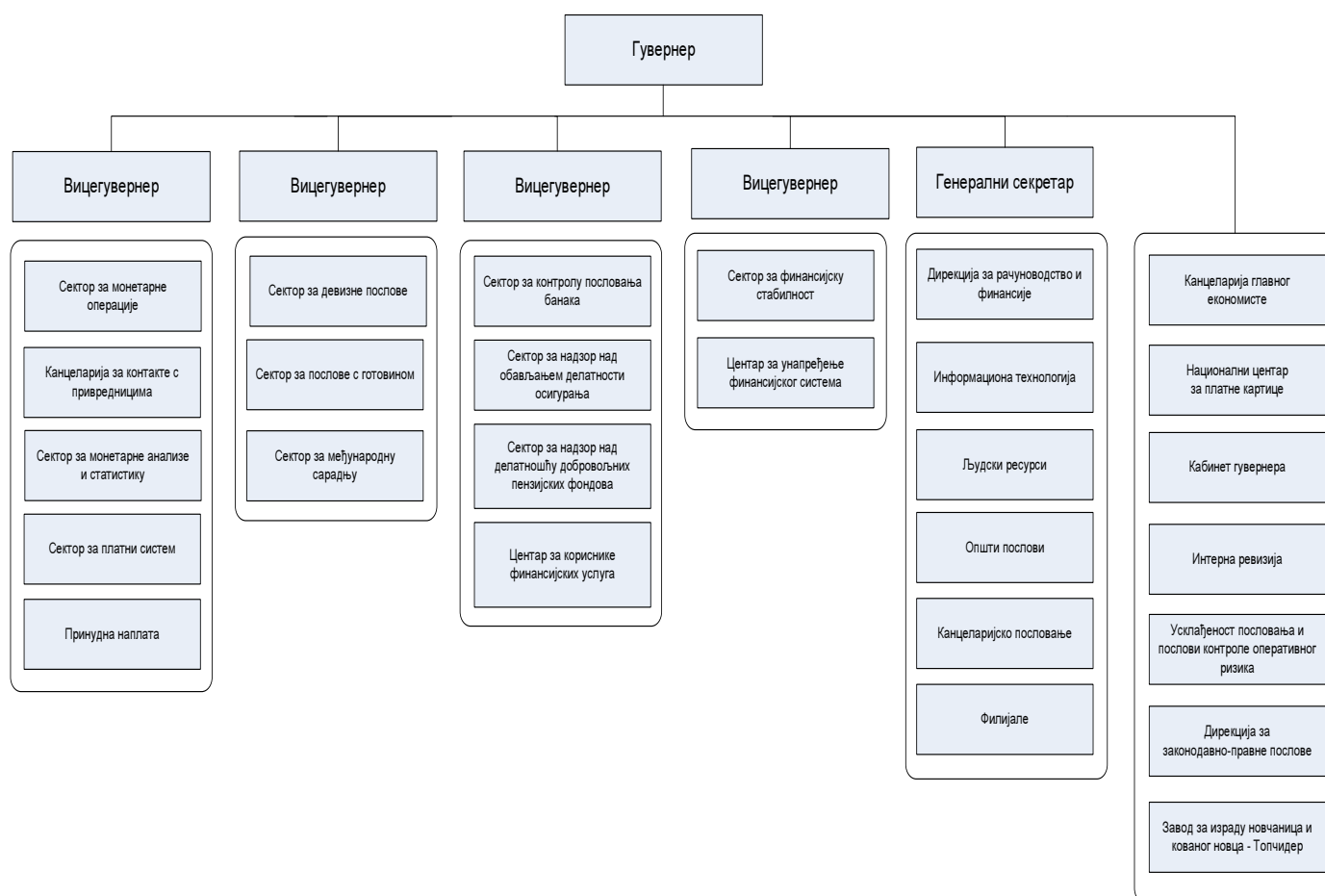
САДРЖАЈ

ОРГАНИЗАЦИОНЕ ШЕМЕ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	1
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	7
I. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	13
II. СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	25
III. УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА	37
IV. КОНТРОЛА ПОСЛОВАЊА БАНАКА	45
V. НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА, ДЕЛАТНОСТИ ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА И ПОСЛОВА ЛИЗИНГА	61
VI. ИЗДАВАЊЕ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА И УПРАВЉАЊЕ ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ	77
VII. ПЛАТНИ СИСТЕМ	83
VIII. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	91
1. Међународна сарадња	91
2. Законодавно-правни послови	98
3. Заштита корисника финансијских услуга	101
4. Послови Националног центра за платне картице	104
5. Послови Принудне наплате	107
6. Интерна ревизија	109
7. Усклађеност пословања и послови контроле оперативног ризика	111
8. Информациона технологија	112
9. Монетарне анализе и истраживања	114
10. Статистика	117
11. Информисање јавности	119
12. Организациона структура и људски ресурси	122
13. Филијале Народне банке Србије	126
14. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер	135
IX. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ ЗА 2011. ГОДИНУ	141
Списак графикана и табела	149

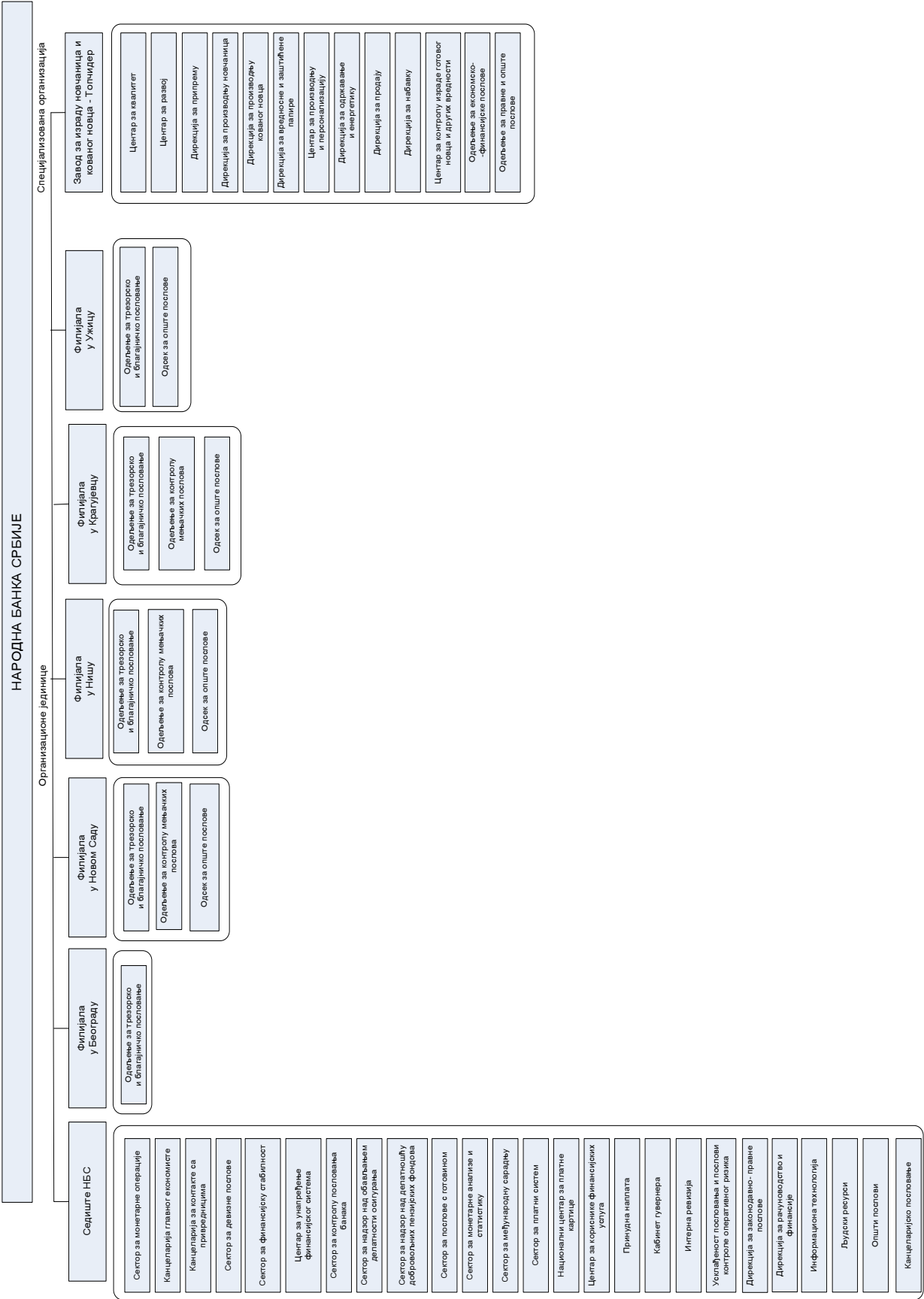
РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2011)

<table><tr><th colspan="2">ГУВЕРНЕР</th></tr><tr><td colspan="2">др Дејан Шошкић</td></tr></table>					ГУВЕРНЕР		др Дејан Шошкић							
ГУВЕРНЕР														
др Дејан Шошкић														
<table><tr><th>ВИЦЕГУВЕРНЕР</th></tr><tr><td>Бојан Марковић</td></tr></table>	ВИЦЕГУВЕРНЕР	Бојан Марковић	<table><tr><th>ВИЦЕГУВЕРНЕР</th></tr><tr><td>Ана Глигоријевић</td></tr></table>	ВИЦЕГУВЕРНЕР	Ана Глигоријевић	<table><tr><th>ВИЦЕГУВЕРНЕР</th></tr><tr><td>Мира Ерић Јовић</td></tr></table>	ВИЦЕГУВЕРНЕР	Мира Ерић Јовић	<table><tr><th>ВИЦЕГУВЕРНЕР</th></tr><tr><td>Диана Драгутиновић</td></tr></table>	ВИЦЕГУВЕРНЕР	Диана Драгутиновић	<table><tr><th>ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР</th></tr><tr><td>Гордана Петковић</td></tr></table>	ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР	Гордана Петковић
ВИЦЕГУВЕРНЕР														
Бојан Марковић														
ВИЦЕГУВЕРНЕР														
Ана Глигоријевић														
ВИЦЕГУВЕРНЕР														
Мира Ерић Јовић														
ВИЦЕГУВЕРНЕР														
Диана Драгутиновић														
ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР														
Гордана Петковић														

КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2011)

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2011)

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

1. Уставно одређење

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу Устава Републике Србије који је посвећен економском уређењу и јавним финансијама. Наиме, чланом 95. Устава утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и да подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. Устава додатно је потврђена зајамчена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

2. Закон о Народној банци Србије

Законом о Народној банци Србије уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

2.1. Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање свог основног циља, доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе РС послујући у складу с начелима тржишне привреде.

2.2. Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, надгледа и унапређује несметано функционисање платног система;
- обавља законом, односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући притом своју самосталност и независност.

2.3. Положај Народне банке Србије

Законом је, у складу с међународним правилима и стандардима, ближе уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије на тај начин што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу вршити утицај на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има статут, који се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом РС и другим државним органима и, у оквиру своје надлежности, а не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција и може сарађивати са страним централним

банкама, с регулаторним телима, као и с финансијским и кредитним институцијама, о чему обавештава Народну скупштину достављањем редовних тромесечних извештаја, а по потреби и чешће, ради извршавања свог основног циља и својих функција. Народна банка Србије, не угрожавајући остваривање својих циљева, може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе РС.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће. Изузетак представљају банке у јавном власништву које имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке.

2.4. Органи

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије;
- гувернер Народне банке Србије;
- Савет гувернера Народне банке Србије.

Извршни одбор и гувернер одговорни су за остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених Законом о Народној банци Србије.

Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер и вицегувернери Народне банке Србије.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије и начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;
- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- стратегију и политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;

- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике.

Поред тога, Извршни одбор има значајна овлашћења у области супервизије субјеката у финансијској области. Извршни одбор доноси прописе Народне банке Србије из области контролне и надзорне функције, у складу са законима којима се уређује обављање тих функција, а такође одлучује о давању и одузимању дозвола банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга и друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно. Седнице Извршног одбора одржавају се ако су присутна најмање три члана Извршног одбора. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова. У случају изједначеног броја гласова одлучује глас гувернера. Члан Извршног одбора не може се уздржати од гласања. На седнице Извршног одбора позива се министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Извршног одбора.

Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета гувернера;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора и Савета гувернера;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет гувернера, ако Законом о Народној банци Србије није друкчије уређено;
- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;
- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;
- обавља и друге послове утврђене Законом о Народној банци Србије и другим законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним Законом о Народној банци Србије.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. У овом тренутку Народна банка Србије има четири вицегувернера.

Вицегувернере бира, на предлог гувернера, Савет гувернера на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе закона које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују Статутом Народне банке Србије.

Савет гувернера

Савет гувернера чине пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на шест година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе закона које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет гувернера:

- доноси статут Народне банке Србије, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе РС;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системима финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;
- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;
- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање једном годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца. Седнице се одржавају ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова од укупног броја чланова Савета. Члан Савета не може се уздржати од гласања. Савет доноси пословник о свом раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Савета.

2.5. Транспарентност пословања Народне банке Србије

Јачање независности и самосталности централне банке увећава и њену одговорност за донете одлуке и предузете мере при остваривању њених циљева и обављању функција. Самосталност централне банке стога повлачи за собом потребу за већом транспарентношћу у раду, што се пре свега изражава у обавези извештавања Народне скупштине и јавности.

Народна банка Србије, најкасније до 15. децембра текуће године, доставља Народној скупштини, ради информисања, програм монетарне политике за наредну годину.

Народна банка Србије, најкасније до 30. јуна наредне године, подноси Народној скупштини годишњи извештај о монетарној политици, уз образложење свих фактора који су утицали на спровођење те политике, као и годишњи извештај о стабилности финансијског система. Народна банка Србије, најкасније до 30. септембра текуће године, подноси Народној скупштини полугодишњи извештај о монетарној политици, уз образложење свих фактора који су утицали на спровођење те политике.

Народна банка Србије, најкасније до 30. јуна наредне године, подноси Народној скупштини годишњи извештај о свом пословању и резултатима рада.

Садржина наведених извештаја утврђена је Статутом Народне банке Србије.

Народна банка Србије је дужна да програм монетарне политике без одлагања објави у „Службеном гласнику Републике Србије”. Гувернер у Народној скупштини образлаже програм монетарне политике и извештаје Народне банке Србије. Народна скупштина не може Народној банци Србије давати било каква упутства на основу достављеног програма монетарне политике и поднетих извештаја.

Народна банка Србије има финансијски план, којим се утврђују планирани приходи и расходи Народне банке Србије за наредну годину. Финансијски план за наредну годину Народна банка Србије, ради информисања, доставља Народној скупштини најкасније до 31. децембра текуће године.

Годишњи финансијски извештаји Народне банке Србије сачињавају се у складу са законом којим се уређују рачуноводство и ревизија и Међународним рачуноводственим стандардима, односно Међународним стандардима финансијског извештавања. Годишње финансијске извештаје, са извештајем овлашћеног ревизора, Савет доставља, ради информисања, Народној скупштини до 30. јуна наредне године.

Народна банка Србије је дужна да годишње финансијске извештаје објави у „Службеном гласнику Републике Србије” у року од месец дана од дана њиховог достављања Народној скупштини.

Ревизија годишњих финансијских извештаја врши се на начин утврђен законом којим се уређује ревизија финансијских извештаја и Међународним стандардима ревизије. Народна банка Србије бира спољног ревизора у складу са законом којим се уређују јавне набавке, на период од најмање три пословне године.

I. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА

I.1. Монетарна политика у 2011. години

У току 2011. године Народна банка Србије је завршила циклус пооштравања и започела циклус ублажавања монетарне политике, како би се инфлација у средњем року стабилизovala око циља.

У првих неколико месеци 2011. године настављен је циклус пооштравања монетарне политике, започет у августу 2010. Референтна каматна стопа је од јануара до априла повећана за 100 б.п., са 11,5% на 12,5%. Агрегатна тражња је била ниска и поред одмрзавања пензија и зарада у јавном сектору, а цене увозних производа нису вршиле притисак на инфлацију захваљујући јачању динара од краја 2010. године. Међутим, монетарна политика је пооштравана како би се спречили секундарни ефекти неочекивано високог раста цена хране, тј. преливање тог раста на остале цене преко повећања инфлационих очекивања. Раст цена хране (индустријско-прехрамбени производи и воће и поврће) узрокован је светским кретањима, али и затеченим системским решењима која утичу на функционисање тржишта хране.

У складу са опредељењем да се користе сви расположиви инструменти монетарне политике да би се инфлација довела у границе циља у средњем року, Народна банка Србије је у јануару 2011. донела нову Одлуку о обавезној резерви банака код Народне банке Србије. Мере предложене у оквиру Одлуке нису подразумевале повлачење ликвидности на нивоу банкарског система, већ мање ослобађање ликвидности у односу на претходно важећу одлуку.³

С обзиром на неочекивано висок раст цена хране, инфлација се од почетка 2011. године кретала изнад горње границе дозвољеног одступања од циља. Будући да је у марту то одступање износило шест узастопних месеци, Народна банка Србије је (као што је то предвиђено Споразумом с Владом РС⁴) у априлу

³ Више о томе у делу о обавезној резерви, стр. 17.

⁴ Споразум Народне банке Србије и Владе Републике Србије о циљању (таргетирању) инфлације усвојен је на седници Владе РС 19. децембра 2008. године.

Владу РС писмом обавестила о разлозима тог одступања, о томе у ком периоду се очекује повратак инфлације у границе дозвољеног одступања, као и о предузетим мерама за враћање инфлације у границе дозвољеног одступања.

На седници у мају Извршни одбор Народне банке Србије је одлучио да референтну каматну стопу не мења. Таква одлука заснивала се на мајској пројекцији инфлације, према којој ће инфлација, након достизања максимума у априлу или мају, опадати ка циљу и у границама дозвољеног одступања се наћи у првој половини 2012. године. Очекивало се да ће на опадање инфлације утицати слабљење трошковних притисака на раст цена хране, као и ниска агрегатна тражња. Имајући у виду кључне ризике остварења пројекције – премију ризика земље, цене хране и фискалну политику – Извршни одбор је оценио да је референтна каматна стопа при врху или на врху тренутног циклуса. Он је указао такође да ризици налажу да се у наредном периоду рестриктивност монетарне политике врло опрезно смањује коришћењем свих расположивих инструмената монетарног регулисања.

Проценивши да су инфлаторни притисци у паду, Народна банка Србије је од средине 2011. године започела процес постепеног ублажавања монетарне политике. Услови за то су створени раније предузетим мерама монетарне политике, којима је спречен раст инфлационих очекивања и тиме преношење инфлаторног удара с цена хране на остале цене. Од јуна па до краја године, Народна банка Србије је референтну каматну стопу снизила за 275 б.п. – са 12,50% на 9,75%.

Иако је била на силазној путањи, инфлација се од априла до септембра кретала изнад горње границе дозвољеног одступања од циља, па се Народна банка Србије у октобру писмом обратила Влади РС. У писму је навела разлоге за то одступање, мере које је предузела и очекивања када ће се инфлација вратити у границе дозвољеног одступања од циља.

Истовремено, у ишчекивању одговарајућег системског решења за кризу јавног дуга у неким чланицама зоне евра, нестабилност на светском финансијском тржишту се није смињивала. Због високих јавних дугова, државе нису биле у ситуацији да реагују фискалним стимулансима у оној мери као у првом налету кризе, што је подстицало фискалну и финансијску неизвесност. То је утицало на одлагање опоравка реалног сектора у зони евра и успоравање привредног раста на глобалном нивоу. Ревизије прогноза привредног раста наниже код главних спољнотрговинских партнера Србије условиле су да и пројекцију раста економске активности за Србију ревидирамо наниже.

У условима повећане неизвесности у међународном окружењу, подршку очувању макроекономске и финансијске стабилности у земљи дало је закључење стендбај аранжмана из предострожности с ММФ-ом у септембру 2011. године. Од аранжмана се очекивао допринос побољшању инвестиционе климе и додатна заштита од негативних спољних утицаја кризе. Од кључне важности за спровођење аранжмана било је вођење фискалне политике у складу с правилима фискалне одговорности, будући да би оно монетарној политици оставило више простора да реагује на дезинфлаторни утицај успоравања економске активности.

Пројекција инфлације за новембар потврдила је предвиђања из претходних пројекција – да би инфлација у границе дозвољеног одступања од циља требало да се врати у Т1 2012. године, а након тога да се креће у

границама тог одступања. Током целог периода пројекције преовлађујући дезинфлаторни фактор била је ниска агрегатна тражња, а додатан допринос процесу дезинфлације очекивао се од започетог пада инфлационих очекивања. Поред тога, предвиђало се смањење трошковних притисака на цене хране. На седници Извршног одбора у новембру референтна каматна стопа је додатно снижена за 75 б.п. Кључни ризици остварења пројекције били су развој ситуације у међународном окружењу и експанзивност фискалне политике.

До седнице Извршног одбора почетком децембра услови у међународном окружењу постали су још неповољнији. Изостанак решења за проблем одрживости јавног дуга у појединим земљама зоне евра негативно је утицао на кретања на светском финансијском тржишту. Премија ризика за Србију и већину земаља у региону је у новембру повећана, као и депрецијацијски притисци. Изгледи у реалном сектору погоршали су се не само у зони евра већ и на глобалном нивоу. У Србији је, према подацима Републичког завода за статистику, реални м.г. раст БДП-а у Т3 и Т4 2011. био успорен. Настављен је пад инфлације и пад инфлационих очекивања.

Извршни одбор је на седници у децембру, након разматрања актуелних економских кретања и процена за наредни период, одлучио да референтну каматну стопу смањи за 25 б.п. Као дезинфлаторне факторе навео је ослабљене трошковне притиске на цене хране, успорен раст регулисаних цена, као и ниску агрегатну тражњу. Истакао је да процесу дезинфлације доприноси и наставак пада инфлационих очекивања. Висину смањења референтне каматне стопе одредила је и даље изражена фискална и финансијска неизвесност на глобалном нивоу због кризе јавног дуга у зони евра.

Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије је референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега обавезну резерву и операције на девизном тржишту.

Операције на отвореном тржишту

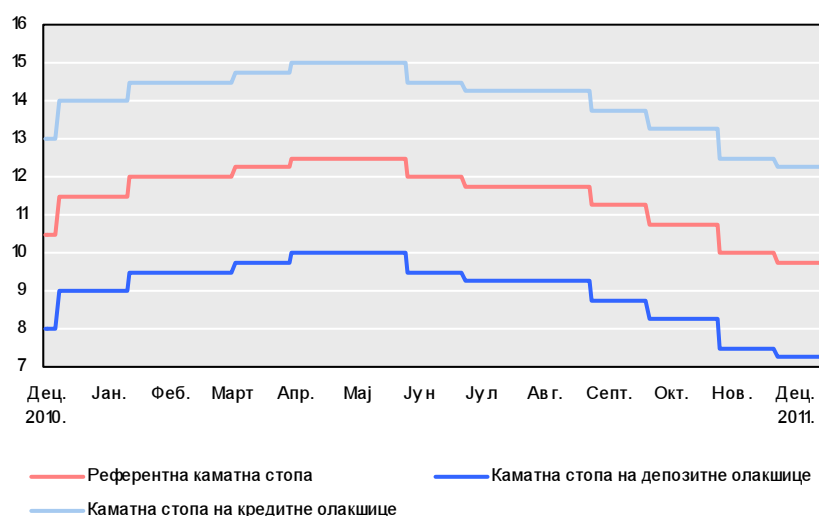
Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије су реверзне репо трансакције, тј. репо трансакције продаје ХоВ с роком доспећа од две недеље. Улога референтне каматне стопе, као оперативног циља за краткорочне стопе на тржишту новца, подржана је коридором каматних стопе на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту.

У току 2011. године Извршни одбор Народне банке Србије је висину референтне каматне стопе мењао девет пута. Референтна каматна стопа је са 11,5% годишње, колико је износила крајем 2010, до априла повећана за укупно 100 б.п., и то у јануару, марту и априлу. У јуну је започет циклус смањења референтне каматне стопе, тако да је она до краја године укупно смањена за 275 б.п. – до 9,75%. У посматраном периоду, референтна каматна стопа није мењана једино у августу.

Операције на отвореном тржишту Народна банка Србије је спроводила својим ХоВ. У 2011. години је, за потребе репо продаје, емитована једна серија благајничких записа укупне номиналне вредности од 500,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година, која банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Графикон I.1.1. Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа

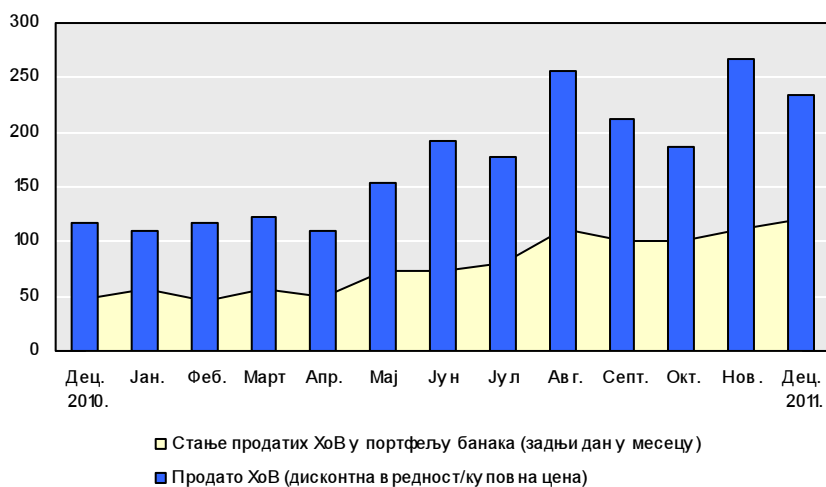
(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

Извор: Народна банка Србије.

Графикон I.1.2. Репо продаја и стање продатих ХоВ

(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Током године организоване су 52 аукцијске репо продаје ХоВ. Аукције за двонедељне репо операције организоване су једном недељно по моделу фиксне каматне стопе. Укупна продаја ХоВ износила је 2.136,1 млрд динара. За разлику

од кретања у П2 2010. године, у П1 2011. забележен је постепен раст продаје ХоВ. Укупан обим продаје у П1 износио је 802,8 млрд динара, што је за 40,3 млрд динара више од обима оствареног у П2 2010. године. У односу на крај 2010. године, стање ХоВ у портфељу банака је крајем јуна 2011. повећано за 27,0 млрд и износило је 73,9 млрд динара.

Повећање продаје ХоВ настављено је и у П2, и поред смањења референтне каматне стопе. У новембру је забележен највиши месечни износ продаје (267,4 млрд динара) у 2011. години, а највише стање продатих ХоВ регистровано је почетком децембра (125,4 млрд динара). Током децембра продаја је благо смањена у односу на новембар и стање продатих ХоВ на крају године износило је 120,6 млрд динара. У односу на крај 2010. године, портфељ ХоВ код банака повећан је за 73,7 млрд динара. Повећање портфеља ХоВ у П2 у највећој мери је последица трошења девизних депозита државе.

У 2011. години Народна банка Србије није трајно продавала ХоВ.

Депозитне и кредитне олакшице

Депозитне олакшице Народне банке Србије уређене су Одлуком о условима и начину депоновања вишкова ликвидних средстава банака код Народне банке Србије. Та одлука у 2011. години није мењана.

Просечно дневно стање средстава банака депонованих код Народне банке Србије по наведеном основу у 2011. години износило је 2,7 млрд динара, с тим што је минимално просечно месечно стање забележено у марту (1,3 млрд динара), а максимално у децембру (7,3 млрд динара).

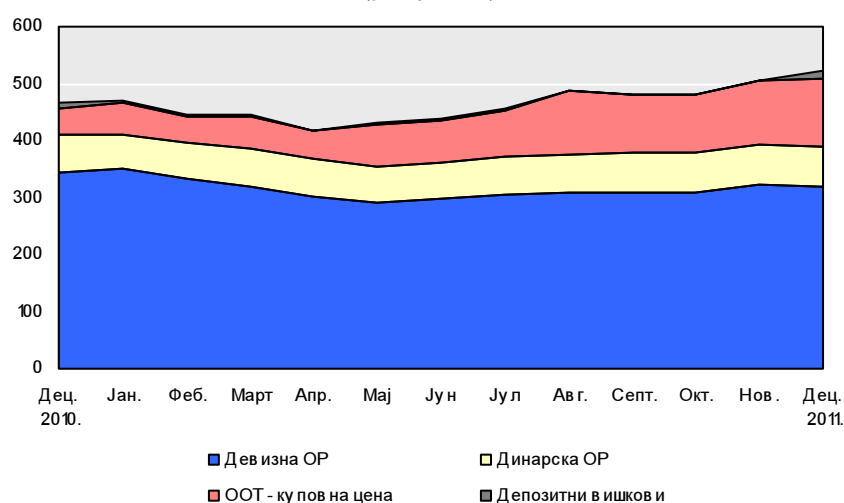
Кредитне олакшице Народне банке Србије уређене су Одлуком о условима и начину одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залоге ХоВ. Та одлука је током 2011. године измењена два пута – у јануару и марту.

Изменама Одлуке утврђено је да се као колатерал за одобравање кредита могу користити само динарске ХоВ без девизне клаузуле, што је у складу са опредељењем Народне банке Србије да подржи процес динаризације финансијског система и активно учествује у процесу. С обзиром на то да је Република Србија у 2011. години започела емитовање и купонских динарских ХоВ, изменом Одлуке је омогућено да банке, поред дисконтних ХоВ, као залогу за узимање кредита могу користити и купонске ХоВ. У складу с тим, продужена је и преостала рочност дисконтних ХоВ које могу бити предмет залоге с две на три године. Прецизирани су и проценти номиналне вредности зложених хартија до којих се могу одобравати кредити за ликвидност, у зависности од преостале рочности хартија. Током године 17 банака је користило кредитне олакшице као унутардневни кредит (у укупном износу од 532,4 млрд динара), а шест банака као преконоћни кредит (у укупном износу од 5,5 млрд динара), и то само у Т1.

Обавезна резерва

У складу са опредељењем да користи све инструменте монетарне политике како би инфлацију довела у границе дозвољеног одступања од циља у средњем року, Народна банка Србије је у јануару 2011. усвојила нову Одлуку о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, која је ступила на снагу 17. фебруара исте године.

Графикон I.1.3. Обим стерилизације инструментима
монетарне политике
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Одлука је задржала основни концепт којим се регулише обавезна резерва банака. Главне новине су прописивање диференцираних стопа обавезне резерве на динарску и девизну основицу (у зависности од рочности тих обавеза), као и утврђивање обавезе динарског издвајања дела обавезне резерве обрачунате у еврима, уз диференциране стопе.

На динарске обавезе са уговореном рочношћу до две године примењује се стопа од 5%, а на обавезе са уговореном рочношћу преко две године нулта стопа обавезне резерве. Истовремено, на девизне обавезе са уговореном рочношћу до две године утврђена је стопа обавезне резерве од 30%, а на обавезе са уговореном рочношћу преко две године стопа од 25%.

Такође, уведена је обавеза динарског издвајања дела обрачунате обавезне резерве у еврима по диференцираним стопама. Банке у динарима издвајају 15% обавезне резерве у еврима обрачунате на обавезе са уговореном рочношћу до две године, док се на обавезну резерву у еврима обрачунату на обавезе са уговореном рочношћу преко две године примењује 10% динарског издвајања.

Ради амортизације различитих ефеката које је усвајање Одлуке могло да изазове код банака, Одлуком је утврђено постепено усклађивање обрачуна и издвајања обавезне резерве почев од обрачуна на дан 17. фебруара закључно са обрачуном на дан 17. априла 2011. године.

У 2011. години обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима повећана је за 6,2 млрд динара, обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама (без лизинга) смањена је за 101,1 млн евра, а смањена је и лизинг обавезна резерва за 55,8 млн евра.

Операције на девизном тржишту

У складу с Програмом монетарне политике за 2011. годину, Народна банка Србије је током године спроводила режим руковођено пливајућег девизног курса, уз ретке интервенције на девизном тржишту.

У 2011. години Народна банка Србије је на МДТ-у, настојећи да ублажи претеране дневне осцилације курса динара према еврџ, укупно банкама продала 90,0 млн евра и од банака купила 45,0 млн евра. Девизне интервенције су реализоване искључиво по тржишним условима, прихватањем курсева које су нудиле банке (улога *price taker-a*).

Смањенје премије ризика земље и већи прилив капитала у виду портфолио инвестиција, као и знатан откуп девиза од нерезидената, допринели су јачању апрецијацијских притисака, тако да је у току првих пет месеци 2011. године динар номинално апрецирао за 8,8% у односу на евро. Народна банка Србије је у овом периоду интервенисала куповином 45,0 млн евра.

Повећана неизвесност на тржишту у јуну (због дужничке кризе у земљама зоне евра), пораст премије ризика земље и одустајање државе од (очекиваног) обнављања емисије шестомесечних ХоВ индексираних еврама, подстакли су тражњу банака за девизама, тако да је динар у овом месецу ослабио за 5,4% у односу на евро. Народна банка Србије је у јуну на МДТ-у интервенисала продајом 30,0 млн евра.

У наредним месецима девизно тржиште је стабилизовано захваљујући приливу капитала по основу страних директних инвестиција, као и постизању договора о стандардизацији аранжману из предострожности с ММФ-ом. Тржиште је такође позитивно реаговало на емитовање и успешну продају десетогодишњих еврообвезница Републике Србије на светском финансијском тржишту. Народна банка Србије је у овом периоду, ради ублажавања претераних дневних осцилација курса динара према еврџ, интервенисала продајом 30,0 млн евра.

У последња два месеца 2011. године, у условима раста премије ризика земље и повећане динарске ликвидности, динар је слабио према еврџ. Наиме, држава је у новембру и нарочито децембру трошила средства с девизних рачуна код Народне банке Србије и тиме подстицала раст динарске ликвидности. Такође, у другој половини децембра, потреба плаћања увоза енергената одразила се на већу тражњу резидента за девизама. Да би ублажила прекомерне дневне осцилације курса, Народна банка Србије је у децембру интервенисала продајом 30,0 млн евра.

Девизни своп

Народна банка Србије је од марта 2011. године обновила спровођење редовних тромесечних своп аукција продаје, односно куповине девиза, као регуларног инструмента обезбеђења девизне, односно динарске ликвидности. Аукције су организоване једном недељно по тржишним условима, али са ограниченим количинама, ради подстицања међубанкарске своп трговине девизама и развоја тржишта инструмента заштите од девизног ризика. Од марта до краја године одржано је укупно 88 своп аукција, на којима је Народна банка Србије у првом краку банкама своп продала 179,5 млн евра, односно од банака своп купила 185,0 млн евра. На крају године стање девизних потраживања Народне банке Србије по основу своп продаје девиза износило је 111,0 млн евра, а стање девизних обавеза по основу своп куповине девиза 49,0 млн евра.

Аукцијски краткорочни динарски кредити

У 2011. години Народна банка Србије је једном месечно организовала аукције краткорочних динарских кредита на основу залоге ХоВ, као меру за одржавање ликвидности банака. На одржаним аукцијама није било одобрених кредита.

Остале каматне стопе

У јуну 2011. године, у поступку усаглашавања прописа Народне банке Србије са одредбама Закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије, донете су нове одлуке о каматним стопама и начину обрачуна, наплате и плаћања камате.

Новом Одлуком о каматним стопама које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике посебно је прописано да ће се Народна банка Србије при утврђивању висине каматних стопа које примењује у поступку спровођења монетарне политике руководити референтном каматном стопом, уз задржавање до тада важећег концепта у погледу висине и релативног односа каматних стопа.

И у новој Одлуци о начину обрачуна, наплате и плаћања камате Народне банке Србије задржан је основни концепт из претходне одлуке. Одредбе о начину и роковима обрачуна, наплате и плаћања камате, као и формуле за њен обрачун, остале су непромењене, док су брисане одредбе о обрачуну дисконтоване вредности зложених ХоВ у случају наплате кредита из тих хартија.

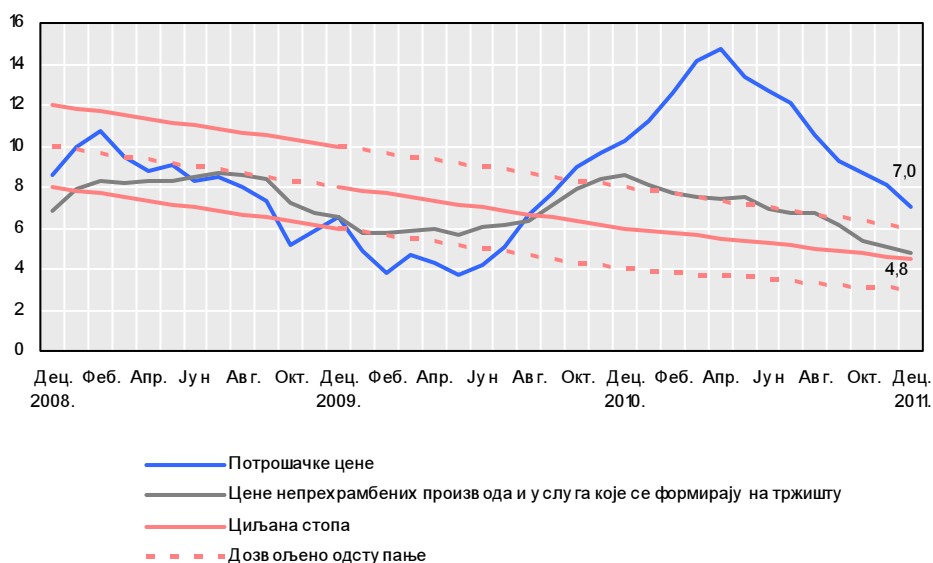
1.2. Остварење циљане инфлације у 2011. години

Међугодишња инфлација се током 2011. године кретала изнад горње границе дозвољеног одступања од циља. Разлози за то су висок раст цена хране због пољопривредног шока из 2010. године и ефекат ниских месечних стопа инфлације из претходне године. Нестабилност цена хране последица је недовољно развијеног тржишта и затечених системских решења у овој области, као и високог учешћа хране у индексу потрошачких цена. Ако се посматрају непрехрамбени производи и услуге чије се цене формирају тржишно, запажа се да је њихово кретање током готово читавог периода било у границама дозвољеног одступања од циља.

Међугодишња инфлација је, с нивоа од 10,3% у децембру 2010. године, повећана на 14,7% у априлу, када је достигла максимум, а након тога је почела да опада и у јуну се спустила на 12,7%. Пад је настављен до краја године и инфлација је у децембру износила 7,0% (циљ $4,5 \pm 1,5\%$).

Кључни фактор таквог кретања мг. инфлације биле су цене хране. Наиме, због лоше пољопривредне сезоне у 2010. години, високих увозних оптерећења и већег извоза (подстакнутог растом цена примарних пољопривредних производа на светском тржишту), произвођачи прехранбених производа били су дуже изложени повећаним трошковним притисцима, који су се, нарочито током Т1, у великој мери прелили на потрошачке цене.

Графикон I.2.1. Кретање цена
(мг. раст, у %)

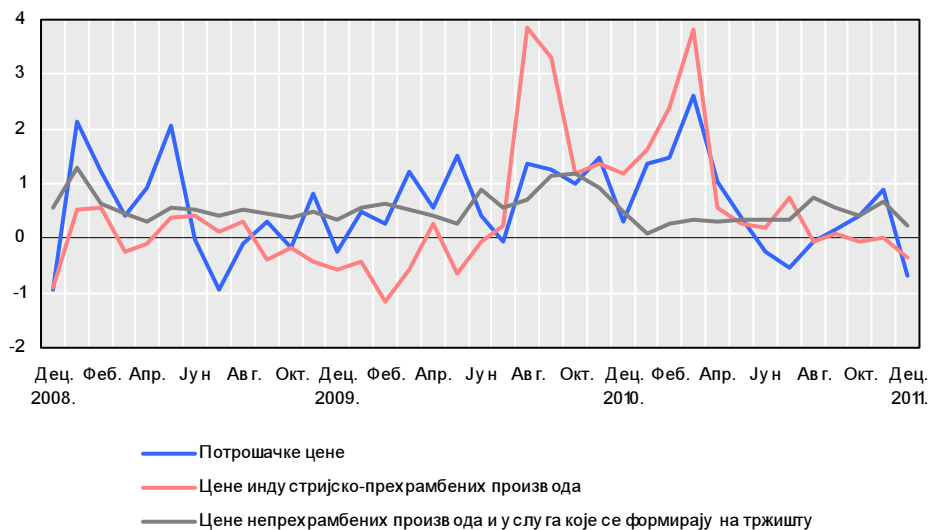
Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Промена правца кретања, тј. смањење мг. инфлације у мају и јуну резултат је, у највећој мери, слабљења трошковних притисака на раст цена хране због исцрпљивања ефеката поскупљења примарних пољопривредних производа. Поред тога, дезинфлаторно је деловала и агрегатна тражња, која је, и поред одмрзавања пензија и зарада у јавном сектору почетком 2011, остала на ниском нивоу.

Раст потрошачких цена у П1 износио је 6,8% и у највећој мери је био одређен кретањем цена индустријско-прехрамбених производа (допринос укупној инфлацији 3,0 п.п.) и регулисаних цена (допринос 1,9 п.п.). Цене воћа и поврћа имале су неуобичајено кретање током П1 (најпре веома висок раст током Т1, а потом велики пад током Т2) и њихов раст на крају П1 износио је 13,9% (допринос 0,8 п.п.). Допринос цена хране укупној инфлацији у првих шест месеци 2011. износио је 3,8 п.п., што значи да је 56% укупног раста цена у П1 последица раста цена хране. Знатан допринос расту укупне инфлације у овом периоду потиче и од повећаних цена електричне енергије, цигарета, лекова и нафтних деривата. С друге стране, пад увозне инфлације током П1 (највише због апрецијације номиналног ефективног курса динара) утицао је да раст цена непрехрамбених производа и услуга буде нижи (1,7%) од раста осталих цена.

Међугодишња инфлација је наставила да се смањује током целог П2 и у децембру се приближила горњој граници дозвољеног одступања – износила је 7,0% (циљ $4,5 \pm 1,5\%$). На пад инфлације утицали су слабљење трошковних притисака на раст цена хране и ниска агрегатна тражња, као и раније предузете мере монетарне политике. С падом мг. стопе инфлације дошло је и до смањења инфлационих очекивања и инфлаторних притисака по том основу.

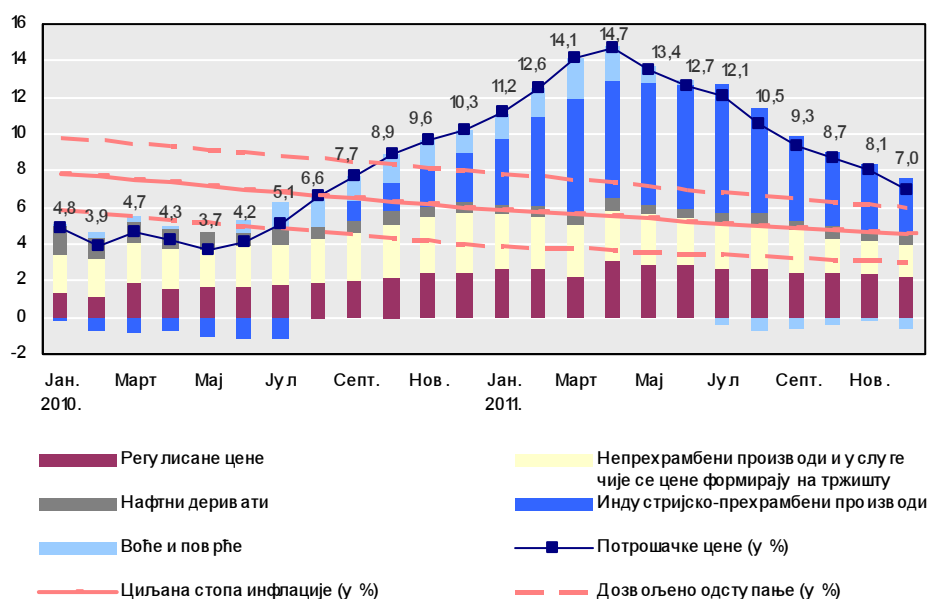
Графикон I.2.2. Кретање цена
(месечни раст, у %)

Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Цене хране су и у П2 имале доминантан утицај на кретање мг. инфлације, али је њихово дејство било супротно од оног које су имале у П1. Стабилизација цена индустријско-прехрамбених производа (због исцрпљивања ефеката поскупљења примарних пољопривредних производа из претходне године), као и добра понуда производа из нове пољопривредне сезоне, утицали су да инфлаторни притисци по основу цена хране наставе да слабе. Пад инфлације крајем године био је нешто бржи од очекивања Народне банке Србије, пре свега због једнократних ефеката методолошког обрачуна

Графикон I.2.3. Доприноси компоненти ИПЦ мг. инфлацији
(у п.п.)

Извор: Народна банка Србије.

Табела I.2.1. Раст и доприноси компоненти расту потрошачких цена

	Стопе раста (у %)	Доприноси (у п.п.)
Укупно	7,0	7,0
Индустријско-прехрамбени производи	9,5	3,1
Непрехрамбени производи и услуге чије се цене формирају на тржишту	4,8	1,7
Воће и поврће	-11,0	-0,6
Регулисане цене	10,5	2,3
Електрична енергија	13,5	0,9
Гас за домаћинство	10,3	0,1
Комунално-стамбене усл.	10,1	0,3
Услуге друштвене заштите	0,8	0,0
Саобраћајне услуге (регулисане)	18,1	0,2
ПТТ услуге	9,2	0,2
Цигарете	12,8	0,5
Лекови	4,0	0,1
Остало	1,0	0,0
Нафтни деривати	13,4	0,5

Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

цена воћа и поврћа. За 4,5 од 7,7 п.п., колико износи пад м.г. инфлације од јуна до децембра (или за 80%), биле су заслужне цене хране.

Раст потрошачких цена у П2 износио је свега 0,2%. Ниска инфлација била је резултат највећим делом пада цена воћа и поврћа од 21,9,% (допринос укупној инфлацији у П2 –1,4 п.п.). Уз ниску агрегатну тражњу, дезинфлаторно су деловале и цене индустријско-прехрамбених производа, због пада цена инпута у њиховој производњи, као и успорен раст регулисаних цена. С друге стране, раст цена непрехрамбених производа и услуга био је виши у поређењу с П1, тако да је њихов допринос укупном расту потрошачких цена у П2 износио 1,1 п.п. Том расту допринело је неколико већих поскупљења: кућне хемије, одеће и обуће, уџбеника, угља и дрва и алкохолних пића.

На инфлацију у П2 утицали су, у мањој мери, и услови у међународном окружењу. Изостанак решења за проблем одрживости јавног дуга у појединим земљама зоне евра неповољно се одразио на кретања на светском финансијском тржишту. Након увозне дефлације у П1, у П2 је забележена увозна инфлација као последица раста цена у Европској унији и САД и депрецијације номиналног ефективног курса динара.

I.3. Монетарна политика у 2012. години

Референтна каматна стопа је у јануару 2012. године снижена за 25 б.п., на 9,5%, и након тога није мењана. Успорен опоравак економске активности и пад инфлационих очекивања били су основни фактори који су упућивали на даље ублажавање монетарне политике. Међутим, неизвесност у погледу кретања у међународном окружењу, раст увозних цена и фискална политика у земљи налагали су опрезност при доношењу одлука о висини референтне каматне стопе.

Ради обезбеђивања несметаног функционисања девизног тржишта, Народна банка Србије је од фебруара интервенисала продајом девиза на МДТ-у. Поред тога, у априлу је изменила Одлуку о обавезној резерви банака код Народне банке Србије тако што је смањила стопу девизне обавезне резерве (за 1 п.п., на 29%, на изворе рочности до две године, а за 3 п.п., на 22%, на изворе рочности преко две године) и повећала део девизне обавезне резерве банака који се издваја у динарима (за по 5 п.п., на 20%, на изворе рочности до две године и на 15% на изворе рочности преко две године). Циљ те мере је био да допринесе благој стабилизацији кретања инфлације, благом смањењу трошкова финансирања кредитне активности и олакшаном рефинансирању, стабилизацији кретања на девизном тржишту, као и да додатно стимулише банке да прибављају дугорочније изворе финансирања.

Предузетим мерама монетарне политике подржана је макроекономска стабилност и омогућено будућој влади РС да обнови и интензивира фискалну консолидацију и структурне реформе. У складу са очекиваном фискалном консолидацијом и структурним реформама, које ће допринети смањењу екстерне неравнотеже, у наредном периоду би требало да дође до смиривања депрецијацијских притисака, али и краткорочно мањег притиска тражње, тј. краткорочног успоравања очекиваног привредног раста.

Кретање референтне каматне стопе у наредном периоду ће у великој мери зависити од брзине и интензитета фискалне консолидације коју ће предузимати будућа влада РС, уз наставак аранжмана с ММФ-ом. Остваривање ценовне и финансијске стабилности биће могуће уз мању рестриктивност монетарне политике ако фискална консолидација и структурне реформе буду ефикасније.

Монетарна политика Народне банке Србије у 2012. години спроводиће се према Програму који је Извршни одбор Народне банке Србије утврдио крајем 2011. године.⁵ Одлуке о монетарној политици које се буду доносиле биће усмерене на постизање ниске и стабилне инфлације у средњем року. Циљ за инфлацију се постепено смањује са $4,5\% \pm 1,5$ п.п. на $4,0\% \pm 1,5$ п.п. до краја 2012. године. Утврђена путања циљева за инфлацију до 2012. године усклађена је с потребом постизања средњорочне стабилности цена и одражава намеру да се она постигне постепеним смањењем инфлације, без изазивања макроекономских поремећаја.

Народна банка Србије ће наставити да развија и јача тржишне инструменте монетарног регулисања и да, у сарадњи с банкама, ствара услове за даље унапређење међубанкарског тржишта новца. Такође, у сарадњи с Владом РС активно ће учествовати у раду на унапређењу тржишта динарских државних хартија и развоју динарског тржишта новца.

⁵ Одлука о утврђивању програма монетарне политике Народне банке Србије у 2012. години, „Службени гласник РС“, бр. 93/2011.

II. СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

II.1. Функција финансијске стабилности

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије од 1. јула 2010. године, Народној банци Србије је поред очувања стабилности цена, као основни циљ, поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система. Истим законом јој је дато и право да спроводи активности и мере за постизање тог циља (овлашћење за употребу макропруденцијалних инструмената). Ради ефикаснијег остваривања тог циља, Народна банка Србије је 30. јуна 2011, у оквиру основних послова, установила засебан организациони део – Сектор за финансијску стабилност.

II.3. Стање финансијског система

Ризици из међународног окружења

Претходну годину на међународном плану обележило је продубљивање кризе јавног дуга појединих чланица зоне евра, које је скренуло пажњу на две ствари које ће бити од посебног значаја за финансијске токове у наредном периоду. Прва је смањење поверења међународних инвеститора, а тиме и доступности иностраних фондова, као последица огромних губитака изнуђених отписом дела потраживања, а друга, још важнија, свест инвеститора да је неизвршење обавеза развијених држава могуће, а у неким случајевима и извесно, нарочито имајући у виду да је то донедавно било практично незамисливо. У таквим околностима, опадајући рејтинг државног дуга довео је до знатног пораста ризика по основу раста тржишних каматних стопа, пораста ризика ликвидности због пада поверења инвеститора и миграције капитала ка сигурнијим или вишим приносима. С обзиром на то да централне банке, држећи референтне каматне стопе на изузетно ниским нивоима, и даље омогућавају доступност јефтиним изворима ликвидности, ниво каматних стопа на међубанкарском тржишту новца је, по свој прилици, потцењен.

То представља разлог за забринутост, имајући у виду да су у претходном периоду кључни фактори стабилизације тржишта била средства држава

(национални буџети) и централних банака, док је сада пораст националних дугова отворио питање њихове одрживости и одразио се на пад поверења у државне обвезнице. Будући да новонастала ситуација захтева пре свега фискалну консолидацију, евентуалне нове таласе кризе није могуће стабилизovati са истом ефикасношћу као до сада, нарочито ако се узме у обзир очекивано успоравање економског раста⁶.

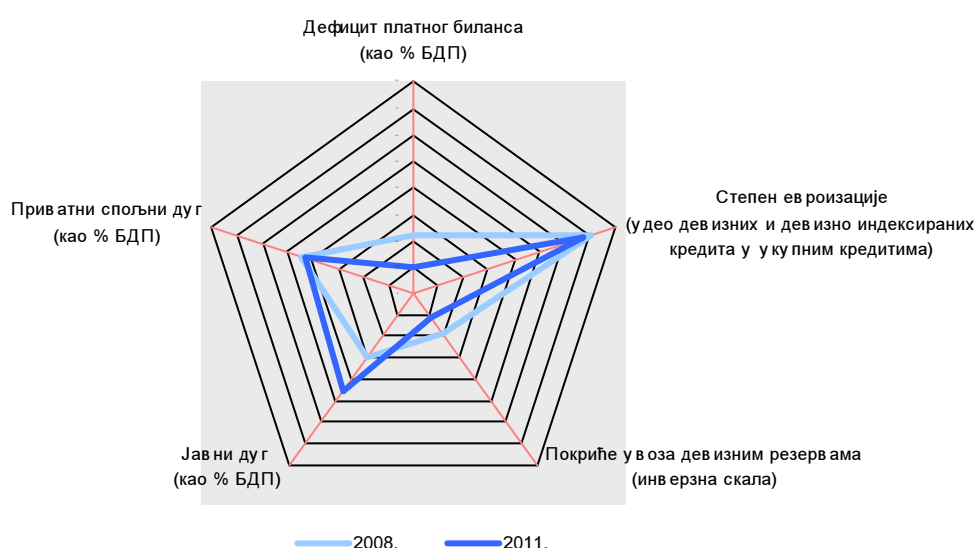
Развој ситуације на глобалном тржишту биће од посебног значаја за тржишта у развоју и тржишта у успону због очекиваног пада вредности активе банака супсидијара и евентуалне потребе матица за додатном међународном консолидацијом.

Евидентан је ризик поновне ескалације кризе у зони евра, који би се, због деловања повратне спреге између ризика јавног дуга у зони евра и квалитета активе европских банака, кроз смањење финансијске зависности (*deleveraging*) могао негативно одразити на економску активност и финансијску стабилност. Потенцијални утицај на Републику Србију реализовао би се кроз два канала: спољнотрговински, с обзиром на повезаност с појединим погођеним државама, и финансијски, будући да супсидијари страних банака у активи банкарског сектора Србије учествују са 78,2%.

Домаће макроекономско окружење

На основу индикатора рањивости не може се недвосмислено извести закључак о смањивању макроекономске неравнотеже у 2011. у односу на 2008. годину, али се може закључити да је макроекономска неравнотежа и даље велика. Ако се посматрају појединачни ризици у 2011. години, знатно је смањен дефицит платног биланса и повећана адекватност девизних резерви.

Графикон II.2.1. Преглед кључних макроекономских ризика

Извор: Народна банка Србије.

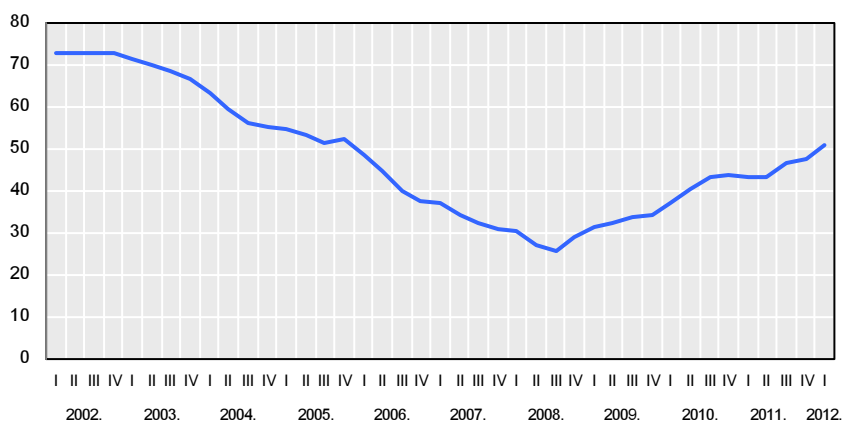
⁶ ММФ, *World Economic Outlook*, септембар 2011. године.

Степен евроизације банкарског система (који умањује ефикасност мера монетарне политике) и учешће приватног спољног дуга у БДП-у на приближно су истом нивоу као 2008. године. Учешће јавног дуга у БДП-у знатно је повећано.

Уколико упоредимо 2011. годину са 2010, рањивост је повећана. О томе сведочи даљи раст јавног дуга.

Јавни дуг је премашио не само границу дефинисану Законом већ и границу изнад које је криза јавног дуга могућа. Неопходно је снажно фискално прилагођавање, имајући у виду висину и композицију јавног дуга и величину структурног дефицита. Поред нивоа јавног дуга, упозорава и његова валутна структура. С друге стране, ризик рефинансирања је низак због повољне рочне структуре јавног дуга. Одрживост спољне равнотеже зависи од очекиваног прилива капитала из иностранства, па одржавање високог прилива капитала мора бити политички приоритет. Не мање значајна је и улога фискалне политике која не сме дозволити прекомерни буџетски дефицит.

Графикон II.2.2. Кретање јавног дуга
(у % БДП)

Извор: Народна банка Србије.

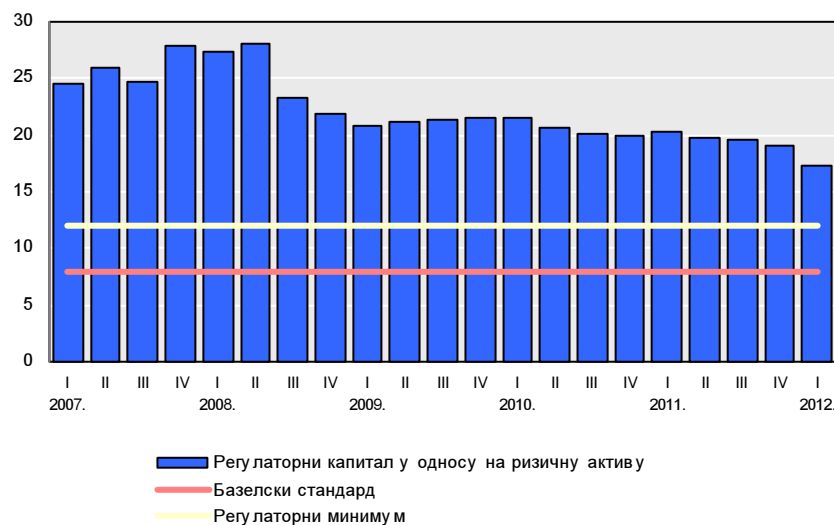
Девизне резерве представљају осигурање од екстремних потреса у условима високог степена евроизације и високе спољне неравнотеже. Може се рећи да представљају и једино осигурање ако изостане подршка структурних промена и фискалне политике. Због великих осцилација на девизном тржишту, Народна банка Србије интервенише на међубанкарском девизном тржишту током 2012. године. Ниво бруто девизних резерви, без обзира на индикатор или модел који се користи за оцену њихове адекватности, показује да је он довољна заштита од екстремних потреса.

Финансијски сектор

Банкарски сектор Србије је током 2011. године био адекватно капитализован. Ако се изузму тржишни изазови, највећи изазов банкарском сектору у протеклој години представљао је прелазак банака на нови регулаторни оквир, усклађен с принципима Базела 2. Тај процес је, уз оперативно прилагођавање, допринео докапитализацији великог броја банака у Т4 2011. године. Пуна примена новог регулаторног оквира утврђена је за јануар 2012. По

односу регулаторног капитала према ризичној активи банкарски сектор Србије је на другом месту у региону централне и источне Европе.

Графикон II.2.3. Адекватност капитала банкарског сектора
(у %)

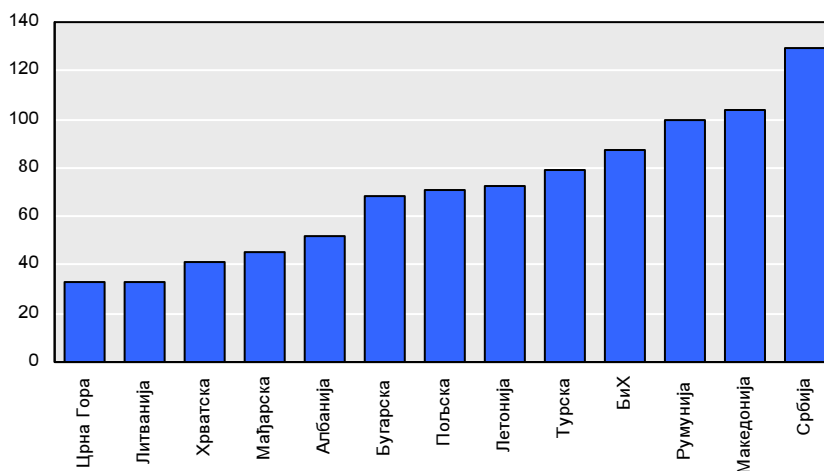

Извор: Народна банка Србије.

Доминантан удео у активи и даље се односи на кредитни портфељ банака (на крају 2011. године удео је износио приближно 60%). Остатак већином чине резерве код Народне банке Србије у виду обавезне резерве и репо ХоВ (21%), уз релативно стабилан раст нивоа државних хартија Министарства финансија (5,8% на крају 2011. године). Имајући у виду да највећи део aktive чине кредити, управо они представљају најзначајнију детерминанту њеног квалитета.

Почев од 2008. године уочава се тенденција раста учешћа NPL у укупним кредитима банкарског сектора. На крају 2011. године NPL чинили су 19,0%

Графикон II.2.4. Покриће бруто NPL резервама за процењене губитке, земље региона
(2011. година, последњи доступни подаци, у %)

Извор: Народна банка Србије.

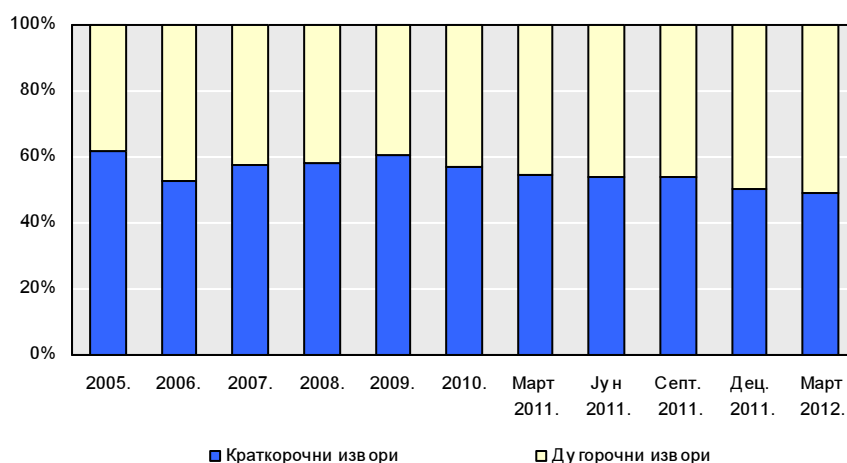
укупно одобрених кредита. Међутим, да би се удар поремећаја неутралисао, у складу са захтевима регулатора, формиране су резерве за потенцијалне губитке. Крајем 2011. године ниво тих резерви био је довољан за покриће 129,2% бруто NPL. Захваљујући високој покривености резервама за процењене губитке, NPL, иако знатни у номиналном износу, не представљају претњу по финансијску стабилност.

Учешће NPL у сектору привреде је највеће (24,6%), док у сектору становништва то учешће стагнира (9,1%). Девизни ризик, који су банке путем индексације кредита валутном клаузулом пренеле на дужнике, враћа се у банкарски систем као девизно изазван кредитни ризик.

Профитабилност банкарског сектора, уз изузетак једне банке, нешто је виша него 2010. године. Са оствареним приносом на активу од 1,3% и приносом на капитал од 6,1%, банкарски сектор Србије спада међу профитабилније у региону. Структура добити указује да је пословни модел домаћих банака и даље оријентисан ка традиционалним банкарским пословима.

Банкарски сектор је изузетно ликвидан, па је ризик ликвидности најмање изражен ризик у систему. Истовремено долази и до знатног побољшања квалитета извора финансирања банака у Србији, пре свега кроз раст удела дугорочних извора, у знатној мери захваљујући активностима Народне банке Србије на увођењу диференцијације обавезне резерве у односу на рочност обавеза. Дугорочни извори тренутно покривају око 70% свих кредита. Смањен је и ризик рефинансирања, будући да је учешће краткорочних кредитних линија од матица према супсидијарима у укупним обавезама банака пало са 12% у 2009. години на 2% у марту 2012.

Графикон II.2.5. Рочна структура укупних извора средстава банкарског сектора Србије

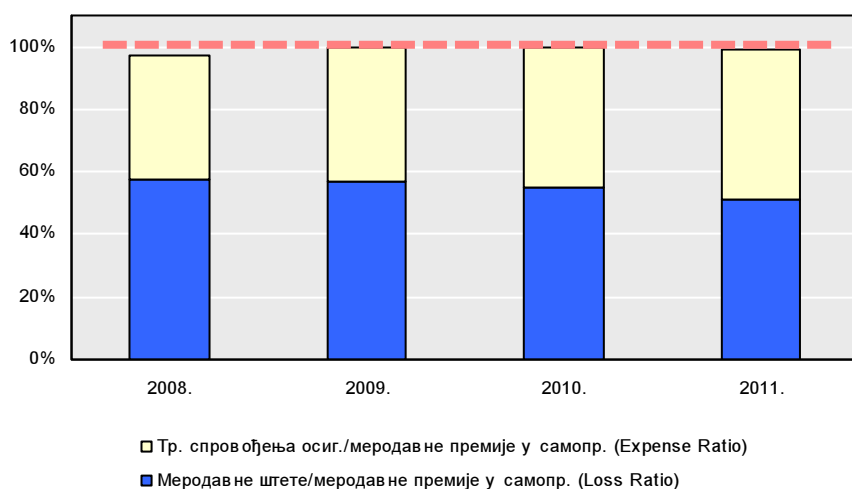
Извор: Народна банка Србије.

Међутим, и даље је висока заступљеност извора финансирања који су прибављени од чланица група, односно задуживањем, у иностранству. Промена модела понашања банака чији супсидијари послују у Србији, због недостатка ликвидности на међународном тржишту, може негативно утицати

на прилив капитала. Стога је неопходно јачање домаћих извора финансирања ради даљег раста кредитне активности.

Поред тога, пажњу привлачи и донекле неусклађена рочна и валутна структура извора и пласмана, због повећања динарских пласмана и одсуства дугорочних динарских извора. Валутна структура депозита је углавном непромењена, па су девизни (евро)депозити и даље доминантан извор финансирања.

Графикон II.2.6. Комбиновани показатељ у осигурању

Извор: Народна банка Србије.

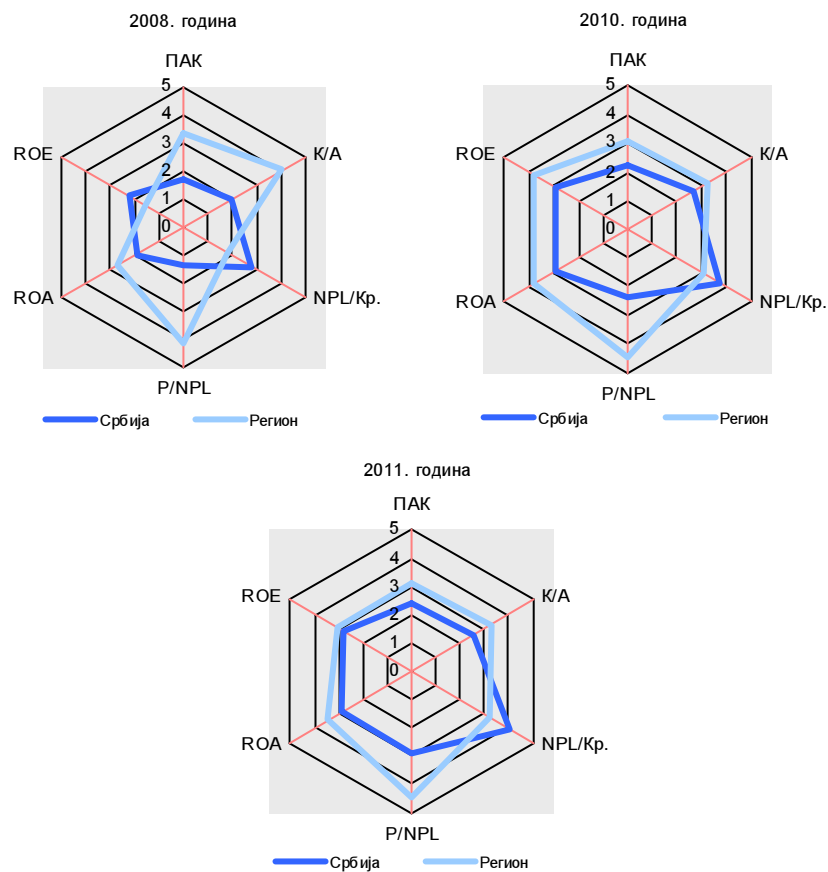
Учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, лизинг, осигурање и добровољни пензијски фондови) на крају 2011. године износило је 4,4%. У поређењу са секторима осигурања у земљама Европске уније, сектор осигурања у Србији је мали и неразвијен. У сектору осигурања у 2011. дошло је до успоравања позитивних трендова у виду реалног пада укупне премије од 5,2% у односу на укупну премију у 2010. Сектор осигурања у Србији добро је капитализован у односу на ризике којима је изложен, мада ниска профитабилност, пре свега као последица високих трошкова спровођења осигурања у односу на меродавну премију у самопридржају, представља ризик који може угрозити солвентност осигуравајућих друштава. Поред тога, у Србији је неразвијено осигурање имовине од поплава, земљотреса и других катастрофалних опасности, тако да је штете великих размера настале по основу ових опасности до сада покривала држава.

II.3. Очување стабилности финансијског система Србије

Финансијску стабилност је веома тешко оценити, па је у ту сврху коришћена комбинација различитих метода: (а) поређење изабраних индикатора финансијског здравља, (б) конструкција агрегатног индикатора финансијске стабилности, (в) коришћење ELECTRE и (г) излагање финансијског система јаким шокovima у стрес-тестовима. Оцена финансијске стабилности извршена је за период од 2008. до 2011. године.

Индикатори финансијског здравља указују да је банкарски сектор у Србији у бољем стању него у региону, док по агрегатном индексу финансијске стабилности Србија бележи благ пад ранга. Стрес-тестови Народне банке Србије указују на високу издржљивост банкарског сектора на повећање губитака због пораста NPL и реализацију ризика ликвидности. У целини узевши, унакрсна анализа резултата показује да је финансијски систем у Србији стабилан, али и да је стабилност у односу на преткризни период (2008. годину) смањена.

Графикон II.3.1. Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона

НАПОМЕНЕ:

Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик.

Приказане су стандардизоване вредности основних индикатора финансијске стабилности: ПАК - показатељ адекватности капитала (регулаторни капитал у односу на ризичну активу); К/А - билансни капитал у односу на билансну активу; НПЛ/Кр. - однос бруто NPL према укупним бруто кредитима; Р/НПЛ - резерве за процењене губитке у односу на бруто NPL; ROA - принос на активу; ROE - принос на капитал.

Регион обухвата земље централне и источне Европе: Албанију, БиХ, Бугарску, Летонију, Литванију, Мађарску, Македонију, Пољску, Румунију, Турску, Хрватску и Црну Гору. Индикатори који се односе на регион су непондерисани просеци индикатора за наведене земље.

Извор: Народна банка Србије и GFSR.

II.4. Макропруденцијални инструменти

Макропруденцијални инструменти представљају регулаторне мере надлежних органа чији је циљ очување и јачање финансијске стабилности.

Народна банка Србије, на основу Закона о Народној банци Србије, има изричито право и обавезу да употреби макропруденцијалне инструменте. Макропруденцијални инструменти ограничавају системски ризик, тј. ризик који погађа финансијски систем као целину.

Овлашћење за употребу макропруденцијалних инструмента Народна банка Србије је употребила 2011. године, када је донела Одлуку о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС“, бр. 34/2011). Том одлуком утврђене су мере чији је циљ смањење ризика у финансијском систему који произлази из високог учешћа кредита одобрених у иностраној валути или у динарима с девизном клаузулом. Том одлуком утврђене су следеће три мере:

- уведен је LTV рацио од 80% за стамбене кредите индексиране иностраном валутом или у иностраној валути;
- банци је дозвољено одобравање кредита индексираних иностраном валутом физичким лицима само ако је валута обавезе евро;
- уведено је обавезно учешће или депозит од 30% код кредита одобрених физичком лицу који су индексирани иностраном валутом или у иностраној валути, уз изузетак да се та обавеза не односи на кредитну картицу.

Предузимањем наведених мера Народна банка Србије је директно утицала на ограничавање ризика који произлази из прекомерне употребе валутне клаузуле. Тај ризик је системски ризик с обзиром на то да се реализује у случају знатне депрецијације домаће валуте. Депрецијација утиче на раст стопе NPL с обзиром да већина задужених лица приходе остварује само у динарима.

Поред тога, у протеклом периоду идентификоване су области које могу представљати потенцијални извор ризика по стабилност финансијског система Србије (системски ризик), као и препоруке о мерама које је потребно спровести како би се потенцијални ризици ограничили. Неке о предложених мера су у надлежности Народне банке Србије, док су друге у надлежности других државних органа.

Од најважнијих мера издвајамо потребу снижавања високе стопе NPL у нашем банкарском систему, која износи 20,4% (март 2012). Међутим, банке се међусобно знатно разликују у погледу тих стопа. Евентуални раст те стопе у наредном периоду довео би до раста системског ризика, па је из тог разлога потребно спровести мере како би се питање ових кредита ефикасно решавало.

Такође, у одсуству добре припреме, банке и надлежни органи могу бити неодлучни у погледу предузимања мера у случају реализације ризика по финансијску стабилност и, што је најопасније, у том смислу каснити, као што је то показала светска економска криза. Како би се омогућила благовремена и ефикасна реакција банака и надлежних органа на системски догађај (реализацију системског ризика), потребно је да регулаторни оквир утврди обавезу израде планова опоравка и реструктурирања банака.

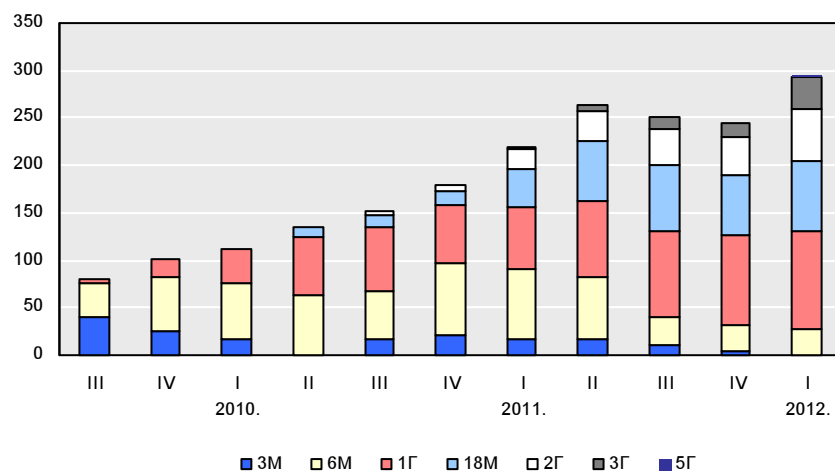
Висок степен евроизације кредита и депозита у нашој земљи утиче на смањење ефикасности инструмената монетарне политике, губљење монетарног суверенитета, ризик трошења девизних резерви и знатан раст системског ризика од промене девизног курса, који, због високих стопа евроизације, представља слабост нашег финансијског система. Из тог разлога између Владе РС и Народне банке Србије закључен је Меморандум о стратегији динаризације финансијског система Србије (2012) којим су утврђене мере монетарне и фискалне политике усмерене на јачање макроекономског окружења обезбеђивањем ниске и стабилне инфлације уз руковођено пливајући девизни курс и одржив привредни раст, активности усмерене на развој тржишта динарских ХоВ и стварање услова за увођење нових динарских производа и активности усмерене на развој инструмената заштите од девизног ризика. Меморандумом је утврђена и оријентација државе према повећању удела чисто динарског дуга у укупном јавном дугу. Такође, значајна је и мера која захтева да Влада РС одобрава евентуално ново субвенционисање кредита само ако су кредити динарски, чиме је препознат значај уредби Владе РС које регулишу разне врсте подстицаја за процес динаризације. Један од дефинисаних корака представља и развој примарног и секундарног тржишта динарских ХоВ, као и издавање дугорочних динарских хартија Републике Србије. Све те мере требало би да створе услове у којима расте атрактивност динара у односу на страну валуту и доведу до повећања степена динаризације финансијског система у нашој земљи.

II.5. Унапређење финансијског система

Унапређење секундарног тржишта државних ХоВ

Сагледавање ризика с којима се финансијски систем суочава није могуће без редовног и свеобухватног праћења ризика који настају на финансијским тржиштима. Развијена финансијска тржишта представљају алтернативни извор финансирања привреде, пре свега издавањем дужничких ХоВ, али и

Графикон II.5.1. Стање динарских државних обвезница и записа
(номинална вредност у млрд RSD)

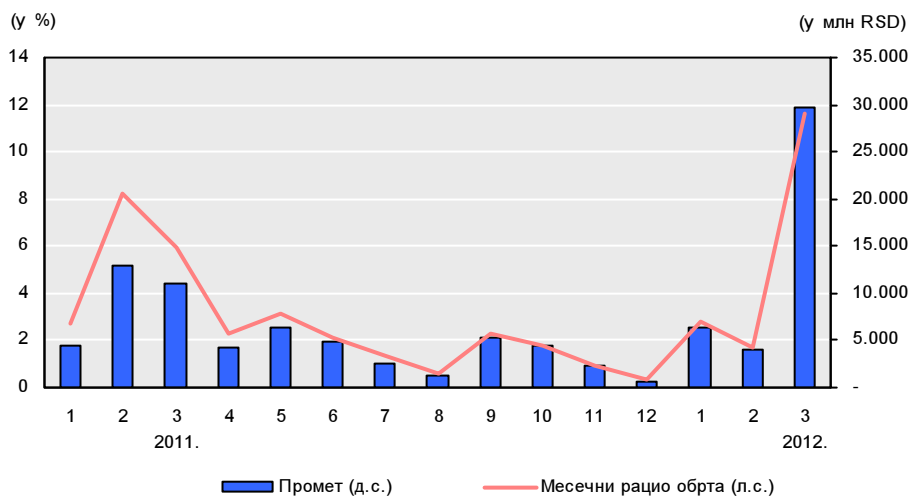
Извор: Министарство финансија Републике Србије

иницијалним јавним понудама власничких хартија. Постојање континуиране динарске криве приноса за државне ХоВ основни је предуслов за развој тржишта дужничких ХоВ.

У фебруару 2009. године Министарство финансија је поново покренуло аукције државних ХоВ. Рочност емитованих динарских државних хартија постепено је продужавана: најдужа рочност на крају 2011. године била је три године, да би у фебруару 2012. Министарство финансија први пут емитовало и петогодишњу динарску обвезницу.

Иако од 2009. године постоји континуитет нових емисија динарских државних ХоВ, секундарно тржиште на коме би се формирала динарска крива приноса у Србији је још у почетној фази развоја.

График II.5.2. Промет и месечни рацио обрта динарских државних ХоВ

Извор: Министарство финансија Републике Србије.

На почетку 2011. године Министарство финансија, Управа за јавни дуг, Комисија за хартије од вредности, Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности (ЦРХОВ), АСИ Србија и Народна банка Србије формирали су радну групу са основним задатком унапређења секундарног трговања државним ХоВ. С тим у вези, радна група је до сада предузела следеће кораке:

1. Изменом Закона о порезу на добит правних лица изједначен је порески третман улагања правних лица резидената и нерезидената у дужничке ХоВ чији је издавалац Република Србија, у смислу да се порез по одбитку не плаћа на приходе које оствари нерезидентно правно лице од камата по основу тих улагања, што би требало да утиче на већи степен заинтересованости нерезидентних инвеститора;

2. Смањени су трансакциони трошкови за секундарно трговање динарским државним ХоВ (без валутне клаузуле) тако што је новим Тарифником ЦРХОВ провизија за секундарно трговање овим хартијама замрзнута на период од годину дана;

3. На основу спроведене анализе упоредне праксе и иницијативе учесника на примарном тржишту државних ХоВ, Управа за јавни дуг је померила

почетак и скратила време трајања примарне аукције. Такође, укинута је фаза постаукције и продужена сатница ЦРХОВ за салдирање хартија;

4. Постепено је смањиван број одржаних аукција на месечном нивоу, а паралелно с тим повећавани су износи појединачних емисија, стварајући на тај начин основ за интензивније трговање и ликвидније секундарно тржиште;

5. На основу студије коју је израдила Народна банка Србије, разматра се увођење система примарних дилера, јер се у међународној пракси показало да примарни дилери доприносе побољшању ликвидности примарног и секундарног тржишта државних хартија;

6. Учињени су први кораци на повећању транспарентности на секундарном тржишту – иницирано је увођење електронске платформе на једном од водећих светских информационих система у области финансијских тржишта. Такође, отпочети су разговори с Београдском берзом о могућности листирања дугорочних државних ХоВ. Већа транспарентност по основу увођења електронске платформе и листирања обвезница требало би да допринесе побољшању ликвидности;

7. Народна банка Србије предложила је да се омогући увођење емисија државних ХоВ са истим датумима доспећа (и истом валутом) под једним ISIN бројем, како би се кроз поновно отварање емисије омогућило стварање референтних (бенчмарк) серија државних ХоВ.

У 2011. години промет државним ХоВ које емитује Министарство финансија на секундарном тржишту износио је 84,7 млрд динара, што представља значајно повећање у односу на 10,9 млрд динара укупног промета у 2010. (прва трансакција у априлу). Годишњи обрт државних ХоВ Министарства финансија на секундарном тржишту у 2011. години износио је 33,2%, а у 2010. години свега 8,5%. Иако је остварен раст показатеља ликвидности у односу на 2010. годину, обрт је још увек низак, а дневно се изврши најчешће само једна трансакција.

II.6. Планови за 2012. годину

У 2012. години посебна пажња биће посвећена увођењу система примарних дилера на тржишту државних ХоВ. Тај систем је допринео развоју тржишта у великом броју земаља путем обезбеђивања разноврсне базе клијената, подизања атрактивности државног дуга, изравнавања тржишних флукуација и смањења премије ризика. Уз то, систем примарних дилера доприноси ефикасном утврђивању цена и смањењу ризика трговине на секундарном тржишту. Поред кључне улоге у процесу побољшања тржишне ликвидности, тај систем може допринети и очувању стабилности тржишта у условима кризе и нестабилности.

Народна банка Србије покренула је иницијативу, и предузела прве кораке, за оснивање радне групе с представницима Народне банке Србије, АСИ Србије и Удружења банака Србије, чији би задатак био избор, прилагођавање домаћим правним оквирима и усвајање модела стандардизованог уговора за трансакције финансијским инструментима у Србији. Успостављање стандарда и норми финансијских трансакција као што су репо трансакције и трговина финансијским дериватима допринело би већој правној сигурности, ефикасности, стабилности, ликвидности и транспарентности домаћег

финансијског тржишта. У међународној пракси, заступљени су различити модели уговора о финансијским трансакцијама, ISDA *Master Agreement*, ISMA, ЕМА итд. Национална удружења банака су, најчешће у сарадњи с централном банком и министарством финансија, носиоци израде тих уговора. Усвајање стандардизованог уговора имало би позитивне ефекте на развој домаћег тржишта. Будући да би се трансакције обављале у складу с међународним стандардима, створио би се основ за веће учешће међународних инвеститора и развој читаве палете хеџинг инструмената.

Планирано је да се у 2012. години отпочне са израдом методологије за израчунавање индекса промене цена некретнина у Републици Србији. Функционисање тржишта некретнина веома је важно за стабилност финансијског система, између осталог и због тога што некретнине у великој мери служе као инструменти обезбеђења кредита. Кретање индекса може послужити као груби индикатор за вредновање портфеља банака и других инвеститора, односно као индикатор потребе за поновном темељном проценом вредности колатерала/инвестиције. Индекс промене цена некретнина има своју функцију и у оквиру финансијске стабилности као индикатор раног упозорења. Такође, Народна банка Србије ће активно учествовати и у унапређењу процеса лиценцирања овлашћених процењивача вредности некретнина.

У 2012. години наставиће се са унапређењем односа с портфолио инвеститорима и аналитичарима, пре свега одржавањем сајта Народне банке Србије у делу посвећеном односима са инвеститорима и аналитичарима. Планирано је објављивање различитих материјала којима би се потенцијалним и постојећим инвеститорима пружио увид у могућности инвестирања на домаћем финансијском тржишту. Унапређење односа с портфолио инвеститорима треба да допринесе повећању ликвидности примарног и секундарног тржишта динарских дужничких ХоВ, као и јачању кредибилитета финансијског тржишта.

III. УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА

Девизним резервама Народне банке Србије управљало се у складу са Смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије за 2011. годину, које је усвојио Извршни одбор Народне банке Србије. Основни критеријуми и принципи по којима се врши управљање девизним резервама су ликвидност и сигурност.

Смерницама се одређује општи оквир за инвестирање, тј. одређују се дозвољени инструменти, дозвољене институције и лимити пласмана. У складу с тим принципима, средства се пласирају код првокласних институција (углавном централних банака) у првокласне инструменте (ХоВ), и то тако да могу бити повучена и расположива за плаћања према иностранству дозвољена законском регулативом (плаћања обавеза Народне банке Србије и државних органа), као и за интервенције на девизном тржишту.

У складу са Смерницама током 2011. године је вршено инвестирање девизних резерви у евро, амерички долар, британску фунту и канадски долар, и то у следеће финансијске инструменте кредитног рејтинга AAA:

- првокласне краткорочне и дугорочне државне ХоВ најразвијенијих земаља (*Bills, Notes u Bonds*) рочности до десет година;
- обвезнице најразвијенијих земаља емитоване у име државе које нису деноминоване у домаћој валути (*Sovereign*) рочности до три године;
- обвезнице међународних финансијских институција (*Supranational*) рочности до три године;
- обвезнице федералних јединица развијених земаља (*Subnational Municipal*) рочности до три године;
- обвезнице финансијских институција с подршком државе (*Agency*) рочности до три године;
- обвезнице емитоване на бази квалитетног колатерала (*EUR Covered Bonds*) рочности до три године.

У складу с принципом сигурности, девизне резерве су такође пласиране у краткорочне депозитне пласмане код централних банака, међународних финансијских институција и код првокласних иностраних банака минималног композитног кредитног рејтинга AA, на основу оцене о кредитном рејтингу водећих светских рејтинг агенција (*Moody's Investors Service* и *Standard & Poor's*).

У складу с принципом ликвидности, девизне резерве су, осим у краткорочне депозитне пласмане, пласиране и у краткорочне ХоВ, и то: државне дисконтне и купонске ХоВ рока доспећа до једне године (*T-bills* и *Government Bonds*), купонске ХоВ јавног сектора (*Supranational, Agencies, Sovereign*) рока доспећа до једне године, као и ХоВ с квалитетним колатералом (*Pfandbriefe*).

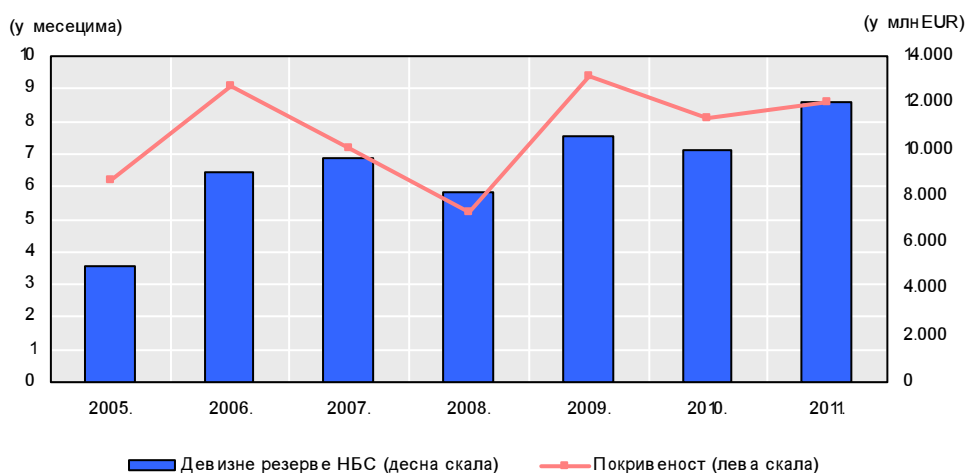
III.1. Кретање и узроци промена девизних резерви

Девизне резерве Народне банке Србије су 31. децембра 2011. године износиле 12.057,7 млн евра и биле су веће за 2.055,7 млн евра у односу на крај 2010. године.

Девизне резерве су покривале новчану масу М1 у износу од 429,6%, краткорочни дуг у износу од 1.860,8% и 8,6 месеци увоза робе и услуга.

У току 2011. године највећи утицај на ниво девизних резерви имао је прилив од продаје ХоВ Републике Србије деноминираних у еврима, у износу од 1.257,8 млн евра, од чега је 533,5 млн евра реализовано на домаћем, а 724,3 млн евра на међународном финансијском тржишту.

Графикон III.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: Народна банка Србије.

По основу коришћења кредита за Републику Србију, преко девизних резерви Народне банке Србије остварен је прилив у износу 586,7 млн евра, и то за:

- програмску подршку буџету од *Banque Société Générale, Paris*, уз гаранцију Светске банке (292,6 млн евра), и од Европске уније (100,0 млн евра);
- развој малих и средњих предузећа, обнову путева, мостова и школа и регионалну и општинску инфраструктуру од ЕИБ (86,3 млн евра);
- управљање јавним финансијама од Светске банке (72,4 млн евра) и од Банке за развој Савета Европе (17,5 млн евра);
- мала и средња предузећа од владе Републике Италије (15,0 млн евра), и
- финансирање железнице од *Eurofime* (2,9 млн евра).

У априлу је повучена последња транша у оквиру стандбај аранжмана с ММФ-ом у износу од 51,7 млн евра.

Већи девизни прилив (277,3 млн евра) остварен је по основу обављања привременог платног промета с Косовом и Метохијом⁷, а по основу донација прилив у износу од 102,7 млн евра.

Банке су по основу обавезне резерве у току 2011. године нето издвојиле 236,9 млн евра.

По основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у остварен је нето одлив у износу од 118,0 млн евра.

У току 2011. године редовно су измириване обавезе према инокредиторима у износу од 463,4 млн евра. По основу сервисирања старе девизне штедње из девизних резерви је исплаћено 225,9 млн евра.

III.2. Нето девизне резерве

Нето девизне резерве су 31. децембра 2011. године износиле 6.664,0 млн евра и биле су веће за 1.591,0 млн евра у односу на крај 2010. године.

Народна банка Србије је у 2011. години испунила критеријум о минималном износу нето девизних резерви договорен техничким меморандумом о разумевању с ММФ-ом. Нето девизне резерве су 31. децембра 2011. године износиле 6.456,0 млн евра прерачунато по програмском курсу, тј. по курсу по коме се пратило извршење програма ММФ-а⁸, и биле су веће за 1.956,0 млн евра од критеријума извршења нето девизних резерви, који је износио 4.500,0 млн евра за крај децембра 2011. године.

III.3. Структура и профитабилност девизне aktive

Посматрано по структури, девизне резерве су на крају 2011. године чиниле следеће врсте aktive: иностране ХоВ 71,3% (8.598,3 млн евра), средства на рачунима у иностранству 21,9% (2.641,3 млн евра), ефективни страни новац 2,1% (255,2 млн евра), злато и SPV 4,7% (562,9 млн евра).

И у 2011. години највећи део девизних резерви био је пласиран у ХоВ, из разлога повећања сигурности, а уз довољно висок степен ликвидности девизних резерви у условима светске финансијске кризе. Један део био је пласиран у краткорочне ХоВ и краткорочне депозите ради обезбеђења расположивости девизних средстава за благовремено измиривање обавеза Народне банке Србије и државе према иностранству.

Валутну структуру девизних резерви (без злата и SPV) на крају 2011. године чинили су: EUR 70,6%, USD 23,8%, GBP 2,9%, CAD 2,3% и друге валуте 0,4%.

⁷ Према Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ („Службени лист СРЈ“ бр. 9/01), по коме су банке обавезне да девизни прилив који остваре резиденти у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.

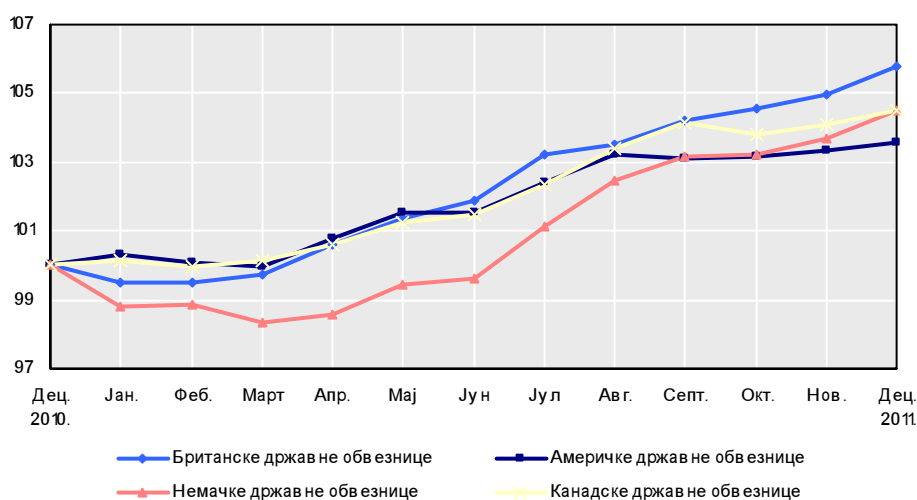
⁸ Курсна листа Народне банке Србије, бр. 143 од 29. јула 2011. године.

Народна банка Србије је у 2011. години остварила приход по основу камата на депозите, SPV, рачуне по виђењу и текуће рачуне у износу од 7,9 млн евра и по основу купона на иностране ХоВ 148,5 млн евра.

III.4. Управљања ризицима

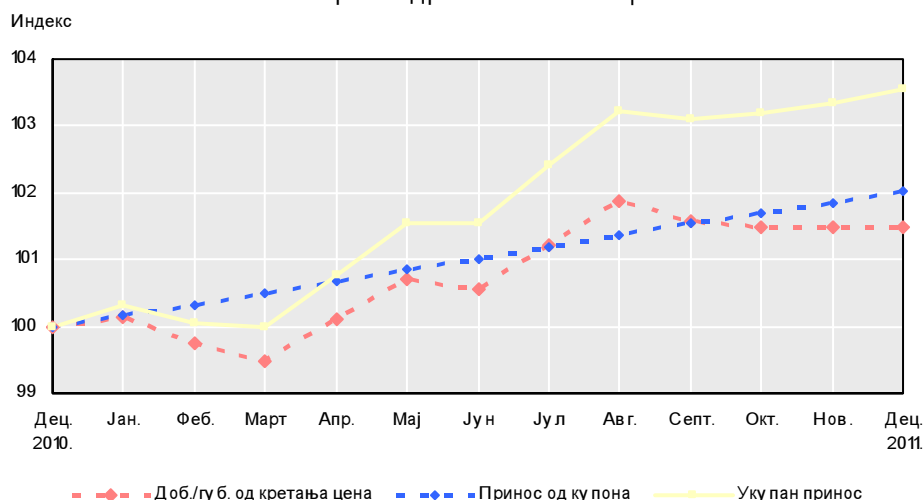
Народна банка Србије је и у 2011. години остала доследна опредељењу да ризик свог портфолија одржава на веома ниском нивоу, који омогућава да се очува висока сигурност и ликвидност чак и у екстремно тешким условима на финансијским тржиштима.

Графикон III.4.1. Индекс државних обвезница у оригиналној валути

Извор: JP Morgan и Народна банка Србије.

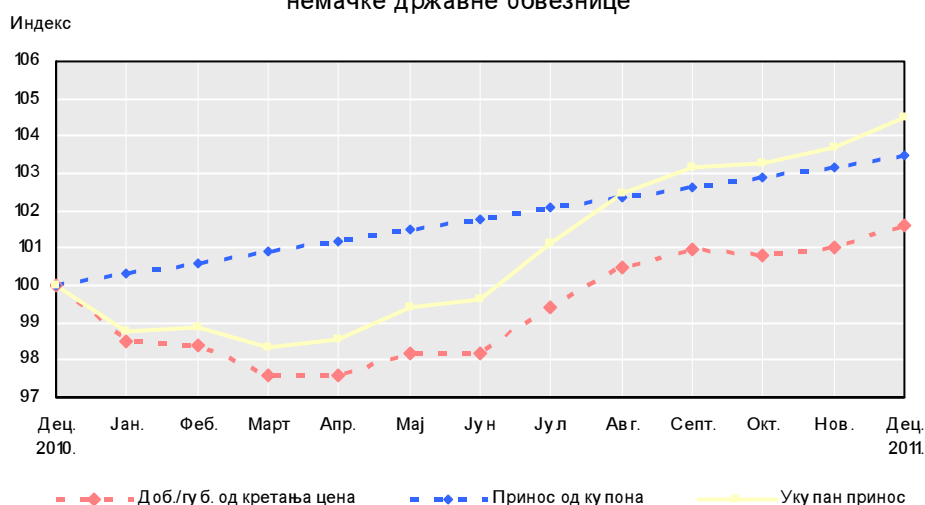
Графикон III.4.2. Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице

Извор: JP Morgan и Народна банка Србије.

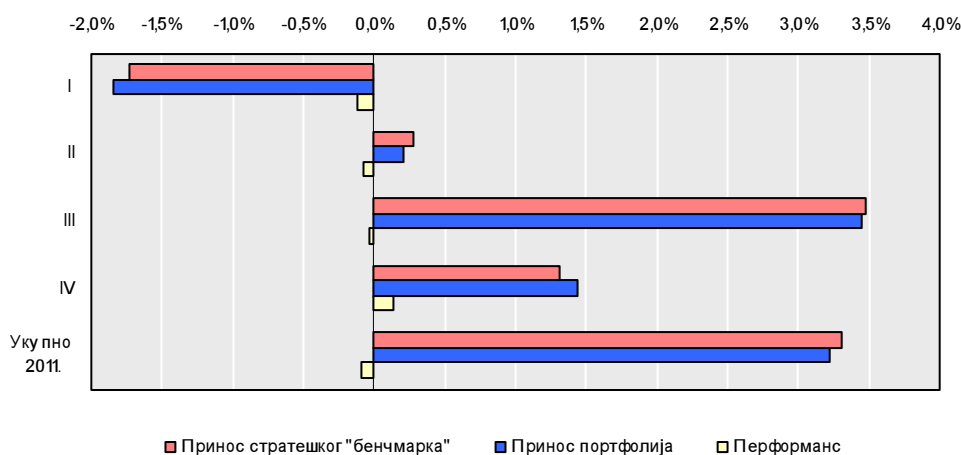
Због сталног погоршања фискалне позиције САД и размимоилажења америчке председничке администрације и Конгреса у погледу мера за решавање овог проблема, рејтинг агенција *Standard & Poor's* снизила је рејтинг Америке за један степен, на AA+, током 2011. године. Тржиште, међутим, није реаговало на то и наставило је да америчке државне обвезнице посматра као најсигурнију и најликвиднију активу. Народна банка Србије је и даље у свом доларском портфолију задржала америчке хартије, што је било у складу са Смерницама за управљање девизним резервама, које за државе издаваоце предвиђају најмањи кредитни рејтинг од AA+.

Графикон III.4.3. Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице

Извор: JP Morgan и Народна банка Србије.

Графикон III.4.4. Укупан принос портфолија и "бенчмарка" прерачуна у евре, по тромесечјима

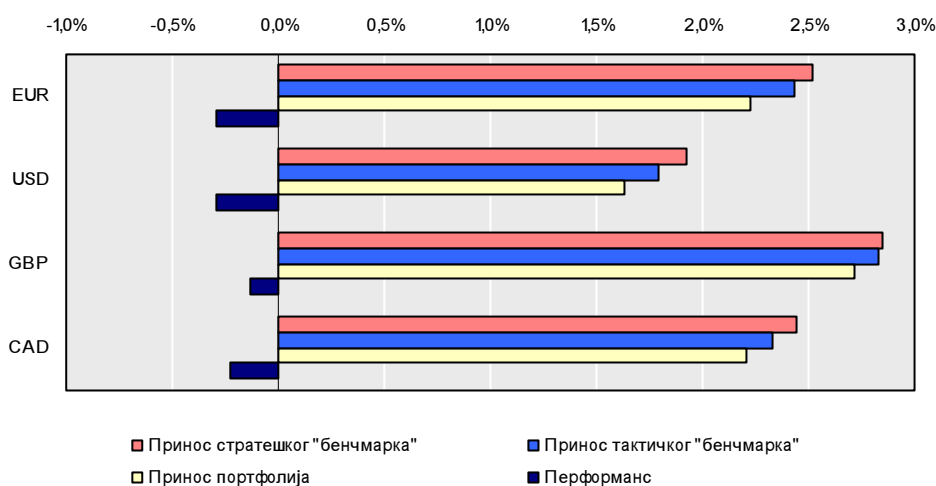
Извор: Народна банка Србије.

Стопе приноса су наставиле да падају и током 2011. године, а највише у Т2 и Т3. Стопе приноса свих државних обвезница које се налазе у портфолију Народне банке Србије (осим француских) забележиле су највећи пад на

средњим и дугим крајевима криве приноса, што је довело до тзв. равнања криве приноса (*flattening*). Највећи појединачни принос у оригиналним валутама било је могуће остварити улагањем у британске и канадске државне обвезнице.

Евро је у 2011. години ослабио у односу на све остале валуте у портфолију Народне банке Србије (у односу на амерички долар 3,2%, у односу на британску фунту 2,7%, а у односу на канадски долар 0,9%), док је амерички долар ојачао у односу на остале валуте у портфолију.

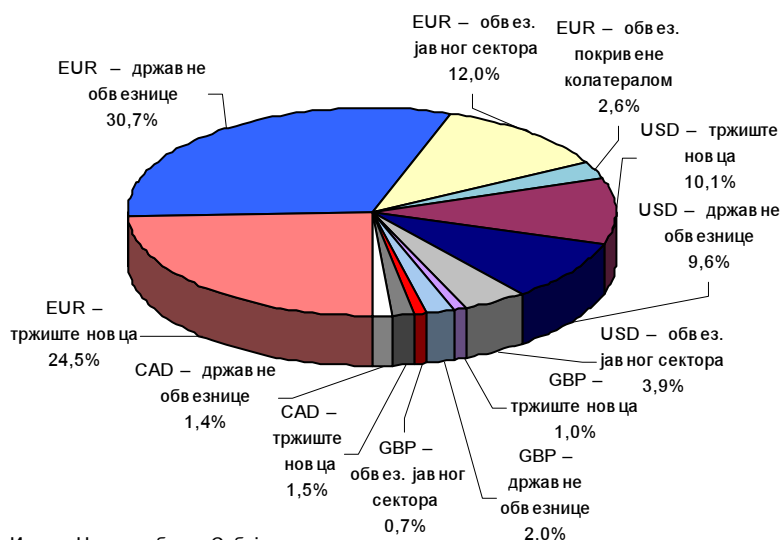
Графикон III.4.5. Принос портфолија и "бенчмарка" у оригиналној валути у 2011. години

Извор: Народна банка Србије.

Од 2011. године, поред стратешког нивоа (дугорочног), уведен је као новина и тактички ниво у управљању девизним резервама. Инвестициони комитет, као тело одговорно за тактички ниво одлучивања, дефинише и предлаже тактички „бенчмарк“, који има за циљ да, уважавајући

Графикон III.4.6. Структура инвестиционог портфолија (на дан 31. 12. 2011. године)

Извор: Народна банка Србије.

инвестиционе принципе и лимите из Стратешких смерница и узимајући у обзир краткорочна очекивања с финансијских тржишта, оствари већи принос од стратешког „бенчмарк“ заузимањем позиција у погледу валутне структуре, класа активе и дурација.

Због смањења стопа приноса (раста цена обвезница), као и јачања осталих валута према евр, принос укупног портфолија био је позитиван и износио је 3,2% на годишњем нивоу (прерачунат у евре), пре свега по основу позитивних приноса у оригиналним валутама у сва четири портфолија Народне банке Србије. Међутим, релативан принос (*performance*) у односу на стратешки „бенчмарк“ био је негативан у сва четири портфолија, па самим тим и у укупном портфолију Народне банке Србије.

Структура инвестиционог портфолија по врстама активе и валутна структура биле су у складу са усвојеним Смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије за 2011. годину.

Народна банка Србије је током 2011. године инвестирала у високоликвидне обвезнице с ниским тржишним и кредитним ризиком (AAA рејтинга), док је ризик промене међувалутних односа неутрализован у великој мери усклађивањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље.

То потврђује и просечан месечни *Value-at-Risk* (VAR) портфолија Народне банке Србије за 2011. годину и стрес-тест. Наиме, методом VAR утврђено је, са 95% вероватноће, да портфолио Народне банке Србије на месечном нивоу не би смео да изгуби више од 1,3% у еврима. Такође, у случају неочекиваних повећања тржишних каматних стопа за 1,0% (стрес-тест) портфолио у еврима би одреаговао губитком од око 1,6%, а портфолио у америчким доларима губитком од 1,5%.

Народна банка Србије је, с циљем смањења кредитног ризика у условима кризе на светским финансијским тржиштима, утврдила високе критеријуме за инвестирање. На основу извршених анализа израђен је предлог за инвестирање у банке чији је минимални композитни рејтинг AA, док је за хартије у портфолију Народне банке Србије и издаваоце дозвољен минимални рејтинг од AA+ према агенцији за рејтинг *Standard & Poor's* и Aa1 према агенцији Moody's. Поред финансијских показатеља из биланса банака, свакодневно су праћени и други показатељи кредитног ризика као што су петогодишњи CDS спред⁹ за банку, TED спред¹⁰ и LIBOR-OIS спред¹¹.

Сви остали показатељи – варијабилност вишка приноса (*tracking error*), контролно тестирање VAR (*backtesting*) и кредитни лимити по инокореспондентима у току 2011 – били су у оквирима дефинисаним Смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

⁹ CDS спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни индикатор ризика; укључује вероватноћу банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује. CDS спред се показао као бољи индикатор кредитне миграције него рејтинзи кредитних агенција, будући да реагује моментално и резултат је процена великог броја учесника на тржишту.

¹⁰ TED спред представља разлику између каматних стопа на међубанкарске зајмове и краткорочни амерички државни дуг (*T-Bill*). Индикатор је очекиваног кредитног ризика у економији, а користи се као мера финансијске снаге банака.

¹¹ LIBOR-OIS спред представља разлику између OIS (*Overnight Index Swap*) и LIBOR-a (*London InterBank Offered Rate*). Значајна је мера ризика и ликвидности на тржишту новца и сматра се јаким индикатором потреса на тржишту новца.

III.5. Планови за 2012. годину

У оквиру IPA пројекта за 2012. годину, планиране су активности у области управљања девизним резервама. Планиране су три студијске посете банкама ЕСЦБ-а, где ће запосленима Народне банке Србије бити презентована искуства из области стратешке и тактичке алокације девизних резерви, модели рачунања доприноса перформансама портфолија (*performance attribution models*), употреба деривата (*FX futures, FX forwards, FX swaps*), утврђивање прихватљивог односа ризика и приноса, употреба софтверског решења за управљање девизним резервама, као и искуства у вези с међународним финансијским уговорима. Такође, планирана је посета експерата ЕСЦБ-а Народној банци Србије, у оквиру које ће представници Народне банке Србије представити планове за унапређење процеса управљања девизним резервама.

Поред тога, током године радиће се на примени препорука за унапређење процеса управљања девизним резервама, дефинисаних Акционим планом.

IV. КОНТРОЛА ПОСЛОВАЊА БАНАКА

IV.1. Банкарски сектор

У току 2011. године структура финансијског сектора у делу који је под контролом Народне банке Србије није се битније променила. Удео билансне суме тих финансијских организација у БДП-у је износио 86,8%¹².

У финансијском систему Србије банкарски сектор и даље има доминантну улогу са учешћем од 92,4% у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије и представља кључни фактор његове стабилности.

Тренд смањења броја запослених лица у банкарском сектору Србије започет у 2009. години је настављен. На крају 2011. године у радном односу је било 29.228 лица, што је за 659 лица мање него на крају 2010.

Табела IV.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2010.			31. децембар 2011.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	33	2.533,5	91,8	33	2.649,9	92,4
Даваоци финансијског лизинга	17	98,8	3,6	17	80,2	2,8
Друштва за осигурање	26	117,1	4,2	28	125,7	4,4
Добровољни пензијски фондови	8	9,8	0,4	9	12,5	0,4
Укупно	84	2.759,2	100,0	87	2.868,3	100,0

Извор: Народна банка Србије.

¹² На основу процене БДП-а Народне банке Србије.

Структура банкарског сектора

Билансна сума банкарског сектора је на крају 2011. године износила 2.649.928 млн динара, што је за 116.398 млн динара, или 4,6%, више у односу на крај 2010.

Укупан број банака које су у Републици Србији пословале у 2011. години није промењен у односу на претходну годину и износи 33. У односу на претходну годину није промењена ни њихова власничка структура са аспекта већинских акционара.

Највећи број банака има билансну суму од десет до 50 млрд динара, с тим што се код прве две банке по висини билансне суме налази четвртина укупне билансне суме банкарског сектора.

Табела IV.1.2. Распоред банака по вредности билансне суме

	31. децембар 2010.		31. децембар 2011.	
	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)
Преко 100.000	8	1.564.312	8	1.700.090
Од 50.000 до 100.000	8	586.706	8	562.588
Од 10.000 до 50.000	12	354.238	12	354.307
До 10.000	5	28.274	5	32.943
Укупно	33	2.533.530	33	2.649.928

Извор: Народна банка Србије.

На крају 2011. године у банкарском сектору Републике Србије у већинском власништву страних акционара била је 21 банка, четири банке с претежно приватним капиталом и осам банака у већинском власништву Републике Србије¹³.

Табела IV.1.3. Власничка структура банкарског сектора

	2011.			
	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (%)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (%)
Банке у власништву домаћих лица:				
– државне	685.129	25,9	134.829	24,7
– приватне	472.146	17,8	74.614	13,7
	212.983	8,1	60.215	11,0
Банке у власништву страних лица	1.964.799	74,1	411.051	75,3
Укупно	2.649.928	100,0	545.880	100,0

Извор: Народна банка Србије.

¹³ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

У власничкој структури банкарског сектора су током године забележене промене, посебно у погледу капитала. Банке у власништву страних акционара повећале су своје учешће и у укупној билансној суми (за 5,5%) и у капиталу (за 16,4%). Банке у власништву државе су номинално смањиле капитал (за 14,1%), а приватне билансну активу (за 1,9%). Од банака у власништву страних лица највеће учешће у укупној активи имају банке из Италије и Аустрије, са 22,0% и 18,0% учешћа респективно, затим из Грчке, са 15,0%, Француске, са 10,0%, и остале земље (њих седам) са укупно 8,0% учешћа.

Структура пасиве и активе банкарског сектора

Структура пасиве

У структури укупних извора средстава од 2.649.928 млн динара на крају 2011. године, највеће учешће од 57,6% имали су депозити (од чега се на трансакционе депозите односило 13,9%), затим капитал (20,6%) и примљени кредити (14,6%).

Депозитни потенцијал банака износио је 1.526.097 млн динара. Његово повећање у 2011. години, за 21.336 млн динара, или 1,4%, остварено је првенствено по основу повећања трансакционих и штедних депозита (за

Табела IV.1.4. Структура пасиве банака

	31. децембар 2010.		31. децембар 2011.	
	Износ (у млн RSD)	Учешће (%)	Износ (у млн RSD)	Учешће (%)
Трансакциони депозити	314.799	12,4	367.953	13,9
Остали депозити	1.189.962	47,0	1.158.144	43,7
Примљени кредити	347.918	13,7	386.508	14,6
Обавезе по основу ХоВ	602	0,0	2.871	0,1
Обавезе по основу камата, накнада и промене вредности деривата	3.863	0,2	4.815	0,2
Резервисања	13.256	0,6	14.503	0,6
Обавезе за порезе	402	0,0	501	0,0
Обавезе из добитка	1.564	0,0	1.270	0,0
Обавезе по основу сталних средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0	0,0	0	0,0
Одложене пореске обавезе	624	0,0	617	0,0
Остале обавезе	162.573	6,4	166.866	6,3
Укупно обавезе	2.035.563	80,3	2.104.048	79,4
Капитал	497.967	19,7	545.880	20,6
Укупно пасива	2.533.530	100,0	2.649.928	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Табела IV.1.5. Структура капитала банака
(у млн RSD)

	31. децембар 2010.	31. децембар 2011.
Акцијски и остали капитал	369.409	409.972
Резерве	130.279	150.203
Добитак	30.981	37.835
Губитак	32.702	52.130
Укупно	497.967	545.880

Извор: Народна банка Србије.

53.154 и 50.860 млн динара, респективно). Депозити становништва чине преко половине, а привредних друштава скоро четвртину укупних депозита банкарског сектора.

Капитал банкарског сектора је на крају 2011. године достигао 545.880 млн динара и представљао је 20,6% пасиве. У односу на крај 2010, раст капитала је износио 47.913 млн динара, или 9,6%.

Пораст капитала је резултат пре свега докапитализације и задржавања оствареног добитка у капиталу, расподелом у резерве банке ради обезбеђења од евентуалних будућих губитака и конверзије субординираних обавеза у капитал.

Код једне банке је исказан губитак изнад износа капитала (ставка активе биланса банке) од 11.815 млн динара.

Структура активе

У структури активе банака највећи удео имају дати кредити и депозити, са учешћем од 60,1%, опозиви депозити и кредити, са учешћем од 19,3%, ХоВ (6,5%) и готовина и готовински еквиваленти (5,8%).

Од укупно датих кредита и депозита¹⁴, 763.886 млн динара је пласирано привредним друштвима, а 553.423 млн динара становништву. У односу на 2010. годину, када је банкарски сектор имао стопу кредитног раста од 35,9% (уз депрецијацију динара од 10,0%), у 2011. години је забележен пад укупно датих кредита и депозита од 2,5% (уз апрецијацију динара од 0,8%). Код кредита датих привредним друштвима стопа је негативна (1,7%), док кредити становништву и даље бележе раст од 5,5%. Опозиви депозити и кредити се у највећој мери односе на девизну обавезну резерву депоновану код Народне банке Србије (74,3%) и пласмане по основу репо трансакција с Народном банком Србије (23,4%).

¹⁴ Сви кредити и депозити, изузев репо пласмана и вишкова ликвидних средстава депонованих код Народне банке Србије.

Табела IV.1.6. Структура активе банака
(у млн RSD)

	31. децембар 2010.		31. децембар 2011.	
	Износ	Учешће (%)	Износ	Учешће (%)
Готовина и готовински еквиваленти	138.822	5,5	153.002	5,8
Опозиви депозити и кредити	408.169	16,1	511.511	19,3
Потраживања по основу камата, накнада, продаје, промене фер вредности деривата и др.	19.289	0,8	24.213	0,9
Дати кредити и депозити	1.630.928	64,4	1.591.622	60,1
ХоВ (без сопствених акција)	158.481	6,3	172.819	6,5
Удели (учешћа)	9.691	0,4	8.981	0,3
Остали пласмани	49.018	1,9	52.943	2,0
Нематеријална улагања	7.942	0,3	8.600	0,3
Основна средства и инвестиционе некретнине	70.812	2,8	76.501	2,9
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	972	0,0	1.749	0,1
Одложена пореска средства	2.480	0,1	2.951	0,1
Остала средства	36.926	1,4	33.221	1,3
Губитак изнад износа капитала	0	0,0	11.815	0,4
Укупно актива	2.533.530	100,0	2.649.928	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора на крају 2011. године износиле су 2.927.046 млн динара и у поређењу с крајем 2010. повећане су за 452.338 млн динара, или 18,3%.

У структури банкарског сектора по висини укупних ванбилансних ставки и даље се највећи број банака налази у групи с ванбилансним ставкама од 10.000 до 50.000 млн динара, али са свега 11,6% укупних ванбилансних ставки банкарског сектора. Међутим, две банке располажу са скоро 33% ванбилансних ставки банкарског сектора.

Најзначајније ставке ванбиланса су друге ванбилансне позиције¹⁵ у износу од 1.734.303 млн динара (59,3%), које не носе кредитни ризик, тј. по којима не може доћи до плаћања. Најзначајније ванбилансне ставке које носе кредитни ризик су потраживања по дериватима од 344.493 млн динара (11,8%) и дате гаранције и друга јемства, које износе 320.286 млн динара (10,9%).

¹⁵ Примљене гаранције и друга јемства, средства из депо послова и остала ванбилансна актива.

Табела IV.1.7. Распоред банака по висини ванбилансне суме

	31. децембар 2010.		31. децембар 2011.	
	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)
Изнад 100.000	10	2.062.055	11	2.563.405
Од 50.000 до 100.000	1	98.104	0	0
Од 10.000 до 50.000	12	257.018	16	340.086
Од 1.000 до 10.000	8	57.435	5	23.420
Испод 1.000	2	456	1	135
Укупно	33	2.475.068	33	2.927.046

Извор: Народна банка Србије.

Девизни подбиланс

Преглед стања девизних позиција банака на нивоу банкарског сектора на крају 2011. године показује да укупна отворена девизна позиција износи 19.982 млн динара, па изложеност банкарског сектора девизном ризику, исказана показатељем девизног ризика, износи 6,2%, што је знатно испод прописаног максимума од 20%.

Табела IV.1.8. Валутна структура биланса и ванбиланса (у %)

	Актива		Пасива	
	2010.	2011.	2010.	2011.
Биланс				
Динари	29,6	34,7	34,3	37,3
Девизе	26,9	24,0	63,4	60,6
Девизна клаузула	43,0	41,1	2,3	2,1
Остала заштита	0,5	0,2	0,0	0,0
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0
Ванбиланс				
Динари	10,6	9,5	5,7	5,7
Девизе	14,6	12,5	14,6	12,5
Девизна клаузула	5,1	4,4	2,7	2,0
Остала заштита	0,1	0,1	0,0	0,0
Без валутне структуре	69,6	73,5	77,0	79,8
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Табела IV.1.9. Девизни ризик банака
(у млн RSD)

31. децембар 2011.												
Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
11.568	14.355	1.909	1.216	273	4.222	454	189	136	–	14.204	19.982	19.982
Извор: Народна банка Србије.												

Квалитет активе

Квалитет активе банкарског сектора, са стањем на крају 2011. године, са аспекта класификације активе банака, незнатно је погоршан у делу билансне активе у поређењу с крајем претходне године.

Укупно обрачуната потребна резерва за процењене губитке по основу класификоване билансне активе и ванбилансних ставки износи 442.612 млн динара, а исправке вредности и резервисања класификоване билансне активе и ванбилансних ставки 220.850 млн динара.

Табела IV.1.10. Класификација активе банака
(у млн RSD)

31. децембар 2011.					
	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива	Учешће активе класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)	
			A + Б + В	Г + Д	
Билансна актива	2.913.735	1.889.988	1.429.207	460.781	24,4
Ванбилансне ставке	2.927.046	604.270	545.940	58.330	9,6
Укупно	5.840.781	2.494.258	1.975.147	519.111	20,8
Извор: Народна банка Србије.					

Степен концентрације

Кретање Херфиндал–Хиршмановог индекса (ННІ)¹⁶ концентрације билансне активе, кредита и депозита приказано је у табели IV.1.11.

Табела IV.1.11. Степен концентрације (ННІ)			
	Билансна сума	Кредити	Депозитни потенцијал
31. децембар 2010.	629	649	720
31. децембар 2011.	664	722	714
Извор: Народна банка Србије.			

ННІ је и даље испод 1.000, што указује да на тржишту није присутна концентрација. У 2011. години у односу на 2010. степен концентрације се благо повећао, осим код депозита.

Табела IV.1.12. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора (у %)		
	31. децембар 2010.	31. децембар 2011.
Учешће у билансној суми		
Прва банка	14,2	14,8
Првих пет банака	45,1	47,2
Првих десет банака	69,3	70,9
Учешће у кредитима		
Прва банка	15,6	16,9
Првих пет банака	45,5	50,3
Првих десет банака	69,8	71,9
Учешће у депозитном потенцијалу		
Прва банка	15,7	15,4
Првих пет банака	49,6	48,4
Првих десет банака	72,0	72,0
Извор: Народна банка Србије.		

Показатељи пословања

Показатељи пословања банака на крају 2011. године приказани су у табели IV.1.13.

²⁶ ННІ се израчунава као сума квадрираних учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 указује на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

Табела IV.1.13. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2011.	Број банака с неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 12%)	19,1%	3
Показатељ великих и највећих могућих кредита (макс. 400%)	95,5%	2
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	21,0%	4
Показатељ ликвидности*	2,2	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	6,2%	4

* Просечни месечни показатељ.

Извор: Народна банка Србије.

Усклађеност пословања с прописаним лимитима показатеља је код 27 банака потпуна. Код две банке биле су неусклађене вредности четири показатеља, код једне два показатеља, док су три банке прекршиле по један показатељ пословања.

Профитабилност

Банке су за 2011. годину исказале позитиван финансијски резултат од 1.252 млн динара посматрано у нето износу (укупан добитак умањен за укупан губитак, пре пореза на добит).

Табела IV.1.14. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2010.		31. децембар 2011.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	34.482	22	40.673	21
2. Губитак	9.084	11	39.421	12
Финансијски резултат (1 – 2)	25.398	33	1.252	33

Извор: Народна банка Србије.

Висок губитак од 39.421 млн динара последица је исказаног губитка код једне банке у износу 29.738 млн динара, због отписа и исправке вредности потраживања (нето 29.788 млн динара). Добитак код три банке које су у 2011. години пословале с највећим добитком чини 52% укупно исказаног добитка банкарског сектора.

Нето приходи од камата и накнада су за 12.639 млн динара већи него у 2010. години, као и нето расходи по основу отписа пласмана и резервисања за 29.093 млн динара. Нето позитиван ефекат промене курса мањи је за 6.118 млн динара, док су расходи по основу трошкова зарада и трошкова пословања већи за 1.738 млн динара.

Табела IV.1.15. Индикатори профитабилности банкарског сектора
(у %)

	31. децембар 2010.	31. децембар 2011.
ROA	1,1	0,1
ROE	5,4	0,2
Каматна маржа/просечна билансна актива	4,6	4,6
Каматна маржа/укупни оперативни приходи	68,3	72,0
Пословни расходи/укупни оперативни приходи	63,5	61,8
Расходи зарада/пословни расходи	41,1	41,9

Извор: Народна банка Србије.

На профитабилност банкарског сектора знатно је утицала банка која је, како је наведено, забележила велики губитак (29.738 млн динара). Ако бисмо из индикатора профитабилности банкарског сектора искључили ту банку, резултати би били знатно бољи – ROA би износио 1,2, а ROE 6,0.

IV.2. Активности у области контроле

У 2011. години Народна банка Србије је наставила да, као супервизор и регулатор, одржава стабилност банкарског сектора и укупног финансијског система, као и да регулаторни оквир прилагођава захтевима макроекономског окружења и међународним стандардима супервизије.

Тако је током године донела низ подзаконских аката ради усклађивања са изменама и допунама Закона о банкама (од децембра 2010. године) и усаглашавања правног оквира пословања банака са стандардима Базела 2.

Поред тога, реализоване су друга и трећа компонента помоћи ЕЦБ-а у области микро и макро пруденцијалне супервизије, *home-host* сарадње и усклађивања регулативе с директивама Европске уније.

Народна банка Србије је, као корисник помоћи из претприступних фондова Европске уније (IPA), одржала радне састанке с представницима Централне банке Немачке у оквиру пројекта израде и унапређења приручника за контролу пословања банака.

Активно је учествовала у спровођењу пројекта Савета Европе – МОЛИ Србија, који има за циљ јачање капацитета државних органа и институција који учествују у борби против прања новца и финансирања тероризма. С тим у вези, представници Народне банке Србије су (поред представника релевантних државних органа, међународних организација, дипломатског кора и банака) узели учешћа у раду конференције о сузбијању прања новца и финансирања тероризма у контексту европских интеграција Србије одржане у мају 2011. године.

Народна банка Србије је наставила да предузима активности у сврху успостављања и јачања институционалне сарадње и размене информација с регулаторним телима других држава. Тако је, између осталог, у ТЗ закључен билатерални Споразум о сарадњи с регулаторним телом Немачке (тзв. *BaFin*).

У оквиру јачања супервизорске функције, Народна банка Србије је током године наставила прилагођавање свог извештајног система захтевима свеобухватнијег праћења пословања банака и измењеног регулаторног оквира.

Иако је Програм подршке финансијској стабилности земље, с циљем очувања поверења јавности у банкарски сектор и очувања финансијске и макроекономске стабилности, који је припремила Народна банка Србије у оквиру аранжмана с ММФ-ом, истекао крајем 2010. године, Народна банка Србије је наставила да редовно прати изложеност страних матичних банака према Републици Србији. Крајем 2011. године та изложеност је била 5,5% већа од договорене.

Регулаторна активност

У мају 2011. године Народна банка Србије донела је Одлуку о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система, чија је примена почела 30. јуна те године. Одлуком се прописују мере за очување и јачање стабилности финансијског система чији је циљ смањење ризика у том систему који произлази из високог учешћа кредита одобрених у страној валути или у динарима с девизном клаузулом. Уведена је забрана индексације кредита у било којој валути осим евра, затим обавеза полагања депозита, односно учешћа од 30% на нестамбене кредите индексиране еврима, као и максимални износ хипотекарног кредита индексираног еврима од 80% вредности заложеных некретнина.

Ради усклађивања подзаконских прописа са изменама и допунама Закона о банкама (од децембра 2010. године), Извршни одбор Народне банке Србије је у јуну усвојио Одлуку о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења за оснивање банке, дозволе за рад банке и појединих сагласности Народне банке Србије, као и на утврђивање критеријума за одређивање првокласне банке, Одлуку о садржини докумената и доказа који се подносе уз захтев за издавање дозволе за рад банке за посебне намене (тзв. *bridge bank*) и Одлуку о ближим условима и начину вршења контроле банака.

У јуну је Извршни одбор усвојио и пакет прописа којима се начин израчунавања адекватности капитала банке и минимални стандарди за управљање ризицима усаглашавају са стандардима Базела 2 и јача транспарентност у пословању банака у складу с тим стандардима. Он обухвата шест одлука, и то: Одлуку о адекватности капитала банке, Одлуку о извештавању о адекватности капитала банке, Одлуку о управљању ризицима банке, Одлуку о објављивању података и информација банке, Одлуку о контроли банкарске групе на консолидованој основи и Одлуку о извештавању банака. Тада је усвојена и измена Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке, којом су додатно прецизирани услови под којима репрограмирање, односно продужење рока отплате кредита дужницима банке, не утиче негативно на оцену нивоа преузетог кредитног ризика и, последично, резервисања за потенцијалне губитке, у складу с критеријумом уредности у измиривању обавеза дужника. Тим прописима се истовремено пружа подршка

реализацији програма Владе РС који има за циљ решавање проблема неликвидности привреде.

Прописи се примењују од 31. децембра 2011, уз изузетак одредаба које се односе на признавање подобности кредитних рејтинга које додељују агенције за рејтинг, које се примењују од 1. септембра 2011, као и појединих одредаба за које је прописан прелазни период за пуну примену.

Народна банка Србије је наставила с применом контрацикличних мера ради обезбеђења финансијске стабилности путем регулаторних активности. Тако је крајем године усвојена и нова Одлука о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке која се примењује такође од 31. децембра 2011. Измене правила за класификацију представљају контрацикличну меру која има за циљ ублажавање постојећих регулаторних одредаба, пре свега процената резервисања за категорије Б, В и Г.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола подразумева праћење финансијског стања банака на основу извештаја банака и других расположивих података добијених по извршеној непосредној контроли и из других организационих делова у Народној банци Србије, као и из екстерних извора.

Ради идентификовања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, припремане су редовне месечне информације, као и тромесечне анализе финансијског стања банака, у оквиру којих се (према методологији CAMELS) утврђују оцене за капитал, квалитет активе, управљање, профитабилност, ликвидност и осетљивост на тржишне ризике, рангирају ризици којима су банке изложене и утврђује композитна оцена за сваку банку појединачно. На основу анализе пословног профила и процене кључних ризика сваке банке појединачно, припремљен је предлог плана контроле за наредну годину.

Због заоштравања кризе на светском финансијском тржишту и отежаног приступа новим изворима финансирања, пажња је била посвећена праћењу ликвидности банака, нарочито оних чије су се матичне групације суочавале са озбиљним погоршањем финансијске позиције.

После обављене посредне контроле показатеља пословања једне банке сачињен је записник о тој контроли и на основу њега су предузете одговарајуће мере према тој банци. Посредна контрола је била укључена и у предлагање корективних мера према другим банкама, у оквиру спровођења контролне функције Народне банке Србије.

Будући да нова регулатива којом су уведени стандарди Базела 2 подразумева измењен приступ оцени финансијског положаја и профила ризика банака, започете су активности на припреми методологије за супервизорску процену кључних компоненти пословања банака.

Континуирана сарадња са страним супервизорима банака и банкарских група подразумевала је активно учешће на двадесет једном састанку матичних супервизора – регулаторних тела у земљама чланицама Европске уније. У складу с договором с надлежним супервизорима, израђују се супервизорски упитници о оцени профила ризика банака које послују у Србији, као и друге информације и презентације.

Народна банка Србије, као матични супервизор, организовала је други колегијум супервизора за групу Комерцијалне банке а.д. Београд, за представнике Централне банке Црне Горе и Агенцију за банкарство Републике Српске.

Непосредна контрола пословања банака

У 2011. години извршене су укупно 32 непосредне контроле: две контроле бонитета и законитости пословања са аспекта управљања ризицима, две циљане контроле, седам контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и једна контрола платног промета, шест контрола спровођења Одлуке о начину и поступку спровођења општих услова пословања које банка примењује у односу с клијентима физичким лицима и контрола придржавања одредаба уговора закључених с клијентима и 15 контрола спровођења налога и мера изречених банкама.

Сачињено је 30 белешки у вези с контролним поступком: одговор на примедбе банака, спровођење налога и мера и давање сагласности на План активности за отклањање утврђених неправилности.

Извршено је 2.720 контрола обављања мењачких послова (2.053 редовне контроле, 364 контроле извршења решења и 303 контроле затварања мењачница), издато је 610, а одузето 43 овлашћења за обављање мењачких послова.

Крајем 2011. године извршен је пренос надлежности лиценцирања и контроле мењачких послова на Девизни инспекторат, као и примопредаја оперативне документације између Народне банке Србије и Девизног инспектората.

Предузимање мера према банкама

Народна банка Србије је у вези с поступцима контроле бонитета и законитости пословања банака у 2011. години предузела следеће мере: упутила банкама 14 писмених опомена и четири налогодавна писма; дала четири сагласности на достављене планове активности ради отклањања неправилности утврђених контролом пословања банака; донела пет решења којима су банкама изречени налози и мере и једно решење којим је уведена принудна управа у банци; донела десет решења о изрицању новчане казне банци, односно члану (члановима) управног и/или извршног одбора банке; донела два решења о привременој мери; донела 13 закључака о обустављању поступака контроле пословања банака; поднела осам пријава за привредни преступ и осам захтева за покретање прекршајног поступка.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима банака и других лица за давање различитих сагласности и одобрења, Народна банка Србије је донела: 50 решења о давању сагласности на измене и допуне уговора о оснивању, односно измене и допуне статута банке; један закључак о обустављању поступка за давање сагласности на измене и допуне уговора о оснивању; 64 решења о давању претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора банке; два

решења о одбијању захтева за давање претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора; пет закључака о обустављању поступка за давање претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора; један закључак о одбацивању захтева за давање претходне сагласности на именовање члана управног одбора; једно решење о укидању решења Народне банке Србије у делу у коме се даје претходна сагласност на именовање за члана управног одбора; три решења за давање претходне сагласности за стицање директног власништва; два закључка о обустављању поступка за стицање директног власништва; два решења којима се налаже акционарима који наступају као један стицалац да отуђе власништво; четири решења о давању сагласности да се подређено друштво које није банка не укључи у консолидовани финансијски извештај; два закључка о обустављању поступка за давање сагласности да се подређено друштво које није банка не укључи у консолидовани финансијски извештај; два решења о одбијању захтева за оснивање подређеног друштва; један закључак о обустављању поступка за давање сагласности за стицање подређеног друштва; једно решење о давању претходне сагласности за стицање сопствених акција; седам сагласности о испуњености услова за укључивање субординираних обавеза у допунски капитал I банке; 25 сагласности на изузеће потраживања обезбеђеног одговарајућом гаранцијом из обрачуна укупне изложености банке према једном лицу или према групи повезаних лица.

Имплементација стандарда Базела 2

У процесу имплементације стандарда Базела 2 Извршни одбор је усвојио пакет прописа којима се ови стандарди уводе у Републици Србији.

Ради адекватне примене нових прописа о извештавању банака, припремљена је и објављена Методологија за израду извештаја о капиталу и капиталним захтевима, као и Методологија за израду извештаја о великим изложеностима банке.

Такође, ради лакшег прилагођавања пословних процеса банака новом регулаторном оквиру, у мају 2011. године јавно су презентовани одговори на питања банака која су се односила на нацрт нове регулативе. Са истим циљем, након усвајања одлука у складу с базелским стандардима, у септембру је одржана радионица за банке на тему „Извештавање Народне банке Србије у складу с регулативом хармонизованом са стандардима Базела 2“

IV.3. Планови за 2012. годину

У области контроле пословања банака у току 2012. године планиране су следеће активности:

- 1) регулаторне активности: припрема и објављивање стратегије за увођење стандарда Базела 3; израда и објављивање смерница и извештаја у вези с процесом интерне процене адекватности капитала банака;
- 2) надзорне активности: доношење и спровођење плана непосредних контрола; континуирано праћење и процена ризичности пословања банака појединачно и банкарског сектора укупно; активна сарадња с надлежним супервизорима других земаља; спровођење поступака по захтеву банака и

других лица у вези са издавањем дозвола и сагласности; развој и унапређење извештајног система банака;

3) активности на развоју контролне функције: јачање кадровских капацитета; унапређење методолошког оквира и приступа за процену и праћење профила ризика банака; реализација IPA пројекта – унапређење интерних приручника и методологија; даље учешће у пројекту Савета Европе – МОЛИ Србија, укључујући и израду Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма.

V. НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА, ДЕЛАТНОСТИ ДРУШТАВА ЗА УПРАВЉАЊЕ ДОБРОВОЉНИМ ПЕНЗИЈСКИМ ФОНДОВИМА И ПОСЛОВА ЛИЗИНГА

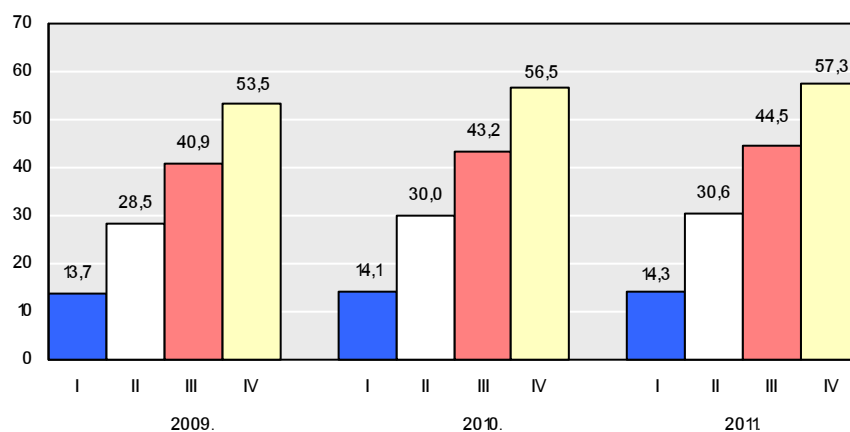
V.1. Тржиште осигурања

Сектор осигурања значајно утиче на развој економије сваке земље и важан је чинилац стабилности финансијског система. Према показатељима развијености као што су однос укупне премије и БДП-а и укупна премија по становнику, тржиште осигурања у Републици Србији је мање развијено у поређењу са земљама чланицама Европске уније. Наведена два показатеља код нас нису битније промењена у 2011. у односу на претходне године: премија је у процењеном БДП-у имала учешће од 1,8%, а премија по становнику је износила 97 долара, или 75 евра.¹⁷

У 2011. години у Србији је пословало 28¹⁸ друштава за осигурање, два више него у претходној години. Искључиво пословима осигурања бавила су се 24 друштва, а пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бави се њих

¹⁷ Према последњим објављеним подацима Swiss Re за 2010. годину, учешће премије у БДП-у за 27 чланица Европске уније износило је 8,4%, а групи земаља у развоју 2,9%. Премија по становнику за 27 чланица Европске уније износила је 2.716 долара, а у групи земаља у развоју 109 долара.

¹⁸ Укључујући и ново друштво за неживотно осигурање које је добило дозволу за рад у децембру 2011. године, а почело с радом у јануару 2012.

Графикон V.1.1. Кретање укупне премије по тромесечјима
(у млрд RSD)

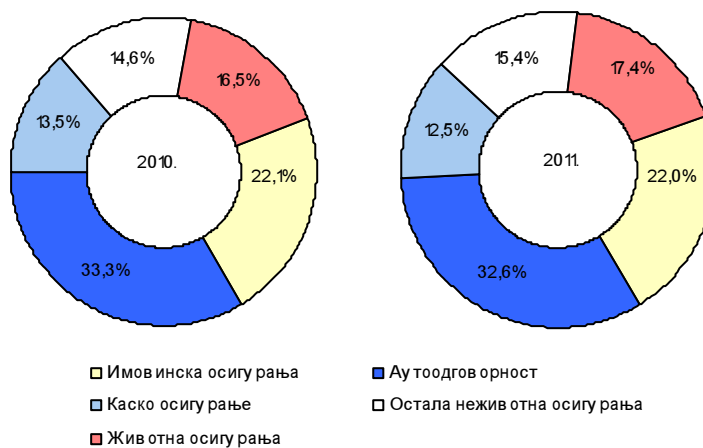
Извор: Народна банка Србије.

седам, искључиво неживотним осигурањем 11, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, од 28 друштава за осигурање 21 друштво је у већинском страном власништву, док је седам друштава у већинском домаћем власништву.

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествује и: 19 банака које су добиле дозволу за обављање послова заступања, 79 правних лица и 109 физичких лица предузетника, а сертификат за заступање, односно посредовање добило је 13.363 физичких лица.¹⁹

Друштва за осигурање су у 2011. години остварила укупну премију у висини од 57,3 млрд динара (548,0 млн евра),²⁰ што представља номинално повећање од 1,4%.

Графикон V.1.2. Укупна премија према врстама осигурања

Извор: Народна банка Србије

¹⁹ Стање на дан 20. марта 2012. године.²⁰ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2011. године.

У 2011. години осигурање од аутоодговорности, са 32,6% учешћа у структури укупног портфеља, задржало је водеће учешће, које је преузело од имовинских осигурања у 2006. години. Имовинска осигурања настављају да смањују своје учешће и у 2011. години, на 22,0%, и поред пораста премије од 1,0% у односу на претходну годину. Каско осигурање моторних возила, врста осигурања која је до краја 2008. бележила најзначајније повећање учешћа, у 2011. години бележи пад у односу на претходну годину, и то са 13,5 на 12,5%, уз смањење премије од 5,7%.

Концентрација на тржишту, мерена ННІ, први пут забележена као умерена у 2007. години (1.523), наставља тенденцију смањења и у 2011, када је овај индекс износио 1.117.²¹

Уласком иностраних компанија на тржиште, добијањем гринфилд лиценци (њих 13 од 2005), и преузимањем домаћих друштава, друштва за осигурање у страном власништву у 2011. години бележе преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања са 92,0%, премији неживотних осигурања са 60,1%, укупној имовини са 67,9% и у броју запослених са 65,4%.

Обим пословања сектора осигурања, мерен билансом сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, повећан је за 7,3% и износи 125,7 млрд динара.

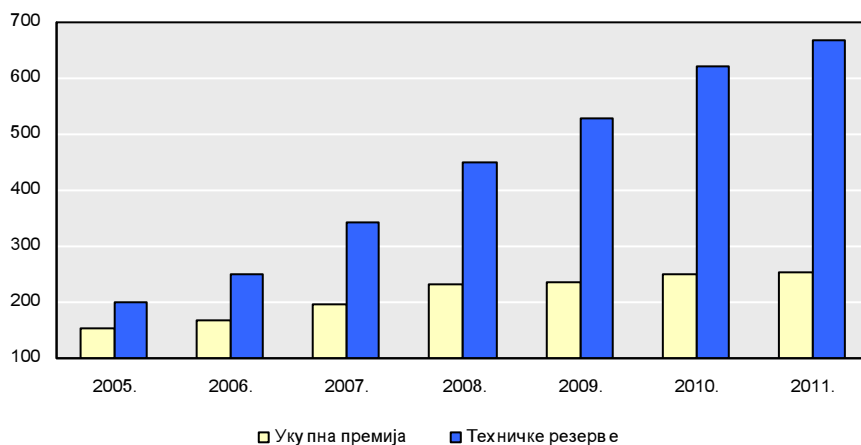
У структури активе друштава за осигурање са стањем на дан 31. децембра 2011. године, на сталну имовину се односи 47,7% (од чега 30,3% на дугорочне финансијске пласмане, а 15,9% на некретнине), а на обртну имовину 52,3% (од чега на краткорочне финансијске пласмане 26,2%, а на потраживања по премијама 11,3%). Највеће учешће у активи на дан 31. децембра 2011. имају дугорочни финансијски пласмани, с растом од 56,0% у односу на претходну годину.

У структури пасиве на дан 31. децембра 2011, техничке резерве исказују учешће од 61,1%, а капитал и резерве 26,5%. Док капитал, у износу од 33,3 млрд динара, бележи раст по стопи од 3,3%, техничке резерве, у износу од 76,8 млрд динара, бележе раст од 7,9%, при чему је најзначајније учешће у овим резервама имала математичка резерва са стопом раста од 19,8%.

Значајан показатељ резултата активности предузетих на стабилизацији и уређивању тржишта осигурања јесте и кретање техничких резерви и укупне премије. Да су знатно брже расле техничке резерве од укупне премије, у складу с прихватањем праксе осигуравача да реалније процењују ове резерве и тиме у већој мери штите интересе осигураника и корисника осигурања, говори и графикон V.1.3.

²¹ ННІ испод 1.000 указује да концентрација није присутна.

Графикон V.1.3. Кретање укупне премије и техничких резерви
(индекс, 2004 = 100)

Извор: Народна банка Србије.

V.1.1. Показатељи пословања

Маргина солвентности на дан 31. децембра 2011. године износила је 14,8 млрд динара, а гарантна резерва 27,8 млрд динара. На нивоу свих друштава у Србији која се претежно баве неживотним осигурањима, однос гарантне резерве и маргине солвентности износио је 195,2%, а код друштава која се претежно баве животним осигурањима 185,6%.

У друштвима која се претежно баве пословима неживотних осигурања бележи се благо смањење покривености техничких резерви у односу на 2010. годину. Према подацима које су доставила друштава за осигурање, покривеност техничких резерви прописаним облицима aktive у 2011. години износи 99,4%, док је у 2010. години износила 100,3%. У друштвима која се претежно баве пословима животних осигурања покривеност техничких резерви прописаним облицима aktive износи 101,5%, док је у 2010. години износила 101,7%. Техничке резерве неживотних осигурања су највећим делом биле покривене државним ХоВ и депоновањем код банака са по 29,0%, готовином са 12,0%, потраживањима за недоспеле премије са 10,0% и акцијама којима се тргује на тржишту са 3,0%. У структури покрића техничких резерви животних осигурања најзаступљеније је улагање у државне ХоВ, са 82,0%, а затим следи депоновање код банака, са 12,0%.

Меродавни технички резултат у самопридржају, као индикатор политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2011. години износи 67,9% и повољнији је у односу на 2010, када је износио 73,6%.

У друштвима која се претежно баве пословима неживотних осигурања показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза у 2010. години је износио 110,3%, а у 2011. 105,2%. У друштвима која се претежно баве пословима животних осигурања овај показатељ је у 2010. години износио 316,8%, а у 2011. 179,8%, што указује на довољност ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза.

V.1.2. Резултати контроле друштава за осигурање

На основу података о стању тржишта осигурања у 2011. години, може се закључити да се развој овог тржишта наставља, иако успореним темпом. Томе су у знатној мери допринеле активности Народне банке Србије на стварању нормативног оквира, који обезбеђује стабилност тржишта, нарочито солвентност и ликвидност друштава за осигурање, као и благовремено извршавање обавеза према оштећеним лицима.

Одлука Народне банке Србије да у 2011. години први пут контролише примену Закона о обавезном осигурању у саобраћају реализована је кроз девет контрола спроведених код осам друштава. Првобитно је контролисана примена тог закона у делу решавања одштетних захтева по основу осигурања власника моторних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима у периоду од 1. јануара 2010. до дана контроле. Потом и контрола покривености трошкова спровођења осигурања режијским додатком, посебно у осигурању од одговорности због употребе моторних возила у периоду од 1. јануара 2010. до дана контроле. Разлог за то су била непосредна и посредна сазнања да се законска регулатива не поштује, посебно у делу ограничења износа провизије за продају полиса осигурања од аутоодговорности.

Контролом је утврђено и непоштовање рокова за обраду одштетних захтева и за исплату накнаде штете, као и непокривеност трошкова режијским додатком код једног броја друштава. У односу на претходне године знатно су порасли трошкови рекламе и пропаганде, трошкови закупа/подзакупа пословног простора и закупа покретне имовине – аутомобила за потребе рекламно-пропагандних порука и сл. На тим пословима ангажован је велики број правних лица (најчешће друштва са ограниченом одговорношћу) и предузетника – агенција (за регистрацију возила, рачуноводствене услуге, маркетиншке активности и др.) које су пословно активне неколико месеци. Пошто су та правна лица и агенције неретко повезани с техничким прегледима, било да врше продају полиса за контролисана друштва или не, примећено је њихово ангажовање у функцији посредног обезбеђења средстава техничким прегледима (уместо лимитиране провизије), што представља повреду закона.

Код три друштва за осигурање извршене су контроле по другим основима (код једног које се бави пословима животног осигурања контрола целокупног пословања, код другог пословање у осигурању лица за време пута и боравка у иностранству, а код трећег контрола извршења наложених мера). Укупно је контролисан рад десет друштава за осигурање, а извршено је 12 непосредних контрола. Предмет контроле било је и пословање пет заступника и посредника у осигурању у дужем временском периоду (две и више година).

По контролама извршеним у 2010. и неким контролама из 2011. године, с циљем отклањања незаконитости и неправилности, изречене су мере надзора у 24 случаја друштвима за осигурање (укупно пет) и заступницима/посредницима у осигурању (укупно 18), од чега су одузете четири дозволе за рад заступницима и посредницима у осигурању. Извршавање наложених мера предмет је надзора Народне банке Србије.

У оквиру унапређења актуарске професије, Народна банка Србије је у 2011. години одржала десет испита (у два испитна рока) за лиценцирање актуара, на које је изашло 68 лица. Програм лиценцирања актуара у пет нивоа,

прописан одлуком Народне банке Србије, усклађен је с међународном актуарском праксом и високим стандардима лиценцирања.

Организовани су и испити за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању. Стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању, у прошлој години положила су 1.824 лица.

У току 2011. године извршене су и измене законске и подзаконске регулативе из области осигурања ради лакше имплементације одредаба усклађених с правом Европске уније, према Националном програму за интеграцију Републике Србије у Европску унију.

У том смислу, Скупштина је усвојила измене Закона о осигурању којима је продужен рок за раздвајање друштава која пружају и услуге животног и услуге неживотног осигурања до 31. децембра 2012, имајући у виду да је израђен Нацрт новог Закона о осигурању, којим је на свеобухватнији начин, између осталог, уређено и ово питање. Такође, Скупштина је усвојила измене Закона о обавезном осигурању у саобраћају којим је померен почетак рада Гарантног фонда (утврђен овим законом) и, на предлог Министарства здравља, прописана је обавеза друштава за осигурање да 5,0% бруто премије уплаћују на рачун Републичког фонда за здравствено осигурање.

Народна банка Србије је донела измене подзаконске регулативе из свог делокруга. Тако су изменама Одлуке о стицању звања овлашћеног актуара услови у погледу потребног степена образовања усклађени са Законом о високом образовању. Изменама Одлуке о ближим критеријумима и начину обрачунавања математичке резерве и резерве за учешће у добити продужен је рок до када су друштва за осигурање дужна да почну да примењују највишу прописану каматну стопу на све уговоре о животном осигурању до 31. децембра 2012. године и прецизирано је да се одредбе одлуке примењују и на уговоре с валутном клаузулом. Изменама Одлуке о основним критеријумима бонус-малус система, подацима за примену тог система и највишем бонусу прописано је тромесечно ажурирање података потребних за примену бонус-малус система, а у складу с могућностима Удружења осигураваача Србије у погледу функционалности ове базе података и прецизирано поступање у неким специфичним ситуацијама.

Такође, предузимане су активности на унапређењу делатности осигурања, нарочито у погледу стручног усавршавања запослених. У том смислу остварује се интензивна сарадња с међународним струковним организацијама.

V.1.3. Планови за 2012. годину

Активности Народне банке Србије ће и у 2012. години бити усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања и обезбеђивање услова за развој сектора и развој функције супервизије, а тиме и обезбеђивање заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања планирају се: завршетак циклуса контроле примене Закона о обавезном осигурању у саобраћају, започетог у 2011. години, уз предузимање мера ради отклањања утврђених незаконитости и неправилности, као и праћење да ли контролисани субјекти извршавају изречене мере; анализа ревизорских и актуарских

извештаја и, зависно од констатација, доследно предузимање адекватних активности и анализа излазних извештаја на основу електронски достављених података о пословању ради анализе и обелодањивања стања и пословања сектора осигурања.

За потребе даљег одржавања сигурног и стабилног сектора осигурања, Народна банка Србије ће настојати да развија концепт перманентног надзора заснованог на процени ризика на темељима добре и међународно прихваћене праксе. Посебан значај даје се адекватном формирању и улагању техничких резерви, повећању ажурности у исплати штета и поштовању права осигураника и корисника осигурања, едукацији запослених који раде на пословима надзора и у индустрији, одржавању поверења јавности у рад Народне банке Србије путем јавних саопштења и упозорења и инсистирањем на транспарентности рада друштава.

Активности Народне банке Србије у 2012. године, усмерене у правцу обезбеђивања услова за развој сектора осигурања, односе се, између осталог, на даље унапређење законске регулативе и њено усклађивање с регулативом Европске уније из области осигурања, сагласно Националном програму за интеграцију Републике Србије у Европску унију. У том смислу, а у даљем поступку усаглашавања с директивама Европске уније, израђен је Нацрт новог Закона о осигурању, којим су уређена следећа питањима: слобода пружања услуга (отварање тржишта осигурања), повезана лица и квалификовано учешће, надзор групе друштава за осигурање, управљање ризицима и систем интерне контроле, обавеза информисања осигураника, професионална тајна, уговор о сарадњи и размена информација, обавештавање од стране ревизора, покриће и пласман техничких резерви, редовно извештавање – праћење пословног плана, престанак дозволе за рад и „fit&proper“ критеријуми. По доношењу новог закона, активности Народне банке Србије биће усмерене на обезбеђивање услова за примену закона, као и надзор над спровођењем поступка усклађивања постојећих друштава за осигурање и других субјеката надзора из делатности осигурања са одредбама закона.

Обезбеђивање услова за даљи развој сектора осигурања обухватаће: примену Закона о обавезном осигурању у саобраћају; учешће у примени Пројекта осигурања од природних непогода за земље југоисточне и централне Европе (SECE–CRIF); учешће у реализацији IPA пројекта; активности на приступању Републике Србије СТО; наставак активности на унапређењу комуникације с друштвима, као и на доследној супервизији над друштвима с циљем одржавања стабилности и сигурности сектора; организацију испита за актуаре, посреднике и заступнике у осигурању.

Развој функције супервизије спроводиће се путем: континуираног ажурирања CARMEL показатеља друштава за осигурање; узимања учешћа на супервизорским колегијумима који окупљају надзорне органе осигурања с циљем јачања међусобне сарадње и координације супервизорских активности; подстицања сектора на учешће у развоју стандарда у сферама заштите осигураника, управљања, поузданости извештавања, објављивања података и управљања ризицима; активне улоге у развоју актуарске професије кроз континуирано лиценцирање актуара; перманентне едукације запослених како би се могло одговорити на захтеве нове регулативе Европске уније; семинара у земљи и иностранству и заједничких курсева и сл.

V.2. Тржиште добровољних пензијских фондова

Добровољни пензијски фондови у Србији послују нешто више од пет година. На крају 2011. године на тржишту добровољних пензијских фондова пословало је шест друштава која управљају имовином девет добровољних пензијских фондова. Такође, на тржишту су добровољним пензијским фондовима услуге пружале три кастоди банке, као и четири банке посредника ангажоване од друштава за управљање, а 67 физичких лица је обављало послове информисања о чланству у добровољним пензијским фондовима (од 233 који имају дозволу Народне банке Србије за обављање ових послова). За потребе обављања куповине и продаје ХоВ друштва за управљање сарађују са 12 брокерских кућа.

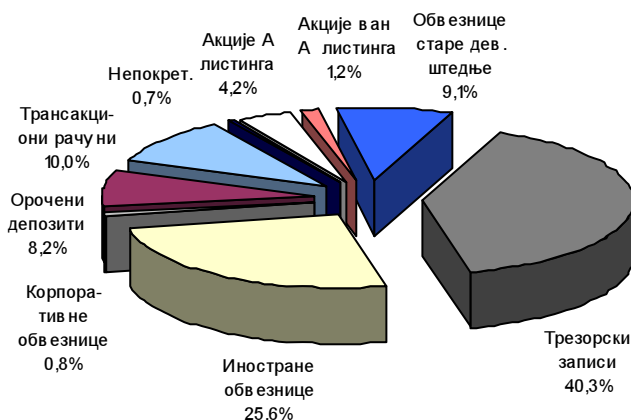
Нето имовина добровољних пензијских фондова исказује сталан пораст. На крају 2011. године нето имовина фондова достигла је 12,45 млрд динара и виша је за око 26,3% него на крају претходне године. Раст нето имовине највећим делом потиче по основу нето уплата чланова и приноса фондова.

Тржиште је и даље високо концентрисано, с обзиром на то да на крају 2011. године, мерено Херфиндал–Хиршмановим индексом, износи 2.839 поена, што је релативно висока вредност, и да учешће имовине највећег фонда у нето имовини сектора износи преко 40%. Четири највећа фонда заузимају скоро 97% тржишта.

Према подацима објављеним на крају 2011. године, сви фондови су остварили позитивне приносе, који су се кретали у распону од 2,3% до 7,4%. Просечан принос на нивоу сектора у 2011. години, мерен приносом индекса FONDex, износио је 5,8%.

Структура имовине добровољних пензијских фондова била је, као и у претходном периоду током трајања економске кризе, прилагођена околностима на финансијском тржишту. На крају 2011. године у структури имовине фондова највеће учешће имале су државне дужничке ХоВ – чак 74,9%, од чега трезорски записи чине 40,3 п.п., а обвезнице старе девизне штедне и обвезнице трезора 34,6 п.п. Затим следе средства по виђењу са 10%

Графикон V.2.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова
(на дан 31. 12. 2011. године)

Извор: Друштва за управљање добровољним пензијским фондовима.

учешћа, орочени депозити са 8,2% и акције са 5,4%. У непокретности је уложено тек 0,7% имовине фондова.

Почетком 2011. године на тржишту су се појавили нови инструменти. Емитоване су дугорочне купонске обвезнице Републике Србије и истовремено су два велика предузећа, НИС а.д. Нови Сад и Аеродром „Никола Тесла“, изашла на листинг „А“ Београдске берзе. У плану је и прва емисија муниципалних обвезница. Појава нових финансијских инструмената, нарочито дугорочних, веома је значајна за добровољне пензијске фондове будући да им се на тај начин омогућава ефикасније управљање средствима и управљање ризицима, односно већа диверсификација улагања у складу са инвестиционим плановима друштава.

У страном валути – еврима – налази се три млрд динара, или 24% укупне имовине, а у домаћој валути 9,5 млрд динара, или 76% укупне имовине. На крају године учешће средстава у страном валути у укупним средствима било је 39,7%. Валутна структура се током године постепено мењала у том смислу што се учешће средстава у страном валути постепено смањивало, тако да је у 2011. години укупно смањење износило скоро 16 п.п. у корист учешћа имовине у домаћој валути.

Активности Сектора за надзор друштава за управљање добровољним пензијским фондовима у 2011. години биле су усмерене на унапређење регулаторног оквира (усвојене су Измене и допуне Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима и донет је сет подзаконских аката), унапређење процеса супервизије (развијање и примена квалитативног и квантитативног модела за праћење ризика), усклађивање интерних аката друштава с регулативом, као и израду и унапређење Упутства за супервизију у оквиру IPA пројекта.

У вези са изменама и допунама Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, извршено је усклађивање следећих подзаконских аката:

- Одлуке о начину заштите права и интереса клијената друштава за осигурање и друштава за управљање добровољним пензијским фондовима;
- Одлуке о начину вршења надзора над друштвом за управљање добровољним пензијским фондом;
- Одлуке о ближим условима и начину издавања појединих дозвола и сагласности друштву за управљање добровољним пензијским фондом;
- Одлуке о начину обрачуна накнада друштва за управљање добровољним пензијским фондом;
- Одлуке о посредницима друштва за управљање добровољним пензијским фондом и издавању дозволе за обављање послова информисања о добровољном пензијском фонду;
- Одлуке о ближим условима и максималним висинама улагања имовине добровољног пензијског фонда, као и начину улагања те имовине у иностранству;
- Одлуке о садржају и форми образаца финансијских извештаја друштва за управљање добровољним пензијским фондовима;
- Одлуке о садржају и форми образаца финансијских извештаја добровољног пензијског фонда;
- Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за друштва за управљање добровољним пензијским фондовима;

- Одлука о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за добровољне пензијске фондове;
- Одлуке о процени и обрачунавању тржишне и нето вредности имовине добровољног пензијског фонда и утврђивању јединствене почетне вредности инвестиционе јединице;
- Одлуке о отварању, вођењу и преносу индивидуалних рачуна чланова добровољног пензијског фонда;
- Одлуке о обављању екстерне ревизије и садржини извештаја екстерног ревизора;
- Одлуке о ближеј садржини и стандардизованом формату проспекта и скраћеног проспекта добровољног пензијског фонда.

V.2.1. Планови за 2012. годину

У току 2012. године, уз редовне послове надзора добровољних пензијских фондова, предузимаће се активности у правцу унапређења процеса супервизије, првенствено унапређењем Упутства за супервизију у оквиру IPA пројекта и применом и унапређењем квалитативног и квантитативног модела за оцену ризика у добровољним пензијским фондовима.

Могућности за даљи развој трећег стуба пензијског система су велике. Са опоравком економије земље и јачањем животног стандарда може се очекивати раст доприноса у приватне пензијске фондове. Јасни сигнали о нужности правовремене штедње за старост, које грађанима упућују носиоци економске политике, требало би да подстакну развој добровољних пензијских фондова. Такође, с јачањем информисаности и едукације становништва о предностима чланства јачаће и свест о потреби да се обезбеде додатна средства у будућности. Исто тако, уплата у приватне пензијске фондове треба да буде важнији фактор у дијалогу између послодаваца и запослених, чиме би се показала брига о запосленима.

V.3. Тржиште финансијског лизинга

V.3.1. Учесници на тржишту

На крају 2011. године дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 17 давалаца финансијског лизинга. У сектору финансијског лизинга радила су укупно 482 запослена.

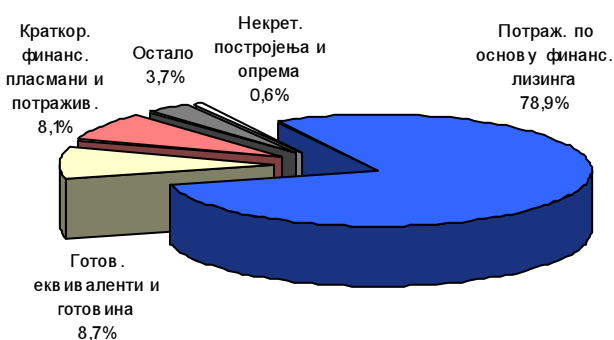
Од укупног броја давалаца финансијског лизинга, њих 11 су у већинском власништву страних правних лица, пет у већинском власништву домаћих правних лица, док је код једног даваоца финансијског лизинга удео у власништву домаћег и страног оснивача једнак.

Оснивачи два даваоца финансијског лизинга не припадају финансијском сектору, док су оснивачи осталих давалаца лизинга банке чланице банкарских група или друге финансијске институције.

V.3.2. Биланс стања

У структури укупне aktive давалаца финансијског лизинга на крају 2011. године, највећи удео се односи на потраживања по основу финансијског лизинга (78,9%). Највећи део укупне пасиве односи се на дугорочне кредите из иностранства (81,2%), што указује на чињеницу да даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задуживања у иностранству.

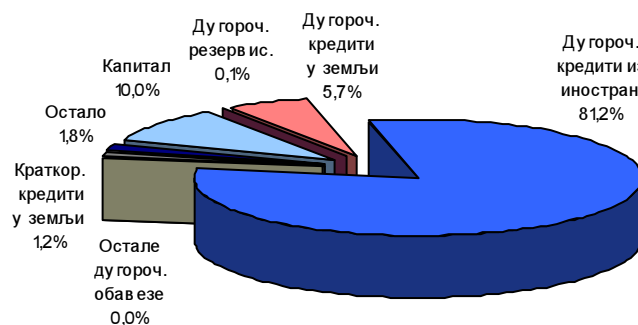
Графикон V.3.2.1. Структура active
(на дан 31. 12. 2011. године)

Извор: Народна банка Србије

Учешће готовине и готовинских еквивалената у укупној билансној активи је смањено са 14,9% на 8,7%, у оквиру чега издвојена средстава резерве на кредите, друге позајмице и допунске уплате из иностранства чине 74,8%.

Графикон V.3.2.2. Структура пасиве
(на дан 31. 12. 2011. године)

Извор: Народна банка Србије.

У структури пасиве давалаца финансијског лизинга на крају 2011. године, највеће учешће су имали дугорочни кредити из иностранства, затим следи капитал, чије се учешће у укупној пасиви повећало са 8,2% на 10,0%.

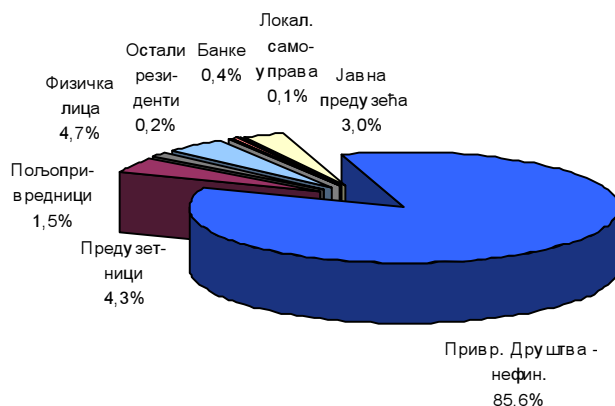
V.3.3. Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију тржишта са умереном концентрацијом, на шта указује ННІ, који се у 2011. години смањио на 1.086,2 (са 1.288,6 у 2010). Учешће првог по величини даваоца финансијског лизинга се смањило на 25,0% (са 29,0% у 2010), а учешће прва три даваоца финансијског лизинга на 41,5% (са 49,6% у 2010).

V.3.4. Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу финансијског лизинга одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (85,6%), док су физичка лица у укупним пласманима учествовала са 4,7%, а предузетници са 4,3%.

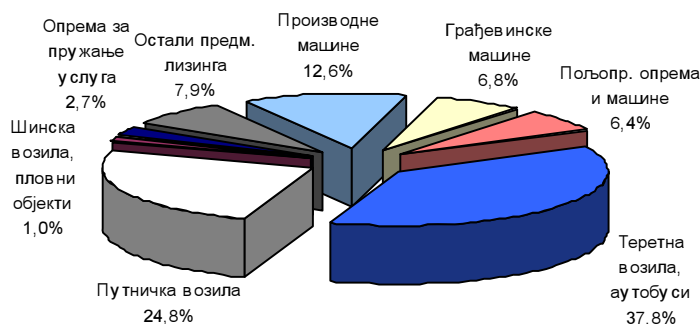
Графикон V.3.4.1. Структура пласмана према
примаоцу лизинга
(на дан 31. 12. 2011. године)

Извор: Народна банка Србије.

У структури пласмана према предмету лизинга, највише учешће на крају године имало је финансирање теретних возила, минибуса и аутобуса (37,8%). Учешће финансирања путничких возила се смањило на 24,8% (25,1% на крају 2010), док се учешће финансирања производних машина повећало на 12,6% (12,0% на крају 2010).

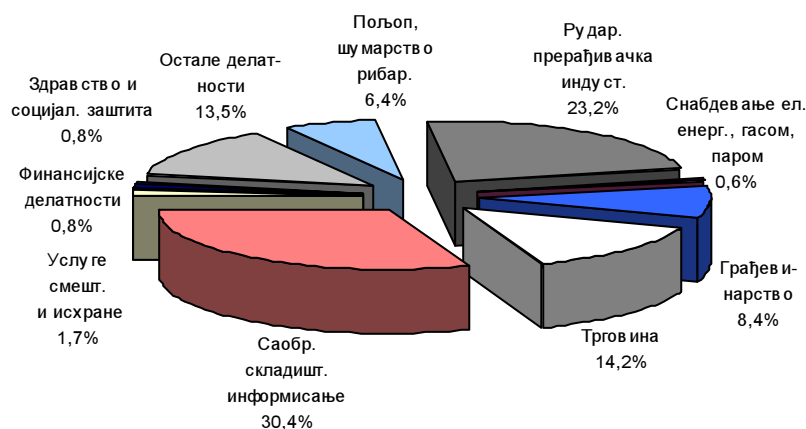
Графикон V.3.4.2. Структура пласмана
према предмету лизинга
(на дан 31. 12. 2011. године)

Извор: Народна банка Србије.

У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга, највеће учешће имали су сектори саобраћаја, складиштења, информисања и комуникација (30,4%), а затим сектор прерађивачке индустрије са секторима рударства и снабдевања водом (23,2%) и сектор трговине (14,2%).

Графикон V.3.4.3. Секторска структура пласмана по основу финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2011. године)

Извор: Народна банка Србије.

V.3.5. Биланс успеха

Укупан резултат пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга у 2011. години износио је 315.498 хиљада динара. У посматраном периоду, укупни расходи и губици су смањени за 32,5%, а укупни приходи и добици за 22,9%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу лизинга, чије се учешће у укупним приходима у односу на 2010. годину са 70,3% повећало на 71,3%. У структури укупних прихода, приходи по основу посла лизинга су учествовали са 12,4%.

У оквиру категорије расхода, највеће учешће од 32,0% имали су расходи камата по основу посла лизинга. Значајније позиције у категорији расхода су нето расходи од усклађивања вредности имовине, са учешћем од 20,3%, остали трошкови пословања, са учешћем од 15,9%, и трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи, са учешћем од 15,0%.

V.3.6. Средства резерве

Основица за обрачун и издвајање средстава резерве се на дан 31. децембра 2011. године (на коју је извршено издвајање 18. јануара 2012. године), у односу на 31. децембар 2010. године, смањила за 22% и износила је 482,9 млн евра.

V.3.7. Регулативна активност и надзор

Народна банка Србије је у току 2011. године, у сарадњи с Министарством финансија, израдила Закон о изменама и допунама Закона о финансијском лизингу. Изменама и допунама Закона је, у складу с међународним рачуноводственим стандардима, дефинисан посао финансијског лизинга, као и предмет лизинга (пored покретних непотрошних ствари, нова дефиниција предмета финансијског лизинга обухвата и непокретности). У зависности од тога да ли ће путем финансијског лизинга финансирати набавку само покретних ствари или и непокретности, за даваоце финансијског лизинга прописани су различити износи оснивачког капитала.

Нормативни део је употпуњен одредбама чији је циљ успостављање адекватног законског оквира за прописивање захтева у вези с финансијски стабилним пословањем давалаца финансијског лизинга (односе се на препознавање и управљање ризицима пословања и, с тим у вези, на организацију, надлежности и одговорности органа управљања, као и интерне и екстерне ревизије).

У току 2011. године донети су следећи подзаконски прописи:

- Одлука о ближим условима и начину вршења надзора над обављањем послова даваоца лизинга. Одлуком је дефинисан посредни и непосредни надзор над пословањем давалаца лизинга, уређен је ток поступка надзора над пословањем давалаца лизинга, прописане су околности које се цене у поступку надзора и критеријуми за утврђивање мере која може, с обзиром на утврђено чињенично стање, бити изречена даваоцу лизинга, одређени су управни акти који се доносе у поступку надзора, прописана је садржина решења којим се изриче мера даваоцу лизинга, као и услови под којима Народна банка Србије, према даваоцу лизинга, као крајњу меру, доноси или може донети решење којим се том даваоцу лизинга одузима дозвола за обављање послова финансијског лизинга.

- Одлука о спровођењу одредаба Закона о финансијском лизингу које се односе на издавање дозвола и давање сагласности Народне банке Србије. Одлуком је детаљно дефинисано значење услова прописаних за издавање дозволе за обављање послова финансијског лизинга (наведени услови под којима ће Народна банка Србије оценити: пословну репутацију оснивача позитивном, његово финансијско стање задовољавајућим, програм рада адекватним, а групу друштава којој припада транспарентном). Такође, у делу који се односи на давање сагласности за стицање директног или индиректног власништва над уделима/акцијама даваоца лизинга које му омогућавају 10% и више управљачких права у том даваоцу лизинга, поред чињенице да је ова материја сада први пут уређена и законом и подзаконским актом, најзначајније је да се за свако учешће у даваоцу лизинга у износу који није нижи од прописаног тражи да потенцијални стичалац, без обзира на проценат учешћа који стиче у даваоцу лизинга, испуни исте услове као и лице које је искључиви власник тог даваоца лизинга, при чему се услови односе на финансијско стање, пословну репутацију и транспарентност групе којој стичалац припада. Уређени су и услови под којима Народна банка Србије даје сагласност на именовање чланова управног и извршног одбора даваоца лизинга и усаглашени су са условима на основу којих се даје сагласност на именовање органа корпоративног управљања других финансијских институција, првенствено банака.

- Одлука о минималним условима за закључење уговора о финансијском лизингу и о начину исказивања лизинг накнаде и других трошкова који настају закључењем тог уговора. Одлука је донета с обзиром на потребу заустављања негативног тренда кретања пласмана по основу финансијског лизинга, јачања процеса динаризиације, стварања услова за фер конкуренцију на финансијском тржишту, као и неопходност брисања одредаба које уређују заштиту права и интереса корисника финансијских услуга, будући да је та материја регулисана Законом о заштити корисника финансијских услуга.

V.3.8. Посредни надзор давалаца финансијског лизинга

Народна банка Србије је, на основу спроведеног Упитника, вршила посредан надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга у делу који се односи на примену прописа из области спречавања прања новца и финансирања тероризма и, у складу с тим, израдила белешке. Такође, вршена је и посредна контрола извештаја које даваоци лизинга, у складу са Законом о финансијском лизингу и прописима донетим на основу тог закона, достављају Народној банци Србије.

V.3.9. Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је у 2011. години донела три решења о давању сагласности на именовање чланова органа управљања, односно лица с посебним овлашћењима и одговорностима у три даваоца финансијског лизинга.

V.3.10. Планови за 2012. годину

Активности у 2012. години биће усмерене на: континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга; размену информација са организационим деловима који врше супервизију финансијског сектора ради ефикаснијег спровођења консолидоване супервизије учесника у том сектору; унапређење комуникације с даваоцима лизинга с циљем постизања вишег степена разумевања функције супервизије; унапређивање кадровских ресурса, првенствено путем њихове едукације и оспособљавања; израда подзаконске регулативе којом ће бити унапређен правни оквир за пруденцијалну супервизију индустрије финансијског лизинга.

VI. ИЗДАВАЊЕ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА И УПРАВЉАЊЕ ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

VI.1. Готов новац у оптицају

У Републици Србији, у току 2011. године је у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. године до данас – новчанице од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1.000, 2.000 и 5.000 динара и ковани новац од 1, 2, 5, 10 и 20 динара. Пуштањем у оптицај новчанице од 2.000 динара крајем 2011. године употпуњена је апоенска структура новчаница.

Табела VI.1.1. Апоенска структура новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2010.		31. децембар 2011.	
	У млн RSD	У %	У млн RSD	У %
5.000 динара	8.570	9,5	9.547	8,5
2.000 динара	0	0,0	17	0,0
1.000 динара	67.458	74,5	86.610	76,9
500 динара	8.047	8,9	9.324	8,3
200 динара	3.077	3,4	3.417	3,0
100 динара	1.829	2,0	1.970	1,7
50 динара	850	0,9	934	0,8
20 динара	457	0,5	509	0,5
10 динара	314	0,3	346	0,3
Укупно:	90.602	100,0	112.674	100,0

Извор: Народна банка Србије.

У оптицају је на дан 31. децембра 2011. године било 114.010 млн динара готовог новца, или за 24,3% више него на крају 2010. године.

Учешће новчаница у укупном износу готовог новца у оптицају било је 98,8% (112.674 млн динара), а кованог новца 1,17% (1.336 млн динара). У односу на крај 2010. године, учешће новчаница у готовом новцу је повећано за 0,1%.

У оптицају је било 222,6 млн комада новчаница, што је за 32,4 млн комада, или за 17,0%, више него на крају 2010. године.

У структури новчаница, учешће новчаница од 1.000 динара повећано је у односу на претходну годину за 2,4%, док је учешће новчаница од 5.000 динара смањено за 1,0%, учешће новчаница од 500 динара за 0,6%, учешће новчаница од 200 динара за 0,4%, учешће новчаница од 100 динара за 0,3% и учешће новчаница од 50 динара за 0,1%. Истовремено, учешће новчаница од 10 и 20 динара остало је на истом нивоу као и претходне године. С обзиром на то да је новчаница од 2.000 динара пуштена у оптицај 30. децембра 2011. године, учешће тог апоена у структури новчаница је симболично.

У готовинском платном промету новчанице од 500, 1.000 и 5.000 динара у номиналном износу су учествовале са 93,7%.

Издавање и пуштање у оптицај новчанице од 2.000 динара условљено је потребом да се употпуни постојећа серија новчаница издања Народне банке Србије (у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1.000 и 5.000 динара), смањи укупна количина новчаница у оптицају, олакша пословање и физичко руковање готовим новцем (бројање, обрада, транспорт, смештај у трезоре и сл.), као и да се смање трошкови израде новчаница. У том смислу, процена је да ће нови апоен у највећој мери извршити супституцију новчаница од 1.000 динара, чије је учешће доминантно у структури новчаница (76,9% у номиналном износу и 38,9% у количини новчаница у оптицају).

У оптицају је било 419,7 млн комада кованог новца, што је за 77,4 млн комада, или 22,7%, више него на крају 2010. године. Разлог за то је чињеница што се ковани новац због своје мале номиналне вредности (првенствено апоени од 1, 2 и 5 динара) у великој мери губи из оптицаја, тј. нема повратних токова између грађана као крајњих корисника кованог новца и носиоца платног промета који тај ковани новац дистрибуирају у оптицај. Из тог разлога, Народна банка Србије ради задовољавања потреба готовинског платног промета, у оптицај пушта додатне количине кованог новца.

VI.2. Израда новчаница и кованог новца

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, током 2011. године је израђена додатна количина новчаница свих апоена од 79,6 млн комада. Програм израде новчаница за 2011. годину реализован је са 68,6%. Реализација израде новчаница од 1.000 и 2.000 динара биће окончана у Т1 2012. године. Новчанице од 10, 20, 100, 200, 500 и 1.000 динара израђене су с делимично измењеним обележјима (година издања, потпис гувернера, Велики грб Републике Србије). Идејно решење, дизајн, односно распоред и заступљеност обележја код тих новчаница и код новог апоена од 2.000 динара усклађени су са обележјима осталих апоена из постојеће серије новчаница у оптицају. Уз то, нова новчаница од 2.000 динара садржи и додатне заштитне елементе који су уграђени у папир (заштитни елемент другог нивоа – магнетна сигурносна

нит и заштитни елемент трећег нивоа, тзв. *M-Feature Technology*) и погодни су за поуздану идентификацију на аутоматским системима за обраду новчаница.

Такође, за редовне годишње потребе готовинског платног промета израђен је 61 млн комада кованог новца свих апоена (1, 2, 5, 10, 20 динара). Програм израде кованог новца за 2011. годину је у потпуности реализован.

VI.3. Експертиза готовог новца

У току године, у поступку експертизе новчаница под сумњом да су фалсификати утврђено је 4.075 комада фалсификованих новчаница, у укупној вредности од 3,7 млн динара. У односу на 2010. годину, број откривених фалсификата новчаница је мањи за 60,0%. У структури откривених фалсификата новчаница и даље је доминантно учешће апоена од 1.000 динара (57,2%), али је у односу на претходну годину учешће тог апоена смањено (за 14,0 п.п.), док је учешће апоена од 500 динара у истом периоду повећано (за 9,0 п.п.) и у 2011. години износи 33,9%. Номинална вредност откривених фалсификата динара није могла да угрози монетарну стабилност, јер су у структури новчаница у оптицају учествовали са свега 0,003% по номиналном износу.

Табела VI.3.1. Преглед откривених фалсификата новчаница									
Врста апоена	5.000	1.000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2011.
Комада	140	2.330	1.382	17	183	20	3	0	4.075
Учешће у %	3,4	57,2	33,9	0,4	4,5	0,5	0,1	0,0	100,0
Извор: Народна банка Србије.									

Анализа је показала да су откривени фалсификати израђени на инк-џет штампачима, ласерским штампачима или на фотокопир апаратима у боји (техника копирања). Због такве технике израде њихов квалитет је лош, са општим утиском да је реч о фалсификатима лоше и средње израде. Дакле, нема откривених фалсификата израђених штампарским техникама који припадају категорији успешније израђених фалсификата које је теже разликовати од оригинала (фалсификати добре израде, веома добре израде, тј. опасни фалсификати).

VI.4. Пригодни ковани новац

У 2011. години није се издавао златни и сребрни пригодни ковани новац, поводом догађаја од општег значаја за Републику Србију или догађаја од међународног значаја. Међутим, израђен је и пуштен у оптицај ковани новац од 20 динара (од оптицајне легуре) с ликом Иве Андрића, којим је, осим за

потребе задовољавања потреба готовинског платног промета, обележена и 50. годишњица Андрићевог добијања Нобелове награде за књижевност.

VI.5. Токови готовог новца

На основу захтева банака исплаћено је укупно 631,4 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 383.897,3 млн динара. У односу на 2010. годину, исплаћена је за 5,6% већа количина (око 33,3 млн комада), а за 11,1% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 38.300,7 млн динара).

Од банака је преузето 521,3 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 360.797,7 млн динара. У односу на 2010. годину, примљена је за 2,2% мања количина (око 11,3 млн комада), а за 3,4% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 11.786,9 млн динара). Није било знатнијих одступања количине и номиналног износа уплата и исплата готовог новца у односу на претходну годину. Наведена констатација односи се и на апоенску структуру уплата и исплата, што све указује на чињеницу да је успостављен уравнотежен и сагледив ток уплата и исплата готовог новца како по обиму, тако и по апоенској структури, што је основ за реалне пројекције токова готовог новца у наредном периоду.

Процес обраде новчаница и кованог новца, који је уведен почетком 2009. године, несметано се обавља на три аутоматска система за сортирање, паковање и уништај новчаница BPS 1.040 (два система набављена половином 2008. године, а један половином 2009. године), на једном аутоматском систему за сортирање новчаница BPS 216 (набављен половином 2008. године), као и на раније набављеним и адаптираним аутоматским системима за сортирање и уништај новчаница ISS 300 P/ PS. Уз набавку још једног система за обраду новчаница BPS 216, планирану за почетак 2012. године, процес обраде новчаница биће у целини аутоматизован, што ће омогућити дневну ажурност обраде, континуитет у одржавању квалитета новца у оптицају, планирање оптималне израде додатних количина и оптимално управљање залихама новчаница и кованог новца.

VI.6. Обрада и уништај новца

У току 2011. године обрађено је укупно 499,4 млн комада новчаница, у номиналном износу од 353.662,4 млн динара. Од тога, 85,0% (426,3 млн комада) новчаница је издвојено као подобно за оптицај. У номиналном износу, то је чак 92%, или 324.382,9 млн динара, подобних за оптицај. И у 2011. години је настављена тенденција повећања учешћа новчаница подобних за оптицај у односу на новчанице неподобне за оптицај, што је још један од показатеља побољшања квалитета новчаница у оптицају и доказ оправданости увођења обраде новчаница на аутоматским системима за обраду новчаница. Коефицијент обрта новца у оптицају је износио 1,9.

Уништена су 64,2 млн комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 23.536,4 млн динара. Индекс обнове оптицаја износио је 24,9. Поред тога, уништено је и 68.000 комада ваноптицајних новчаница издања Народне банке Југославије, у номиналном износу од 2,5 млн динара.

VI.7. Планови за 2012. годину

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају и ради попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2012. години изради додатна количина од укупно 90 млн комада новчаница (од 10, 20, 50, 100, 500 и 2.000 динара) и 71 млн комада кованог новца (од 1, 2, 5, 10 и 20 динара).

Новчанице од 100 динара биће израђене с делимично измењеним обележјима – годином издања (2012), потписом гувернера и Великим грбом Републике Србије. На тај начин ће обележја тог апоена бити усаглашена са обележја на новчаницама од 10, 20, 50, 200, 500 и 1.000 динара, као и на новом апоену од 2.000 динара, која су на идентичан начин измењена у 2011. години.

Ковани новац од 1, 2, 5 и 10 динара биће израђен с делимично измењеним обележјима – годином ковања (2012) и Великим грбом Републике Србије.²²

Није планирано издавање пригодног кованог новца, али је предвиђено да се изради и у оптицај пусти ковани новац од 20 динара с ликом Михаила Пупина, чиме ће Народна банка Србије наставити вишегодишњу праксу да се на лицу кованог новца тог апоена налазе знамените личности из области науке, културе, историје, уметности, спорта и др.

²² Измена је у складу са Уредбом о утврђивању изворника Великог и Малог грба, изворника заставе и нотног записа химне Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 85 од 15. новембра 2010).

VII. ПЛАТНИ СИСТЕМ

VII.1. Народна банка Србије као оператор платног система

Народна банка Србије је оператор RTGS (*Real Time Gross Settlement*) система и Клиринг система за динарска плаћања у динарима у земљи од 2003. године, као и Система међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама од јуна 2007, односно фебруара 2008. године. У RTGS систему и Клиринг систему учествује 37 учесника – 33 банке, Министарство финансија, Централни регистар, депо и клиринг ХоВ, Удружење банака Србије и Народна банка Србије. У Систему међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама учествују 24 учесника, и то: 18 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и пет банака из Босне и Херцеговине.

Посредством RTGS система и Клиринг система у 2011. години је реализовано укупно 202,6 млн плаћања. У укупном броју плаћања, RTGS плаћања су учествовала са 66,0%, а клиринг плаћања са 34,0%. Број плаћања је у односу на 2010. годину повећан за 4,9%.

Укупна вредност плаћања у RTGS систему и Клиринг систему износила је 34.467,3 млрд динара, што је за 3,5% више него у 2010. години. У укупној вредности промета, учешће промета реализованог путем Клиринг система износило је 1,4%.

За 253 радна дана и 136.620 минута планиране продукције, расположивост RTGS система и Клиринг система у 2011. години износила је 99,8%.

RTGS систем

RTGS систем је систем за поравнање великих и хитних плаћања у реалном времену по бруто принципу. Посредством RTGS система у 2011. години је реализовано укупно 133,9 млн плаћања, укупне вредности 33.973,6 млрд динара. Највећа месечна вредност промета остварена је у децембру и износила је 3.382,8 млрд динара.

Табела VII.1.1. Вредност промета и број плаћања у RTGS систему
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

2011.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	8,9	2.278,6	119,9
Фебруар	19	10,3	2.437,8	128,3
Март	23	11,7	2.906,9	126,4
Април	19	10,9	2.415,2	127,1
Мај	20	11,3	2.614,5	130,7
Јун	22	11,8	3.060,7	139,1
Јул	21	11,3	3.045,3	145,0
Август	23	11,4	3.256,9	141,6
Септембар	22	11,0	2.987,1	135,8
Октобар	21	11,3	2.581,6	122,9
Новембар	22	11,3	3.006,2	136,6
Децембар	22	12,6	3.382,8	153,8
Укупно	253	133,9	33.973,6	
Просек			2.831,1	134,3

Клиринг систем

Клиринг систем је систем за размену и обраду појединачних налога за плаћање или групу налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нето обрачуна.

У 2011. години, у Клиринг систему је реализовано 68,7 млн плаћања, укупне вредности од 493,7 млрд динара. Највећа месечна вредност промета реализована је у децембру и износила је 44,5 млрд динара.

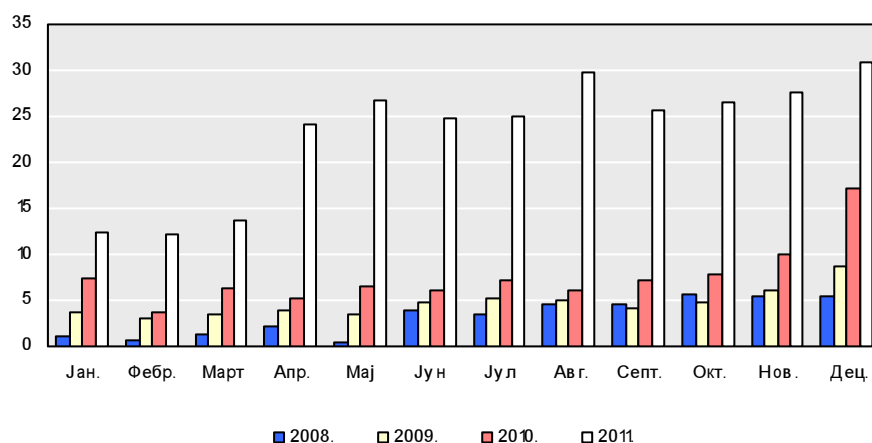
Табела VII.1.2. Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

2011.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	4,6	34,1	1,8
Фебруар	19	4,9	34,4	1,8
Март	23	6,3	43,8	1,9
Април	19	5,4	39,9	2,1
Мај	20	6,2	41,8	2,1
Јун	22	6,2	42,8	1,9
Јул	21	5,8	40,6	1,9
Август	23	6,1	43,8	1,9
Септембар	22	5,7	42,8	1,9
Октобар	21	5,6	42,4	2,0
Новембар	22	5,9	42,9	2,0
Децембар	22	6,0	44,5	2,0
Укупно	253	68,7	493,7	
Просек			41,1	2,0

Систем међународног клиринга плаћања у девизама

Систем међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама је трећи систем чији је оператор Народна банка Србије. Процесира плаћања у еврима између банака у Републици Србији, као и плаћања с банкама из Босне и Херцеговине. Ради ефикаснијег, бржег и јефтинијег платног промета за становништво и привреду, Народна банка Србије је у септембру 2007. године

Графикон VII.1.1. Вредност промета у међународном клирингу
(у млн EUR)

Извор: Народна банка Србије.

с централним банкама Босне и Херцеговине и Црне Горе потписала Споразум о клирингу међународних плаћања. Трансакције плаћања између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини обављају се од фебруара 2008. године по принципу нето обрачуна.

У току 2011. године у наведеном систему реализована су 35.373 плаћања, чија је укупна вредност 279.436.292,6 евра. Број плаћања већи је за 152,7% у односу на 2010, а вредност плаћања за 207,6%.

Расположивост система у 2011. години је била стопроцентна.

VII.2. Нормативна активност

Нацрт закона о коначности поравнања

Нацрт закона о коначности поравнања, којим се спроводи Директива о финалности поравнања, уводи правну сигурност у платним системима и системима за поравнање ХоВ у случајевима покретања поступака (стечај, ликвидација и сл.) над неким од учесника у систему. Доношење и примена Закона о коначности поравнања обезбеђује смањење системског ризика у тим системима. То се постиже усклађивањем правила система којима се уређује неопозивост и коначност налога за пренос с наведеним законом и утврђивањем правила у вези с реализацијом средстава обезбеђења за случај неспособности измиривања обавеза неког од учесника система.

Радна верзија Нацрта закона о платним услугама

Будућим законом о платним услугама спроводиће се Директива о платним услугама којом се усклађује правни оквир за пружање платних услуга на нивоу Европске уније. Законом ће се уредити права и обавезе пружалаца платних услуга и корисника платних услуга, дефинисати правила везана за информисање и садржину оквирних уговора о платним услугама, врсте платних услуга, обавезе информисања и обавештавања, рокови извршавања трансакција, валутирање, рефундација средстава, исправка грешака, време пријема налога и др. Доношењем наведеног закона, тржиште платних услуга, на којем су сада присутне само банке и предузећа ПТТ саобраћаја, отвориће се и за друге субјекте, што ће повећати конкуренцију и подстаћи ефикасније и јефтиније пружање платних услуга.

Одлука о начину обављања платног промета преко новчаног рачуна Централног регистра, депоа и клиринга ХоВ

У 2011. години, Народна банка Србије је донела Одлуку о начину обављања платног промета преко новчаног рачуна Централног регистра, депоа и клиринга ХоВ. Одлуком се прописује начин извршавања новчаних обавеза чланова Централног регистра по основу трансакција с финансијским инструментима. Истовремено, извршено је и њено усклађивање са одредбама новог Закона о тржишту капитала.

VII.3. Надгледање платног система

Рад на јачању функције надгледања

Надгледање платног система је функција Народне банке Србије у оквиру које се прати и анализира рад платних система и предлажу унапређења ради њиховог сигурног и ефикасног функционисања, чиме се доприноси очувању стабилности финансијског система. Током 2011. године, Народна банка Србије је наставила рад на јачању функције надгледања платних система. Припремљен је акциони план који је обухватио скуп различитих активности повезаних и груписаних на систематичан начин, чија је реализација неопходна како би се постигли утврђени циљеви. Анализирана решења су примењена у другим централним банкама и, уз истовремено разумевање специфичности домаћег финансијског сектора, израђен је предлог модела за даље унапређење надгледања платних система којим се предвиђа активна регулаторна активност Народне банке Србије у тој области. Предвиђен је нов стратешки приступ – шире дефинисање делокруга надгледања и повећање овлашћења за обављање надгледања путем надзора над радом платних система и надгледања различитих модела плаћања. Такође, припремљен је и Нацрт упитника за процену усклађености системски важних платних система са Основним принципима за функционисање тих система, који је у потпуности заснован на стандардима ЕЦБ-а. Упитник обухвата кључна питања на основу којих се процењује управљање финансијским ризицима, оперативним ризиком и другим ризицима који се јављају у раду платних система. Представља својеврстан водич кроз овај процес процене с циљем да се идентификују релевантни аспекти које је неопходно узети у обзир. С обзиром на то да су питања у потпуности усклађена са стандардима Европске уније, њихова примена ће омогућити висок степен упоредивости функционисања националних платних система с платним системима на европском тржишту.

Анализа измена и допуна оперативних правила рада процесора

У поступку за давање сагласности спроведена је анализа измена и допуна оперативних правила рада процесора – Удружења банака Србије за клиринг и обрачун директних задужења по основу овлашћења. Народна банка Србије је израдила препоруке, а после њихове примене донела је решење о давању сагласности на измене и допуне оперативних правила рада за клиринг и обрачун директних задужења по основу овлашћења.

Контрола, овера пријема и наплате овлашћења

Народна банка Србије, у складу с прописима, спроводи поступак контроле, овере пријема и наплате овлашћења по којима су банке дужници и наплату меница по којима су банке дужници, односно авалисти. Предузети су кораци ка унапређењу поступка контроле овлашћења. Коришћењем базе података овлашћења, кроз аутоматизацију појединих фаза контроле, обезбеђена је већа сигурност и ефикасност поступка. Током 2011. године контролисано је и оверено 2.557 овлашћења по којима су банке дужници. Такође, наплаћене су 22 менице по којима су банке дужници, односно авалисти.

VII.4. Управљање ризицима и развој система

У RTGS систему и Клиринг систему Народне банке Србије и Систему међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама извршене су редовне сертификације јавних кључева који се користе за потписивање електронских финансијских и нефинансијских порука. Процедура генерисања кључева је унапређена изменом активно-пасивне улоге сервера за генерисање кључева. Тестирање и примена нових јавних кључева успешно је обављена за све учеснике, при чему је једна од сертификација реализована с резервне локације.

На захтев учесника извршено је 39 тестирања на тест систему по дефинисаним процедурама. Већина захтева је последица промене окружења за обављање послова платног промета у пословним банкама, као и тестирања резервних локација учесника.

План за континуитет пословања

Ради тестирања плана за континуитет пословања, успешно су реализовани сви планирани пословни дани с резервне локације. Продукциони рад RTGS система и Клиринг система је реализован седам пута, а продукциони рад Система међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама пет пута с резервне локације.

Дефинисана је нова и унапређена постојећа документација по којој се извршавају процедура преласка на резервну локацију, рад с резервне локације и повратак на примарну локацију.

Општи оквир управљања оперативним ризиком

Израђен је и усвојен документ који уређује општи оквир управљања оперативним ризиком у платном систему у коме су, у складу са ISO 27005:2008, дефинисани критеријуми за процену вероватноће и утицаја, прихватљив ниво ризика, као и свеобухватни процес за управљање оперативним ризиком. У складу с наведеним документом, спроведен је процес управљања оперативним ризиком и ажурирана релевантна документација. Израђен је и извештај о изложености платног система оперативним ризицима по методологији која је у складу с методологијом за управљање ризиком у платном систему Европске уније (TARGET2).

Унапређење информационог система и сервиса платног система

Целокупна техничка инфраструктура (хардвер и софтвер) која се користи у раду платног система под директном контролом је софтвера за надзор инфраструктуре. Софтвер доприноси проактивном деловању запослених како би се спречили потенцијални технички проблеми, односно побољшала укупна расположивост система.

У оквиру унапређења система урађена је анализа платног система коришћењем теорије графова и истраживачки рад „Примена графова у анализи платног система Народне банке Србије“. Основни циљ истраживања је

сагледавање односа између банака уз помоћ одређених математичких алата. Рад користи напредна софтверска решења и симулаторе рада платних система за анализу RTGS система и Клиринг система.

Радни папир „Анализа платног система Народне банке Србије – симулациони приступ“ урађен је применом специјализованог софтвера за симулацију рада платног система BoF-PSS2. Рад анализира утицај оперативних проблема два најзначајнија учесника на систем у целини, као и на остале учеснике платног система. Коришћени узорак података обухвата продукционе податке за период од 23 месеца (од 1. децембра 2009. до 31. октобра 2011). Резултати указују на могуће испољавање системског ризика, као и на то да примена одређених правила може знатно да ублажи ове неповољне ефекте.

VII.5. Статистика платног промета и инструмената плаћања

Народна банка Србије је ради унапређења извештавања из области платног промета, израдила предлог новог упитника за прикупљање података о коришћењу инструмената плаћања. Новом методологијом извештавања обједињени су подаци о платним картицама, прихватној мрежи и безготовинским и готовинским инструментима плаћања. Како би се обезбедили поуздани подаци одговарајућег квалитета, методологија укључује све дефиниције, упутства и логичке контроле појединачних елемената, с посебним освртом на тачност, упоредивост и поузданост тих података, као и на њихов значај и могућност коришћења за будућа истраживања и анализе.

VII.6. Планови за 2012. годину

У 2012. години планирано је унапређење регулативе платног система спровођењем правног оквира Европске уније у правни оквир Републике Србије. Под тим се подразумева израда предлога закона о платним услугама и платним системима, уређивање области издавања електронског новца и оснивање институција електронског новца.

У плану је и одржавање високог степена расположивости платног система унапређењем процеса управљања оперативним ризиком и обезбеђивања континуитета пословања и јачање функције надгледања платних система и платних шема, уз примену међународно признатих принципа и стандарда Европске уније.

VIII. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

VIII.1. Међународна сарадња

VIII.1.1. Односи с међународним институцијама и Европском унијом

У оквиру сарадње с ММФ-ом, у току 2011. успешно је реализован стендбај аранжман (одобрен 2009) и закључен нови аранжман из предострожности (септембар 2011). Спроведене су активности на учешћу Републике Србије у свеобухватном процесу реформе ММФ-а у погледу прихватања предложеног повећања квоте, као и измене Статута.

Народна банка Србије учествовала је у формулисању новог програма подршке Светске банке под називом „Стратегија партнерства за Србију за период 2012–2015“, који је одобрен 15. децембра 2011.

Са аспекта процеса приступања Републике Србије Европској унији, целокупне активности у 2011. биле су усмерене на добијање позитивног мишљења Европске комисије за захтев Републике Србије за пријем у чланство у Европској унији. Представници Народне банке Србије су учествовали у припреми одговора на Упитник (уручен Европској комисији 31. јануара 2011), као и на изради одговора на додатна питања. Настављена је институционална сарадња са Европском унијом у виду Унапређеног сталног дијалога.

Од посебне важности су активности на реализацији двогодишњег ИРА пројекта, започетог 1. фебруара 2011. у директној сарадњи са ЕЦБ-ом и уз учешће стручњака из 21 централне банке ЕСЦБ-а.

Међународни монетарни фонд

Стендбај аранжман ММФ-а, одобрен Републици Србији маја 2009. године у износу од око три млрд евра, успешно је завршен 8. априла 2011. позитивном оценом Одбора извршних директора ММФ-а. Од укупно расположивих средстава, искоришћено је око 1,5 млрд евра, што представља 293% квоте Републике Србије код ММФ-а.

Прелиминарни разговори с мисијом ММФ-а о закључењу новог аранжмана из предострожности вођени су маја 2011, а договор о економском програму ради очувања макроекономске и финансијске стабилности и побољшања инвестиционе климе постигнут је августа 2011. Републици Србији је 29. септембра 2011. одобрен стендбај аранжман из предострожности у трајању од 18 месеци у висини од 935,4 млн SDR (око 1,1 млрд евра), или 200% квоте Републике Србије код ове институције.

Закључењу новог аранжмана претходила је посета представника ММФ-а јуна 2011. ради припреме Извештаја о резултатима и адекватности програма претходних аранжмана и оствареном напретку у периоду трајања програма с проценом будућих активности (*Ex Post Assessment of Longer-Term Program Engagement and Ex Post Evaluation of Exceptional Access*).

У оквиру првог тромесечног разматрања стендбај аранжмана из предострожности, обављени су разговори с мисијом ММФ-а од 3. до 15. новембра 2011. у Београду, када је постигнут начелни договор о политикама за предстојећи период. Међутим, на Одбору извршних директора одложен је завршетак разматрања како би се обезбедило додатно време за разговоре о буџету.

Представници Народне банке Србије учествовали су априла на пролећном заседању и септембра на Годишњој скупштини ММФ-а и Светске банке у Вашингтону и септембра на заједничком састанку земаља чланица конституенце Швајцарске у Туркменистану.

Поводом свеобухватне реформе ММФ-а, разматран је предлог о прихватању повећања квоте Републике Србије код ММФ-а са 467,7 на 654,8 млн SDR, као и измене Статута ове институције, које је Влада РС усвојила закључком од 22. децембра 2011, о чему је ММФ званично обавештен.

Светска банка

Трогодишњи програм Светске банке „Стратегија партнерства за Србију“ завршен је средином 2011. Одобрена средства од 900 млн долара помогла су да се спроведу реформе финансијског и приватног сектора, унапреди пословно окружење и финансирају пројекти у области инфраструктуре, образовања и науке.

У оквиру финансијске сарадње, Светска банка је у периоду 2001–2011. одобрила Републици Србији 1,27 млрд евра (око 1,65 млрд долара), од чега је искоришћено 888,8 млн евра (око 1,15 млрд долара).

По пројекту Светске банке „Регионални развој Бора“ за микрофинансирање од око 2,5 млн евра, *Opportunity* банка, као посредничка банка, повукла је две транше од 500.000 евра, од чега је реализовано 254.000 евра путем 38 кредита.

Народна банка Србије је учествовала у припреми нове Стратегије партнерства Светске банке за Србију за период 2012–2015, која је усвојена 15. децембра 2011. Програм представља подршку приступању Србије Европској унији и усмерен је на развој конкурентности и унапређење ефикасности управљања јавним расходима. Планирана средства за ту намену износе око 800 млн долара.

Европска унија

Значајан напредак у процесу европских интеграција остварен је октобра 2011. добијањем позитивног мишљења Европске комисије о захтеву Републике Србије за статус кандидата за чланство у Европској унији. Повећао се број земаља чланица Европске уније које су ратификовале Споразум о стабилизацији и придруживању.

У оквиру надлежности Народне банке Србије, обављена је стручна редактура свих одговора на Упитник (уручен Европској комисији 31. јануара 2011), као и припрема одговора на додатна питања, и то у делу поглавља Слободно кретање капитала, Заштита потрошача и здравља и Политика конкуренције. Током марта обављени су и разговори с представницима верификационе мисије Европске комисије о финансијским услугама.

Настављена је институционална сарадња са Европском комисијом у виду Унапређеног сталног дијалога на секторским састанцима из области Унутрашњег тржишта и конкуренције (Београд, 21 – 24. март) и Економских и финансијских питања и статистике (Брисел, 24 – 25. новембар). Представници Народне банке Србије учествовали су поводом питања из области банкарства, осигурања, либерализације кретања капитала, монетарне политике, платног биланса, кретања спољног дуга и реализације IPA пројекта. За потребе другог састанка Пододбора за економска и финансијска питања и статистику (Брисел, 24. новембар), припремљен је материјал и ажуриран Упитник у вези с регулативом Републике Србије у области слободног кретања капитала.

Народна банка Србије, као агент Републике Србије, обављала је послове који се односе на управљање, администрирање и надзор наменског коришћења Фонда револвинг кредита, који је Европска агенција за реконструкцију 2005. пренела у власништво Републике Србије. Као нова посредничка банка укључена је Московска банка, а до краја 2011. реализовано је 640 кредита у укупном износу од 65,5 млн евра, а по том основу су отворена 2.653 нова радна места. Сprovedен је поступак јавне набавке услуга годишње ревизије Фонда.

Европска централна банка

Након успешно реализованог пројекта ЕЦБ-а „Анализа потреба Народне банке Србије“ (септембар 2008 – мај 2009), јануара 2011. спроведене су завршне припреме за IPA пројекат „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије“ (фебруар 2011 – јануар 2013).

Реализација пројекта је започела 1. фебруара и спроводи се у директној сарадњи са ЕЦБ-ом, уз учешће експерата из 21 централне банке земаља Европске уније. Почетак пројекта за 11 области пословања Народне банке Србије званично је обележен марта потписивањем Протокола о сарадњи између Делегације Европске уније у Републици Србији, ЕЦБ-а и Народне банке Србије, као и Меморандума о разумевању између ЕЦБ-а и Народне банке Србије.

До краја децембра реализовано је 60 пројектних активности (27 студијских посета и 33 експертске мисије). У пет пројектних области, према утврђеном плану активности, остварени су конкретни резултати. Досадашње спровођење пројекта обележава изузетно добра и конструктивна радна атмосфера експерата, успешна сарадња с резидентним координатором пројекта, као и с тимом ЕЦБ-а.

Спровођење пројекта током прва три тромесечја позитивно је оцењено и на састанцима Одбора за управљање пројектом одржаним 10. маја, 14. септембра и 4. новембра. Одбору председава гувернер, а чине га представници ЕЦБ-а, централних банака Европске уније, делегације Европске уније у Републици Србији и Народне банке Србије.

Европска банка за обнову и развој

Континуирана финансијска сарадња Републике Србије са ЕБРД-ом реализује се од децембра 2000. године. До краја децембра 2011, ова банка је нашој земљи одобрила средства у укупном износу од 2,7 млрд евра, од чега је искоришћено око 1,65 млрд евра (инфраструктурни пројекти, финансијске институције, подстицај привредне активности и енергетика).

У вези с ревизијом капитала ЕБРД-а за период 2011–2015, на основу одлуке Владе РС из априла 2011, спроведене су активности за повећање капитала Републике Србије на износ од 14.031 акције.

У Извештају о транзицији за 2011. годину „Криза и транзиција“ истакнуто је да је Република Србија остварила знатан напредак у процесу приступању Европској унији. Оцењено је да је макроекономска стабилност очувана, а да привреда показује знаке опоравка у односу на период економске кризе, уз препоруке о потреби даљих реформи у области фискалне политике. Указано је на потребу да се настави са стратегијом динаризации.

Председник ЕБРД-а Томас Мирвотт посетио је Београд новембра 2011, када је организован сусрет с представницима Народне банке Србије.

Европска инвестициона банка

ЕИБ је од 2001. Републици Србији одобрила знатна средства за инфраструктурне пројекте, финансијски сектор, развој малих и средњих предузећа, сектор енергетике, здравство, образовање и аутомобилску индустрију. До краја 2011. укупно је одобрена 3,1 млрд евра, од чега је искоришћено око 1,6 млрд евра.

Са овом институцијом су маја 2011. потписана два финансијска уговора у вредности од 750 млн евра (250 млн евра за финансирање малих и средњих предузећа и 500 млн евра за инвестиције Фијата – у 2011. одобрено 200 млн евра). ЕИБ је одобрила и средства за изградњу новог моста на Ади и прилазне путеве од око 59 млн евра и за унапређење електромереже Србије 5,9 млн евра.

Преко Народне банке Србије, као агента Републике Србије, реализују се кредитне линије за мала и средња предузећа и локалну самоуправу у оквиру Апекс зајмова ЕИБ. Средствима три Апекс зајма од 315 млн евра финансирана су 462 пројекта и отворено је 3.811 радних места.

Почетком 2011. ЕИБ је одобрила Републици Србији нови, четврти Апекс зајам у износу од 250 млн евра кроз две транше. Ради спровођења прве транше

од 150 млн евра, закључени су финансијски уговори који ће се реализовати преко 18 банака и три лизинг компаније. Упућено је 68 пројеката од 144 млн евра на сагласност ЕИБ.

Светска трговинска организација

У оквиру приступања Републике Србије СТО, Народна банка Србије је током 2011. учествовала у ажурирању плана законодавних активности и припреми коментара на текст Нацрта извештаја Радне групе за приступање Републике Србије СТО. Представници Народне банке Србије учествовали су и у припреми материјала за билатералне преговоре с појединачним чланицама СТО.

У марту и септембру је одржан десети, односно једанаести састанак Радне групе за приступање Републике Србије тој организацији, уз учешће представника Народне банке Србије.

VIII.1.2. Односи с Париским клубом поверилаца

Настављене су активности у вези са закључењем нових билатералних споразума с повериоцима Париског клуба после престанка постојања државне заједнице Србије и Црне Горе. Закључени су нови споразуми с Краљевином Шпанијом и Краљевином Шведском, као и Споразум с Црном Гором за регулисање питања алокације дуга према холандском кредиту.

VIII.1.3. Билатерална финансијска сарадња

Реализоване су активности у вези са спровођењем билатералног Споразума с Републиком Албанијом о регулисању дуга ове државе према Републици Србији из клириншког периода пословања бивше СФРЈ, као и Уговора о кредиту између Владе РС и владе Републике Српске, Босне и Херцеговине за финансирање договорених пројеката.

Народна банка Србије потписала је два банкарска аранжмана са *China Development Bank Corporation* за коришћење бесповратне помоћи одобрене споразумима о привредно-техничкој сарадњи између влада Републике Србије и НР Кине из 2006. и 2009. у износу од по десет млн јуана (укупно око два млн евра), а биће реализована кроз пројекте које договоре владе две земље.

У оквиру примене Споразума о питањима сукцесије, на састанку Комитета за расподелу финансијске активе и пасиве бивше СФРЈ (Анекс Ц), одржаном новембра 2011, договорено је да Народна банка Србије поднесе заједничку пријаву потраживања према агенцијама Југобанке и Београдске банке у Њујорку у име и за рачун држава сукцесора бивше СФРЈ.

Средства концесионалног кредита Републике Италије, у износу од 33,25 млн евра, користила су се по принципу револвинга, а малим и средњим предузећима је пласирано 46,5 млн евра путем 136 кредита. По том основу је отворено 636 радних места. Поводом реализације новог кредита Републике Италије од 30 млн евра, изабрано је девет посредничких банака, а Народна банка Србије закључила је уговоре с њих седам.

Средином 2011, са KfW-ом је потписан Оквирни уговор о зајму до 100 млн евра за финансирање пројеката из области енергетске ефикасности, општинске инфраструктуре и других области, на основу кога ће бити закључени Уговори о појединачним промотивним и развојним зајмовима са изабраним посредничким банкама.

Настављена је реализација донације Краљевине Данске – Програм локалног економског развоја на Балкану (LEDIB) од 15 млн данских круна (око два млн евра) за финансирање малих и средњих предузећа и предузетника Нишавског региона. Преко NLB банке, као посредничке банке, реализовано је 56 кредита у укупном износу од 50,9 млн динара (око 3,7 млн данских круна). Надзорни одбор Програма одлучио је да се коришћење средстава продужи до краја 2018, а да се у реализацију укључе нове банке и обухвате још четири округа јужне Србије.

VIII.1.4. Регулаторне активности из области кредитних послова са иностранством

Током 2011. благовремено су припремљени и донети подзаконски акти за спровођење Закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању. У области кредитних послова са иностранством донети су:

- Одлука о условима и начину обављања кредитних послова са иностранством у динарима, којом је први пут омогућено резидентима да се задуже у иностранству у динарима и проширена могућност домаћих банака да одобравају динарске кредите нерезидентима;
- Одлука о евидентирању кредитних послова са иностранством, којом је поједностављен поступак евидентирања, уз увођење електронског достављања података и проширење обухвата директног извештавања за све кредитне послове са иностранством;
- Упутство о попуњавању образаца за евидентирање кредитних послова са иностранством, којим је детаљније регулисан начин попуњавања образаца.

Поред тога, припремљен је и усвојен Предлог уредбе о ближим условима и начину пребијања дуговања и потраживања по кредитним пословима са иностранством у девизама, који је донела Влада РС.

VIII.1.5. Планови за 2012. годину

Наставак разговора с мисијом ММФ-а, која је боравила у Београду фебруара 2012. у вези с првим разматрањем стендбај аранжмана, прелиминарно је планиран за средину године.

Припремљен је Нацрт закона о потврђивању предлога измене Статута о реформи Одбора извршних директора ММФ-а, који је Влада РС упутила Народној скупштини на разматрање и доношење.

Стицањем статуса кандидата за чланство у Европској унији 1. марта 2012. интензивираће се активности и учешће представника Народне банке Србије у раду свих координационих тела које је Република Србија основала за процес приступања Европској унији и спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању (ступање на снагу овог споразума очекује се током 2012).

Представници Народне банке Србије активно ће учествовати у изradi Националног програма за усвајање *Acquis Communautaire* у оквиру осам подгрупа Стручне групе Координационог тела за припрему и преговоре о приступању Републике Србије Европској унији (слободно кретање капитала, економска и монетарна питања, финансијске услуге, статистика, заштита потрошача, конкуренција, финансијски надзор, финансијска и буџетска питања и претприступни фискални надзор програма које имају све државе кандидати за чланство у Европској унији).

У оквиру IPA пројекта, наставиће се блиска сарадња с представницима ЕСВ-а и представницима централних банака земаља чланица Европске уније на постизању договорених циљева у заједничком процесу спровођења пројекта.

Са аспекта процеса европских интеграција Народне банке Србије, планира се предлагање нових пројеката који би се финансирани из IPA фондова Европске уније 2013. Реализација тих пројеката могућа је у другој половини 2013. или почетком 2014. године.

У вези с новим, четвртим Апекс зајмом ЕИБ за мала и средња предузећа и предузећа средње тржишне капитализације од 250 млн евра, требало би да се до средине 2012. у потпуности искористи прва транша од 150 млн евра. Почетком 2012. потписан је Финансијски споразум о реализацији друге транше од 100 млн евра.

Очекује се да средства прве транше (15 млн евра) новог кредита Републике Италије крајњим корисницима буду расположива преко посредничких банака.

Пошто је KfW спровео процедуре избора посредничких банака, планира се реализација Оквирног уговора о зајму до 100 млн евра закључивањем Уговора о појединачним промотивним и развојним зајмовима са изабраним банкама.

Очекује се укључење нових банака у реализацију донације Краљевине Данске – Програма локалног економског развоја на Балкану (LEDIB), као и проширење Програма на Топлички, Јабланички, Пчињски и Пиротски округ.

Планира се укључење нових посредничких банака у реализацију средстава Фонда револвинг кредита Републике Србије, као и да ревизорска компанија *Deloitte* обавља годишњу ревизију овог фонда.

Очекује се наставак преговора у вези с регулисањем дуга према владама земаља које нису чланице Париског клуба, као и изменом постојећих, односно закључењем нових споразума са осталим повериоцима Париског клуба.

Јануара 2012. потписан је банкарски аранжман са *China Development Bank Corporation* за коришћење бесповратне помоћи одобрене Споразумом између влада Републике Србије и НР Кине из 2011. у вредности од 10 млн јуана (око 1,1 млн евра), која ће бити реализована кроз пројекте које договоре владе ове две земље.

У складу са улогом Народне банке Србије као агента Републике Србије за сервисирање обавеза, у 2012. планирана је отплата главнице, камате и осталих трошкова од око 655,16 млн евра. Највећи износи доспевају у марту (115,74 млн евра) и септембру (117,98 млн евра).

VIII.2. Законодавно-правни послови

VIII.2.1. Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2011. години учествовала у припреми Предлога закона о заштити корисника финансијских услуга, који је, као уставом овлашћени предлагач, непосредно доставила Народној скупштини. Овај закон је Народна скупштина усвојила у мају 2011. године.²³

Народна банка Србије учествовала је, такође, у припреми следећих нацрта и предлога закона, односно давала је мишљења на те нацрте и предлоге: Нацрт закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о платном промету, Предлог закона о изменама и допунама Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима (амандмани), Нацрт закона о изменама и допунама Закона о обавезном осигурању у саобраћају, Нацрт закона о осигурању, Нацрт закона о платним услугама и платним системима, Нацрт закона о коначности поравнања у платним системима и системима за поравнање ХоВ, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о спољнотрговинском пословању, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о јавним набавкама, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о висини стопе затезне камате, Нацрт закона о потврђивању Оквирног уговора о зајму за доделу појединачних зајмова између KfW-а, Франкфурт на Мајни и Републике Србије и Народне банке Србије као агента, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о преузимању акционарских друштава, Нацрт законика о својини и другим стварним правима, Нацрт закона о враћању одузете имовине и обештећењу, Нацрт закона о регулисању односа између Републике Србије и дужника – корисника јавних средстава за преузете обавезе по иностраним кредитима, односно зајмовима, Нацрт, односно Предлог закона о јавној својини, Нацрт закона о ревизији, Нацрт закона о рачуноводству, Нацрт закона о приватном обезбеђењу, Нацрт закона о задругама, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на добит правних лица, Нацрт закона о потврђивању Предлога измене Статута Међународног монетарног фонда о реформи Одбора извршних директора, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Нацрт закона о буџету Републике Србије за 2012. годину и Нацрт закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава.

Народна банка Србије је у 2011. години донела 103 подзаконска акта, и то 89 одлука, 13 упутстава и један правилник – који су објављени у „Службеном гласнику РС”. Тим прописима обухваћени су следеће функције и послови Народне банке Србије:

- *Монетарни систем и политика* (услови и начин спровођења операција на отвореном тржишту, утврђивање главних операција на отвореном тржишту, обавезна резерва, каматне стопе које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, начин обрачуна, наплате и

²³ „Службени гласник РС”, бр. 36/11.

плаћања камате Народне банке Србије, услови и начин обављања своп куповине и своп продаје девиза између Народне банке Србије и банака, услови и начин рада девизног тржишта, услови и начин одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залоге ХоВ, услови и начин одобравања банкама краткорочних кредита за ликвидност на основу залоге ХоВ, услови и начин издавања и продаје краткорочних ХоВ и Програм монетарне политике Народне банке Србије у 2012. години);

- *Очување и јачање стабилности финансијског система* (мере за очување и јачање стабилности финансијског система и привремене мере за очување финансијске стабилности у Републици Србији);

- *Девизни послови и односи са иностранством* (случајеви и услови плаћања, наплаћивања, уплата и исплата у ефективном страном новцу, подаци о девизним рачунима резидената које банке достављају Народној банци Србије, утврђивање степена ризика издаваоца дужничких дугорочних ХоВ у које резиденти могу да улажу у иностранству, евидентирање кредитних послова са иностранством, услови и начин обављања кредитних послова са иностранством у динарима, обављање послова с финансијским дериватима и услови и начин обављања платног промета са иностранством);

- *Контрола пословања банака* (адекватност капитала банке, управљање ризицима банке, управљање ризиком ликвидности банке, објављивање података и информација банке, извештавање банака, извештавање о адекватности капитала банке, класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке, ближи услови и начин вршења контроле банака, контрола банкарске групе на консолидованој основи, садржина докумената и доказа који се подносе уз захтев за издавање дозволе за рад банке за посебне намене и спровођење одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења за оснивање банке, дозволе за рад банке и појединих сагласности Народне банке Србије, као и на утврђивање критеријума за одређивање првокласне банке);

- *Надзор над делатношћу осигурања* (ограничења појединих облика депоновања и улагања средстава техничких резерви и највиши износи појединих депоновања и улагања гарантне резерве друштва за осигурање, услови за стицање звања овлашћеног актуара, ближи критеријуми и начин обрачунавања математичке резерве и резерве за учешће у добити и основни критеријуми бонус-малус система, подаци за примену тог система и највиши бонус);

- *Надзор друштава за управљање добровољним пензијских фондова* (ближи услови и максималне висине улагања имовине добровољног пензијског фонда, као и услови и начин улагања те имовине у иностранству, ближа садржина и стандардизовани формат проспекта и скраћеног проспекта добровољног пензијског фонда, начин обрачуна накнада друштва за управљање добровољним пензијским фондом, процена и обрачунавање тржишне и нето вредности имовине добровољног пензијског фонда и утврђивање јединствене почетне вредности инвестиционе јединице, обављање екстерне ревизије и садржина извештаја екстерне ревизије, посредници друштва за управљање добровољним пензијским фондом и издавање дозволе за обављање послова информисања о добровољном пензијском фонду, начин вршења надзора над друштвом за управљање добровољним пензијским фондом, отварање, вођење и пренос индивидуалних рачуна чланова добровољног пензијског фонда и ближи услови и начин издавања појединих дозвола и сагласности друштву за управљање добровољним пензијским фондом);

- *Надзор над делатношћу финансијског лизинга* (ближи услови и начин вршења надзора над обављањем послова даваоца лизинга, спровођење одредаба Закона о финансијском лизингу које се односе на издавање дозвола и давање сагласности Народне банке Србије и минимални услови за закључење уговора о финансијском лизингу и начин исказивања лизинг накнаде и других трошкова који настају закључењем тог уговора);

- *Заштита корисника финансијских услуга* (начин заштите права и интереса клијената друштава за осигурање и друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, начин поступања банке и даваоца лизинга по приговору корисника финансијских услуга и начин поступања Народне банке Србије по обавештењу тих корисника, услови и начин обрачуна ефективне каматне стопе и изглед и садржина образаца који се уручују кориснику и ближи услови и начин поступања банке по приговору клијента);

- *Платни систем* (начин обављања платног промета преко новчаног рачуна Централног регистра, депоа и клиринга ХоВ);

- *Послови с готовином* (услови под којима се могу репродуковати новчанице и ковани новац, поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован, начин управљања токовима готовине и издавање и основна обележја и пуштање у оптицај кованог новца апоена од 1, 2, 5, 10 и 20 динара и новчаница апоена од 10, 20, 50, 200, 500, 1.000 и 2.000 динара);

- *Рачуноводствено-финансијски послови* (садржај и форма образаца финансијских извештаја друштва за управљање добровољним пензијским фондовима и добровољног пензијског фонда, контни оквир и садржина рачуна у контном оквиру за Народну банку Србије, друштва за управљање добровољним пензијским фондовима и добровољне пензијске фондове и обавеза и начин прикупљања, обраде и достављања података о стању и структури пласмана, потраживања и обавеза банака);

- *Принудна наплата* (начин вршења принудне наплате с рачуна клијента и ближи услови, садржина и начин вођења Регистра меница и овлашћења);

- *Мењачки послови* (услови и начин обављања мењачких послова и поступак контроле мењачких послова);

- *Субвенционисани кредити* (документација и обрасци о испуњености услова за коришћење подстицаја произвођачима пољопривредних и прехрамбених производа за 2011. годину);

- *Јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.*

VIII.2.2. Заступање пред судовима

У току 2011. године, пред Уставним судом Републике Србије водило се (и још се води) седам поступака. Пред привредним судовима водило се 38 парничних предмета, девет поступака ликвидације, 61 поступак стечаја, три извршна поступка и шест поступака по основу привредних преступа. Пред Управним судом водио се 41 управни спор, док се пред судовима опште надлежности водило 66 парница, седам ванпарничних поступака, један извршни поступак и 28 кривичних поступака. Пред иностраним судовима водило се шест парничних поступака, један ванпарнични поступак и два извршна поступка. У области радних спорова у току су 174 поступка пред судовима опште надлежности у парничном поступку и три управна спора.

VIII.2.3. Планови за 2012. годину

Народна банка Србије ће у току 2012. године учествовати у изради закона и других прописа којима ће се уредити област банкарског и финансијског система, а посебну пажњу посветиће изради и припреми закона којима би се уредили платне услуге и платни системи, електронски новац и коначност поравнања у платним системима и системима за поравнање ХоВ. Планирано је започињање рада на изради прописа којима би се додатно уредила и унапредила средства финансијског обезбеђења, у складу с прописима Европске уније. Предузеће се, поред тога, одговарајуће мере усмерене ка унапређењу послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке Србије и праћења прописа Европске уније, а даље ће се развијати и послови заступања Народне банке Србије пред судовима.

VIII.3. Заштита корисника финансијских услуга

У току 2011. године Центар за кориснике финансијских услуга поступао је по приговорима, посредовао у решавању спорних односа и спроводио активности усмерене на информисање и едукацију корисника финансијских услуга.

Ради обезбеђивања заштите корисника финансијских услуга у складу са стандардима и степеном заштите у Европској унији, као и унапређења пословне праксе и адекватног информисања грађана, припремљен је Закон о заштити корисника финансијских услуга, који је ступио на снагу 4. јуна, а почео да се примењује 5. децембра 2011. године. У законском року су донете одлуке за извршавање тог закона, и то:

- Одлука о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику;

- Одлука о начину поступања банке и даваоца лизинга по приговору корисника финансијских услуга и начину поступања Народне банке Србије по обавештењу тих корисника.

Такође, извршено је усклађивање постојећих одлука са изменама других прописа, и то:

- Одлука о начину заштите права и интереса клијената друштава за осигурање и друштава за управљање добровољним пензијским фондовима;

- Одлука о ближим условима и начину поступања банке по приговору клијента (односи се на правна лица и предузетнике).

Центар за кориснике финансијских услуга је објављивао тромесечне анализе извештаја банака о писаним приговорима клијената и захтевима Народне банке Србије за изјашњењима по овим приговорима, као и извештаје о резултатима анкете о кретању каматних стопа банака. Такође, припремљени су и објављени одговори на питања банака у вези с применом Закона о заштити корисника финансијских услуга.

Поред тога, спроведено је и контролно истраживање услова под којима се на тржишту нуде финансијске услуге – текући рачуни и готовински кредити, као и испитивање јавног мњења, односно корисника текућих рачуна и кредита. Да би се објективно сагледали квалитет понуде финансијских услуга на тржишту и транспарентност понуде финансијских производа и услуга,

спроведено је контролно истраживање. Истраживање је спровела компанија за истраживање тржишта, јавног мњења и медија *TNS Medium Gallup*.

VIII.3.1. Поступање по приговорима

У током 2011. године примљено је 1.885 приговора и преурањених приговора на рад финансијских институција, што је за 19,8% више него у претходној години.

Приговори

Примљена су 1.122 приговора, од чега се 855 приговора односи на рад банака. То је и очекивано с обзиром на доминантно учешће банака на финансијском тржишту и чињеницу да корисници у највећој мери користе банкарске услуге. Највећи број приговора односио се на кредите (53,1%), текуће рачуне (20,4%) и платне картице (17,1%).

На рад друштава за осигурање упућено је 237 приговора. Највећи број приговора односио се на аутоодговорност (56%) и осигурање од незгоде (15%). На рад осталих давалаца финансијских услуга упућено је 30 приговора.

Табела VIII.3.1.1. Број приговора по даваоцима финансијских услуга

Даваоци финанс. услуга	Јан.	Феб.	Март	Апр.	Мај	Јун	Јул	Авг.	Септ.	Окт.	Нов.	Дец.	Укупно 2011.
Банке	58	81	74	45	82	83	64	66	69	75	78	80	855
Друштва за осигурање	11	18	23	22	17	17	24	23	18	22	23	19	237
Даваоци лизинга	3	4	1	4	1	4	2	1	2	2	2	1	27
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Остало	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
УКУПНО	72	103	98	71	100	104	91	92	89	99	103	100	1.122

Извор: Народна банка Србије.

Преурањени приговори

У току 2011. године примљена су и 763 преурањена приговора, што је за 255 приговора више него у 2010. Преурањеним приговорима сматрају се сви приговори који су директно упућени Центру за кориснике финансијских услуга, без претходног обраћања одговарајућој финансијској институцији, и који су, у складу с процедуром, прослеђени финансијским институцијама на даљу надлежност. Као и у случају приговора, највећи број преурањених приговора односио се на рад банака (97,4%), и то у сегменту кредита (50%), текућих рачуна (26%) и платних картица (12%).

VIII.3.2. Посредовање

У 2011. години је заказан 181 поступак посредовања Народне банке Србије, што је за 36 поступака више него у 2010. Повећан број поступака посредовања јасно показује да се и клијенти и финансијске институције све више опредељују да спорове решавају вансудски.

Табела VIII.3.2.1. Број поступака посредовања по даваоцима финансијских услуга					
Даваоци финансијских услуга	У току	Поравнања	Обуставе	Одустанци	Укупно
Банке	5	49	72	1	127
Друштва за осигурање	9	28	15	1	53
Даваоци лизинга	0	0	1	0	1
УКУПНО	14	77	88	2	181
Извор: Народна банка Србије.					

Од укупног броја посредовања по којима је поступак окончан, у 46% случајева постигнут је споразум између финансијских институција и њихових клијената.

Највећи број поступака посредовања односио се на спорне односе између банака и њихових клијената, и то по основу кредитних односа (51%), платних картица (9%) и текућих рачуна (7%). Када је реч о спорним односима између друштава за осигурање и њихових клијената, највећи број поступака посредовања односио се на сегмент аутоодговорности (15%).

VIII.3.3. Унапређење регулативе која се односи на заштиту корисника финансијских услуга

Ради боље заштите корисника финансијских услуга, повећања транспарентности услова под којима се финансијске услуге нуде, као и адекватног информисања грађана, донет је Закон о заштити корисника финансијских услуга, као и подзаконска акта за његову примену.

VIII.3.4. Одговори на питања и рад Инфо-центра

У току 2011. године примљено је 697 питања корисника финансијских услуга у вези с финансијским услугама и правима корисника тих услуга, што је 73% више него у претходној години. Од укупног броја питања примљених у новембру и децембру, 43% односило се на примену појединих одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга. Информације су пружане и усменим путем на 21.098 позива. Без позива који су се тicali сервисних информација, највећи број питања односио се на банкарске услуге, мењачке послове и осигурање. Примљено је и 1.126 упита електронским путем, с питањима о процедури упућивања приговора на рад финансијских институција, висини курса, замени новчаница, принудној наплати, платном промету и разним сервисним информацијама. На све упите је одговорено у прописаном року.

Едукација грађана

Ради што свеобухватније информисаности грађана и привредника о финансијским услугама, Народна банка Србије је од почетка године одржала едукативне трибине у осам градова у Србији о различитим актуелним финансијским темама прилагођеним овим циљним групама. Едукативни материјал, који чине 17 проспеката о различитим финансијским производима, преуређен је у складу с регулаторним и тржишним изменама. Проспекти су дистрибуирани корисницима путем филијала Народне банке Србије у Ужицу, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Београду. Канали дистрибуције су били: Пореска управа, Управа за трезор, комуналне институције, финансијске институције, регионалне привредне коморе итд.

Поред тога, континуирано информисање корисника обављано је и преко сајта Твој новац.

Центар за кориснике финансијских услуга је у оквиру редовне промоције својих активности припремао одговоре на новинарска питања и учествовао у телевизијским и радио гостовањима.

Припремљен је предлог Стратегије Народне банке Србије на пољу финансијске едукације, Медија план и Динамички план активности.

VIII.3.5. Планови за 2012. годину

У наредном периоду ће се предузимати све потребне активности како би се унапредили механизми заштите корисника финансијских услуга и повећала транспарентност услова под којима финансијске институције нуде своје услуге.

У 2012. години Центар за кориснике финансијских услуга ће спровести анкету о начину организовања и спровођења активности које се односе на поступање финансијских институција по приговорима.

Такође, поред спровођења испитивања јавног мњења у вези с квалитетом понуде финансијских услуга, отпочеће се и с мерењем финансијске писмености становништва, у складу с препорукама ОЕЦД-а. Свеобухватном информисању и едукацији грађана посвећиваће се пажња и у наредном периоду одржавањем трибина широм Србије.

VIII.4. Послови Националног центра за платне картице

Национални центар за платне картице је организациони део Народне банке Србије чија је основна функција управљање системом националне платне картице Републике Србије – *DinaCard*, као и утврђивање стратегије развоја *DinaCard* система. У оквиру те функције, Национални центар за платне картице утврђује стандарде, процедуре и документацију ради регулисања међусобних односа учесника у *DinaCard* систему. Сарађује с банкама чланицама тог система на унапређењу пословања и развоју нових производа и сервиса, прати рад *DinaCard* система са аспекта сигурности свих учесника, дефинише техничке стандарде и процедуре, обавља администрацију и надгледање централног свича за ауторизацију трансакција

у *DinaCard* систему, пројектује, развија и обавља администрацију и надгледање система за клиринг трансакција у *DinaCard* систему, пружа техничку подршку банкама и процесорима у *DinaCard* систему и обавља друге оперативне и техничке послове везане за пословање овог система. Поред своје основне функције, Национални центар за платне картице учествује у изради нацрта закона, других прописа и општих аката из области платних картица, сарађује са системима платних картица и другим релевантним институцијама и организацијама у земљи и иностранству ради праћења међународних прописа и иновација из области пословања картичних система и обавља послове сетлмента за промет по платним картицама у *DinaCard*, *Visa* и *MasterCard* системима.

DinaCard систем је основан 2003. године у сарадњи Народне банке Србије с пословним банкама. Од оснивања до краја 2011. године, у *DinaCard* систему је остварено преко 160 млн трансакција и више од 480 млрд динара промета. У 2011. години, број трансакција у систему је износио 31 млн, а промет 97 млрд динара. Од тога, 62% трансакција и 32% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Доминантна је употреба дебитних платних картица и њима је остварено преко 90% трансакција и промета.

VIII.4.1. Основне активности

Основне активности Националног центра за платне картице у 2011. години биле су:

- Свичинг, клиринг и сетлмент по основу трансакција у *DinaCard* систему, као и сетлмент по основу трансакција насталих у Републици Србији у *Visa* и *MasterCard* системима платних картица;
- Сарадња са интернационалним картичним системом *Discover Financial Services* (која је отпочела у 2010. години), која омогућава коришћење *DinaCard* картица на што већој прихватној мрежи ван граница Републике Србије. Национална картица сада се користи и у иностранству, у прихватним мрежама *Discover*, *Diners Club International* и *PULSE*;
- Рад на пројекту миграције *DinaCard* платних картица с магнетном траком на платне картице с чипом. Учињен је највећи напредак у реализацији увођења чип технологије, што представља најсложенији пројекат од настанка *DinaCard* система. Завршен је рад на дефинисању прелиминарних оперативних правила и техничких стандарда. Реализована је набавка и инсталација у тестном окружењу и измена софтвера централног свича који подржава чип трансакције. Од свих сертифицираних произвођача платне апликације на чипу, обезбеђене су тестне картице које су успешно персонализоване и тестиране. Развијени су алати за сертификацију рада ауторизационих система банака и процесора. Код међународне организације за стандарде (ISO) регистрован је јединствен идентификатор апликације који ће се користити на *DinaCard* чип картицама. Интензивно се сарађивало и с представницима компаније *Discover Financial Services* како би се осигурало да предложена техничка решења омогуће и прихватање *DinaCard* чип картица у иностранству;
- Рад на примени стандарда за сигурност и заштиту пословања, што обухвата успостављање локације за обезбеђење континуитета пословања. Опрема за обезбеђивање континуитета пословања инсталирана је на локацији

Народне банке Србије у Новом Саду. Инсталиран је и тестиран софтвер који омогућава континуитет пружања критичних сервиса размене ауторизационих порука, клиринга и сетлмента. Развијени су и тестирани сервиси за репликацију потребних података с примарне на локацију за континуитет пословања;

- Замена продукционе опреме централног свича. Почетком 2011. године комплетно је завршен процес замене продукционе опреме централног свича која се користила дуже од седам година. Завршетком замене опреме, која је започета током 2010. године, знатно су побољшане перформансе централног свича, уз смањење трошкова годишњег одржавања. Потпуним преласком на нову опрему изграђена је и технолошка инфраструктура која је потребна за започињање процеса миграције *DinaCard* картица на чип технологију;

- Праћење европских токова у области пословања картичних система. Ради праћења савремених европских токова у области пословања картичних система, представници Националног центра за платне картице учествују у раду Берлин групе и присуствују скуповима *European Switches Forum*-а. Представници Националног центра за платне картице учествовали су, на позив организатора, на две међународне конференције посвећене картичном пословању: у Београду на конференцији намењеној смарт технологији, на позив асоцијације CEESCA, с презентацијом „*DinaCard* – национална картица као покретач тржишта платних картица у Србији“ и на међународној конференцији у Кијеву, на позив украјинског удружења банака ЕМА, с презентацијом „Национална платна картица – фактор одржавања равнотеже на тржишту платних картица у Србији“.

- Сарадња с радном групом задуженом за израду Закона о заштити потрошача финансијских услуга при изради текста закона из области пословања платним картицама. Основ за израду предлога била је Директива о услугама плаћања Европске комисије како би се осигурала усклађеност са европском регулативом;

- Рад на развоју могућности плаћања без употребе картице – увођење нових сервиса плаћања;

- Учешће у пројекту на реализацији картичног производа намењеног младима. Национални центар за платне картице је, у сарадњи с Министарством омладине и спорта, учествовао у развоју кобренд производа *DinaCard* платне картице и омладинске картице *Euro 26*.

VIII.4.2. Планови за 2012. годину

- Наставак сарадње с картичним системом *Discover Financial Services* с циљем праћења њихових активности на развоју прихватне мреже у свету на којој је омогућено коришћење *DinaCard* картице;

- Увођење EMV технологије у *DinaCard* систем. Израда алата за сертификацију картица и терминала, спровођење јавне набавке опреме и развој софтвера за успостављање сертификационог тела, како би се током Т2 омогућио почетак пилот-пројекта издавања *DinaCard* платне картице с чипом;

- Наставак подршке пројекту омладинске картице кобренд *DinaCard* – *Euro 26*, као и учешће у едукативним активностима намењеним младима;

- Успостављање пуне функционалности локације за континуитет пословања које подразумева тестирање приступа свих учесника *DinaCard* система новој локацији Народне банке Србије у Новом Саду;

- Увођење PCI DSS стандарда у пословање Националног центра за платне картице;
- Активности усмерене на развој алтернативних канала плаћања – плаћања путем мобилног телефона и интернета, првенствено проналажењем нових, једноставнијих и ефикаснијих начина регистрације корисника који би допринели активнијем коришћењу ових канала плаћања.

VIII.5. Послови Принудне наплате

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. Закона о платном промету, док се не буде основала организација за принудну наплату. Од 2003. године послове обавља самостална организациона јединица преко два одељења, у Београду и Крагујевцу.

У 2011. години је од надлежних органа (Пореске управе, судова, царине и других надлежних органа) примљено, преконтролисано и у принудној наплати евидентирано укупно 319.280 решења. У односу на претходну годину, број примљених решења је повећан за 16,0%. Доносиоцима тих решења је враћено 22.588 решења због неисправности, а 11.878 на захтев самих доносилаца. Од укупног броја примљених решења, на дужнике код којих се принудна наплата не спроводи електронски (синдикати, скупштине станара и други који имају исте матичне бројеве) односи се 798 решења. Посматрано према врсти примљених решења, уочен је пораст броја судских решења о одлагању извршења и решења о привременим мерама.

Велики број решења, укупно њих 61.885, о привременим мерама за обезбеђење наплате пореских потраживања забраном пореском обвезнику да новчане обавезе према трећим лицима измирује асигнацијом, цесијом, компензацијом и на други начин примљен је и од организационих јединица Пореске управе. У већини случајева та решења су сувишна, будући да их Пореска управа доноси истовремено с решењем о наплати пореза и да је та мера већ евидентирана. На ту околност је Пореској управи у више наврата указивано, међутим, број решења не само да се није смањио већ се из године у годину повећавао.

Принудна наплата поступа такође и по решењима судова о отварању, обустави и закључењу стечајног поступка над дужницима. У 2011. години је примљено 1.317 решења о отварању, 24 решења о обустави и 371 решење о закључењу поступка стечаја. Поред тога, на основу Закона о стечају, Принудна наплата је сваког месеца (са стањем последњег дана у месецу) надлежним судовима достављала обавештења о правним лицима која су блокирана две године и дуже. Судовима су укупно написана и послата 10.682 обавештења. На основу обавештења за блокирана правна лица три и две године (укупно 24.461), судови су донели и Принудној наплати доставили решења о отварању и закључењу стечајног поступка за још 9.001 правно лице, тако да су заједно с решењима примљеним 2010. из принудне наплате брисана 17.733 правна лица по основу аутоматског стечаја који спроводе судови.

Будући да се принудна наплата основа и налога на терет дужника – клијената банака спроводи разменом електронских порука с банкама, у 2011. години је размењено укупно 10.283.298 електронских порука.

Преко кол-центра у Крагујевцу регистрована су 56.572 позива, што је мање него у претходној години. Томе је свакако допринело настојање да се даје што детаљнији приказ података о блокираним матичним бројевима у принудној наплати (износа блокаде, број дана неликвидности, забрана располагања средствима, могућност добијања података о примљеним, евидентираним, враћеним, одложеним и обустављеним решењима судова, Пореске управе и других надлежних органа) и да се спискови дужника блокираних две године и дуже објављују на сајту Народне банке Србије. Поред тога, странкама је омогућено да податке добију и преко веб-сервиса Народне банке Србије.

На захтев странака издато је 20.098 потврда и других података из принудне наплате који се наплаћују по тарифи Народне банке Србије, као и 1.819 одговора с подацима државним органима на које се накнада не наплаћује. Такође, написана су и достављена 3.234 одговора на дописе странака, банака, судова, Пореске управе, МУП-а и др.

О спроведеној принудној наплати по решењима која су доставили на принудно извршење, привредни и основни судови обавештени су достављањем обавештења (255 обавештења). У случајевима враћања неисправних решења судовима, истовремено су обавештавани и повериоци по тим решењима. Повериоцима су урађена и послата 3.284 обавештења.

Имајући у виду број дужника, Принудна наплата се у 2011. знатно ангажовала на свеобухватној контроли досијеа дужника како би се средила и успоставила реална база података о дужницима и потраживањима поверилаца од дужника у принудној наплати. Те активности наставиће се и у наредном периоду, иако већина мера није у непосредној надлежности Народне банке Србије (ликвидација привредних субјеката стечајем и гашењем радњи).

Током године је инициран и одржан већи број састанака с Пореском управом и судовима с циљем решавања конкретних проблема поступања принудне наплате по њиховим налозима, као и разматрања могућности електронског повезивања и размене података с Принудном наплатом. На основу договора са Агенцијом за привредне регистре, свакодневно се преузимају подаци о привредним субјектима брисаним из регистара Агенције, захваљујући чему се подаци о дужницима свакодневно ажурирају у принудној наплати. Принудна наплата се ангажовала и на успостављању контаката с другим надлежним регистарским органима ради добијања, повезивања и ажурирања података о привредним субјектима за чију регистрацију су они надлежни.

Поред тога, припремани су и достављени предлози за измене и допуне чланова закона и одлука који уређују начин вршења принудне наплате с рачуна клијената банака (донете су измене Закона о платном промету, Одлука о начину спровођења принудне наплате с рачуна клијената, Одлука о ближим условима, садржини и начину вођења регистра меница и овлашћења).

Посматрано у целини, сви планирани послови и задаци у 2011. години су извршени у потпуности и благовремено. Број рекламација и захтева странака за накнадну проверу података у бази принудне наплате је сведен на минимум.

VIII.5.1. Планови за 2012. годину

Започети послови у вези са успостављањем контаката с другим надлежним регистарским органима (надлежна министарства, судови, коморе и др.) биће настављени и у наредној години ради што ефикасније и комплексније размене података о привредним субјектима за чију регистрацију су они надлежни, а од изузетног значаја су за вршење принудне наплате. Започети послови у вези с нормативном регулативом послова принудне наплате, као и активности на електронском повезивању и размени података с доносиоцима решења, пре свега судовима и Пореском управом, дефинисани су и као стратешки циљеви у 2012. години.

VIII.6. Интерна ревизија

Стратешко опредељење Интерне ревизије у Народној банци Србије је да њен рад буде усклађен како с домаћом регулативом, тако и са захтевима међународних стандарда професионалне праксе интерних ревизора и међународно признатог Института интерних ревизора, без обзира на то што регулативом у Републици Србији није дефинисан предуслов за обављање интерне ревизије.

VIII.6.1. Основне активности

Интерна ревизија у Народној банци Србије је независна у обављању својих послова и за свој рад одговорна је гувернеру и Савету гувернера.

Основни циљ Интерне ревизије у Народној банци Србије јесте да својом активношћу допринесе што ефикаснијем пословању Народне банке Србије, као и да допринесе остварењу стратешких циљева Народне банке Србије. Њен задатак је да идентификује ризике којима је она изложена, да вреднује адекватност система интерних контрола који су установили надлежни руководиоци, односно да процени адекватност управљања ризицима, контроле и руковођења у Народној банци Србије.

Свој циљ Интерна ревизија остварује реализацијом годишњег плана, тј. обављањем ревизија финансијског извештавања, усклађености пословања, оперативних послова, информационих система, затим праћењем примене датих препорука, као и обављањем саветодавних активности.

Одређивање који ће послови бити предмет ревизије врши се на основу утврђене методологије, која се заснива на идентификовању и процени ризика, затим прикупљеним мишљењима руководиоца свих организационих јединица Народне банке Србије о ризицима и интерним контролама у пословним процесима из њиховог делокруга и другим релевантним информацијама о ризичним подручјима.

О обављеним ревизијама Интерна ревизија извештава извршно руководство и Савет гувернера Народне банке Србије. У годишњем извештају о свом раду Интерна ревизија извештава гувернера о битним ризицима и адекватности и делотворности система успостављених интерних контрола.

VIII.6.2. Остале активности

Интерна ревизија Народне банке Србије је, поред остваривања основног стратешког циља у 2011, ускладила унутрашња акта која се односе на њен рад са изменом Закона о Народној банци Србије и међународним стандардима за обављање професије интерне ревизије. Свој рад је континуирано усклађивала с најбољом праксом централних банака и применила поједине препоруке из извештаја о екстерној, односно интерној процени квалитета рада Интерне ревизије.

У Интерној ревизији Народне банке Србије запослени се професионално усавршавају, стичу и одржавају професионални сертификати стручних организација. Тренутно, три запослена имају звање *Certified Internal Auditor*, три запослена звање *Certified Information System Auditor* и један запослени звање овлашћеног ревизора.

У току 2011. године, запослени су својим учешћем у раду Удружења интерних ревизора Србије активно доприносили промовисању професије интерне ревизије у Србији.

VIII.6.3. Планови за 2012. годину

Годишњим планом о обављању интерне ревизија Народне банке Србије за 2012. годину, који је усвојио Савет гувернера Народне банке Србије, дефинисани су предмети и обим ревизија које ће бити обављени током године у организационим јединицама Народне банке Србије. На основу годишње процене постојећих ризика коју врши Интерна ревизија, као и очекивања највишег руководства и Савета гувернера Народне банке Србије, посебна пажња биће посвећена анализи управљања ризицима и начину контроле пословних процеса и функционисања система интерних контрола у оквиру ревизија финансијског извештавања, усклађености пословања, оперативног обављања посла и ревизија информационих система.

Годишњим планом утврђене су и остале активности. Активности ће бити усмерене на одржавање усклађености с међународним стандардима професионалне праксе интерних ревизора и најбољом праксом других централних банака, а тиме и на унапређење квалитета рада Интерне ревизије и преузимање одговарајуће улоге у утврђивању пословних процеса и успостављању оквира за управљање ризиком на нивоу Народне банке Србије. Такође, Интерна ревизија ће радити на усавршавању своје методологије рада ради повећања ефикасности и делотворности.

Кадровска политика Интерне ревизије односиће се на попуну кадровске структуре, даље стручно усавршавање запослених, као и на пружање подршке за стицање и одржавање професионалних сертификата.

Ван оквира Народне банке Србије, запослени у Интерној ревизији ће активним учешћем у стручним удружењима и у 2012. години доприносити промовисању и развоју професије интерне ревизије у Републици Србији.

VIII.7. Усклађеност пословања и послови контроле оперативног ризика

VIII.7.1. Активности у вези са усклађивањем унутрашњих општих аката

Завршним одредбама Закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије из јула 2010. године утврђен је рок од шест месеци од дана ступања на снагу Статута Народне банке Србије за усклађивање унутрашњих општих аката са одредбама овог закона. Активности у вези с доношењем унутрашњих општих аката у 2011. години биле су углавном усредсређене на испуњавање те обавезе. Уз активно учешће свих организационих јединица у изради најважнијих општих аката (Правилник о унутрашњој организацији Народне банке Србије, Правилник о систематизацији послова у Народној банци Србије и Правилник о раду у Народној банци Србије), Народна банка Србије је благовремено испунила ту законску обавезу. Усклађивањем општих аката из области радних односа са Законом о раду отклоњен је ризик од недовољно јасног одређивања који се закон примењује на радне односе запослених у Народној банци Србије и погрешне примене материјалних и процесних закона у доношењу појединачних аката.

У току 2011. године донето је 28 унутрашњих општих аката: из области радних односа, канцеларијског пословања, заштите поверљивих података и безбедности информација, унутрашње организације и систематизације, организовања састанака и репрезентације, безбедности и заштите и унутрашњег реда, набавки, рачуноводства и финансија, коришћења службених аутомобила и мобилних телефона, интерне ревизије, усклађености пословања и стратешког планирања.

VIII.7.2. Активности у вези са идентификовањем, проценом и праћењем ризика усклађености пословања

С обзиром на то да је у успостављању система управљања ризиком усклађености пословања у Народној банци Србије примењен *self assessment* приступ, тј. да је свака организациона јединица одговорна за сопствени ризик, а да постоји потреба да се процес идентификације и процене ризика усклађености пословања унифицира – израђена је методологија са основним смерницама које руководиоцима треба да олакшају овај процес. Започета је и обука у вези с њеном применом. У првој фази примене ове методологије планирано је да организационе јединице, уз помоћ Усклађености пословања и послова контроле оперативног ризика, идентификују све пословне процесе и ризике усклађености пословања, изврше процену тих ризика, као и да утврде постојеће мере за управљање тим ризицима (ако их има), предложи мере за смањење, односно отклањање тих ризика. На основу извештаја организационих јединица о идентификованим и процењеним ризицима усклађености пословања (рок за достављање извештаја је 30. септембар), Усклађеност пословања и послови контроле оперативних ризика сачиниће листу ризика за сваку организациону јединицу, регистар ризика којима је Народна банка Србије изложена, као и извештај о високоранжираним ризицима.

VIII.7.3. Активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених

Континуирано се предузимају активности усмерене на промовисање највиших етичких и професионалних стандарда понашања у Народној банци Србије, а успостављени су и механизми за примену правила прописаних Правилником о пословном понашању запослених у Народној банци Србије.

Посебна пажња посвећена је подизању свести запослених о значају и неопходности поштовања етичких правила (у делу на интранету посвећеном пословном понашању дају се објашњења, информације и упутства у вези с применом етичких правила, објављују се чланци у вези с тим правилима за интерне новине, одржавају презентације на ту тему за нове запослене и сл.).

Предузимају се и активности усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије и њене функционере произлазе из Закона о Агенцији за борбу против корупције и прописа донетих на основу тог закона. Редовни тромесечни извештаји о активностима предузетим ради спровођења Националне стратегије за борбу против корупције и Акционог плана за примену те стратегије, обавештења о ступању на функцију и престанку функције, евиденција о поклонима функционера и сл. достављају се Агенцији за борбу против корупције.

VIII.7.4. Планови за 2012. годину

Планира се наставак примене централизованог и систематичног приступа у доношењу унутрашњих општих аката, с посебним акцентом на претходну процену оправданости и сврсисходности доношења акта како би се избегла пренормираност у Народној банци Србије.

У области идентификовања, процене и праћења ризика усклађености пословања, досадашње активности биле су углавном усмерене на успостављање система који ће омогућити ефикасно управљање овим ризиком. Планиране су активности на примени успостављених системских решења, односно планирано је да Усклађеност пословања и послови контроле оперативног ризика, на основу извештаја организационих јединица о идентификованим и процењеним ризицима усклађености пословања, изврши потребне анализе, као и категоризацију тих ризика на нивоу организационих јединица и нивоу Народне банке Србије.

Када је реч о унапређењу етичких и професионалних стандарда понашања запослених, активности ће посебно бити усмерене на подизање свести запослених о значају и неопходности поштовања етичких правила.

Планира се и интензивирање активности за успостављање система управљања оперативним ризиком у Народној банци Србије.

VIII.8. Информациона технологија

VIII.8.1. Подршка пословима Народне банке Србије

Информациона технологија је током 2011. године наставила с пружањем подршке пословима у Народној банци Србије:

- израђена су нова апликативна решења и одржаван постојећи апликативни портфолио;
- пружани су нови и унапређени постојећи ИТ сервиси;
- одржаване су и унапређене рачунарске инфраструктуре и радно окружење крајњих корисника.

Уведена су нова и допуњена постојећа апликативна решења за подршку следећим пословним процесима:

- електронско трговање девизама на међубанкарском девизном тржишту између Народне банке Србије и банака;
- електронско трговање ХоВ које организује Народна банка Србије;
- надзор над пружаоцима услуга финансијског лизинга;
- контрола пословања и изабраних производа из портфолија осигуравајућих друштава;
- извештавања о адекватности капитала заснована на стандарду Базела 2;
- праћење и анализирање података о висини каматних стопа које се усаглашавају и упоређују с подацима земаља чланица Европске уније;
- пројектовање планова ММФ-а за отплату обавеза по основу камате на алокације и стендбај аранжмана према стопама.

Информациона технологија обезбеђује пријем и обраду електронских извештаја од банака и других финансијских институција. У оквиру 230 различитих типова извештаја, банке и друге финансијске институције су у 2011. години послале око 500.000 електронских извештаја са око 50.000.000 ставки. Настављено је одржавање Регистра ималаца динарских рачуна у платном промету. На крају 2011. године у Регистру је било 1.556.000 рачуна, од тога 795.000 активних. Од октобра је формиран Регистар девизних рачуна, који садржи 215.000 девизних рачуна правних лица

Настављен је процес виртуализације и стварања услова за изградњу бекап локације. Израђен је пројекат реорганизације мрежне инфраструктуре на централној локацији Народне банке Србије и бекап локацији. У области рачунарске инфраструктуре извршена је миграција на нове верзије оперативних система и база, радно окружење корисника ИТ услуга је стандардизовано у погледу унификације коришћених оперативних система, помоћних програмских пакета и доступних ИТ сервиса. Донете су политике безбедности засноване на стандарду ISO 27000. Настављен је рад на сталном унапређењу система за пријем и обраду извештаја које достављају банке и друге финансијске организације.

VIII.8.2. Планови за 2012. годину

Најзначајнији послови у 2012. години које информациона технологија планира да реализује су: опремање бекап локације и обезбеђивање дисастр локације, унапређење ИТ безбедности, консолидовање и уређивање ИТ процеса и наставак технолошког иновирања постојеће хардверско/софтверске структуре. Ради подршке пословним функцијама, планира се увођење *Business Intelligence* решења као подршке процесима одлучивања у Народној банци Србије и израда апликативних решења за подршку основним пословним процесима Народне банке Србије.

VIII.9. Монетарне анализе и истраживања

У Сектору за монетарне анализе и статистику је у 2011. години спроведен велик број активности које су биле усмерене на израду основе за доношење одлука о монетарној политици. Резултати бројних аналитичких и истраживачких активности, као и пројекције најважнијих макроекономских индикатора, представљали су основ за доношење одлука Извршног одбора и Савета Народне банке Србије. Унапређена је сарадња с домаћим и међународним институцијама у сврху што ефикаснијег реализовања постављених циљева Народне банке Србије. Посебна пажња се посвећивала ефикасној комуникацији и контактима са учесницима на финансијском тржишту, привредом, домаћим и међународним експертима и широм јавношћу.

Чланови Извршног одбора су редовно извештавани о макроекономским кретањима и пројекцијама инфлације на основу којих су доносили своје одлуке. Вршена је анализа садашње и очекиване инфлације у наредном периоду, реалних кретања која је одређују, као и оцена ефикасности мера монетарне политике. Пројекције инфлације су израђиване у тромесечној динамици и презентоване члановима Извршног одбора са анализом главних ризика остварења циљане инфлације и утицајем на монетарну политику. На основу резултата анализе, члановима Извршног одбора су предлагане мере монетарне политике. Пројекције инфлације и анализе реалних кретања објављиване су у Извештају о инфлацији. На сајту Народне банке Србије објављиване су и разне презентације и саопштења како би се јавност упознала с кључним разлозима на основу којих су донете одлуке Извршног одбора.

Пажња се посвећивала и дешавањима у међународном окружењу. Анализирани су утицај светске економске кризе на наш трансмисиони механизам монетарне политике и кретања на тржиштима примарних производа, а оцењиван је и њихов ефекат на привреду Србије. Такође, праћена су кретања монетарних и реалних показатеља земаља у окружењу, као и промене у монетарној политици других централних банака и њихова комуникација с јавношћу.

Анализиране су детерминанте фискалне политике, ефекти фискалних мера и примене фискалних правила. Разматране су промене у ефикасности трансмисионог механизма монетарне политике у посткризном периоду, пре свега каматног, кредитног, девизног канала и канала инфлационих очекивања. Вршена је процена степена оптималности висине девизних резерви. Методи и показатељи адекватног и оптималног нивоа девизних резерви су унапређени и развијен је нови модел оцене оптималног нивоа девизних резерви применом методологије ММФ-а. У редовној, тромесечној динамици, објављивани су Анализа дуга Републике Србије и Извештај о међународној инвестиционој позицији земље.

Ради прецизније пројекције инфлације, настављене су активности усмерене на усавршавање модела за средњорочну пројекцију Народне банке Србије. Редовно је рађена ревизија структуре и коефицијента модела и укључене су нове променљиве које у знатној мери доприносе бољем објашњењу кретања инфлације.

Модел за краткорочну пројекцију инфлације, који је развијен у Народној банци Србије, створио је транспарентан и конзистентан аналитички оквир за предвиђање месечних стопа инфлације за период до четири месеца унапред.

Да би се развијао и даље унапредио овај модел, стручњаци Народне банке Србије су применили искуства других европских централних банака у оквиру IPA пројекта. Настављене су и активности усмерене на унапређење анализе монетарне политике, пре свега усавршавање постојећих и развој нових модела средњорочне и краткорочне пројекције. Техничка помоћ централних банака Чешке и Велике Британије омогућила је даљи развој модела опште економске равнотеже. У сарадњи с њима, израђен је модел за пројекцију БДП-а на бази водећих индикатора (*leading indicators*). Модел за пројекцију БДП-а с производне стране је унапређен, а развијен је и модел за пројекцију БДП-а с расходне стране.

VIII.9.1. Канцеларија главног економисте

У склопу активности усмерених на профилисање Народне банке Србије као истраживачког центра, у току 2011. године је, као посебна организациона јединица, формирана Канцеларија главног економисте, чији је циљ да:

- дефинише приоритетне правце истраживања у оквиру Народне банке Србије и координира напоре везане за истраживања у секторима Народне банке Србије;
- помаже јачању репутације Народне банке Србије као престижног центра у области примењених економских истраживања у Србији, региону и свету;
- унапређује истраживачке капацитете у оквиру Народне банке Србије, подстиче развој истраживања у економији и финансијама у Србији и развија сарадњу у области истраживања с другим субјектима.

Канцеларија главног економисте је, по оснивању, предузела низ активности. У јуну је организовала прву Годишњу конференцију младих економиста, на којој је учествовало више од 70 младих српских економиста с домаћих и иностраних универзитета и институција. Кроз излагања на Конференцији, група млађих економиста је имала могућност да представи своја оригинална научна истраживања и додатно их побољша путем интеракције са угледним стручњацима из тих области.

Имајући у виду значај и неопходност унапређења економских истраживања у Србији, Канцеларија главног економисте је организовала, два пута у току 2011. године, курс Основе економетрије за запослене у Народној банци Србије. Такође, организовала је и серију предавања из макроекономије професора Питера Синклера са Универзитета у Бирмингаму, Велика Британија.

Канцеларија главног економисте је преузела организацију научних семинара, на којима су до сада учешће узели предавачи с водећих универзитета у Европи и САД и из других централних банака, чији радови су објављивани у водећим међународним часописима из области макроекономије, финансија и економетрије. У току 2011. године предавања су одржали економисти попут Бернара Диме, Чарлса Енгела, Фабриција Зилиботија, Жорди Галија, Дениса Громба, Жана Имбса, Валентине Кораци, Лучиа Сарна, Лукреције Рајхлин и многих других.

У складу са опредељењем да подстиче научноистраживачки рад у области макроекономије, монетарне економије, супервизије финансијских институција и финансијске стабилности – Канцеларија главног економисте је у новембру организовала конкурс за доделу награда за ауторе докторских

дисертација и мастер-радова, као и ауторе који се баве научноистраживачким радом у Републици Србији, чији су радови из области макроекономије или финансија објављени у реномираним међународним часописима у последњој години дана. Поред тога, дата је једнократна помоћ једином домаћем часопису из економских наука који је у 2011. на SSCI листи.

Канцеларија главног економисте је, у сарадњи са Сектором за монетарне анализе и статистику и Сектором за монетарне операције, иницирала више пројеката који ће бити завршени у току 2012. године, и то: израчунавање реалног ефективног девизног курса и његових дугорочних детерминанти, оцена канала банкарских пласмана и супституционих ефеката промене референтне стопе, анализа детерминанти текућег биланса и његове одрживости, идентификовање кључних детерминанти евроизације и др.

Запослени у Канцеларији главног економисте завршили су израду једног радног папира Народне банке Србије и објавили два рада у часописима на SSCI листи, два поглавља у престижном зборнику радова међународног значаја, једно поглавље у монографији националног значаја, као и више радова на домаћим научним скуповима. Такође, током године су представили своја истраживања на неколико водећих светских конференција, као и на више европских универзитета и других институција.

VIII.9.2. Планови за 2012 годину

Ради што ефикаснијег одлучивања о монетарној политици, наставиће се рад на унапређењу аналитичких и истраживачких активности Народне банке Србије, као и на професионалном развоју запослених. Такође, активности ће бити усмерене у правцу даљег јачања кредибилитета Народне банке Србије и транспарентности у раду како путем ефикасне комуникације с јавношћу, Извештаја о инфлацији и публикација стратешких докумената и истраживачких радова, тако и путем одржавања презентација стручној и широј јавности, организовањем и учествовањем на домаћим и међународним трибинама и дискусијама о монетарној и економској политици.

У плану је унапређење економетријске анализе кретања и детерминанти реалног ефективног курса и даље развијање модела равнотежног реалног ефективног курса. У области анализе трансмисионог механизма монетарне политике, наставиће се са оценом кредитног канала и канала девизног курса. Такође, усавршаваће се методологија за испитивање ефикасности канала инфлационих очекивања.

Планирано је даље унапређење краткорочног модела за пројекцију инфлације у оквиру ИРА пројекта и сарадња с централним банкама Чешке и Немачке на развоју модела за пројекцију БДП-а. Ради што прецизнијег прогнозирања кретања у будућности, планирано је да се после тестирања резултата развијени програми унапреде и успостави модел дугорочне равнотеже пројекције БДП-а.

Наставиће се даљи развој модела опште економске равнотеже, у сарадњи са експертима централних банака Чешке и Велике Британије у оквиру ИРА пројекта. План је да се крајем године започне с његовом применом у анализама канала трансмисионог механизма монетарне политике.

Такође, наставиће се рад на активностима које ће бити усмерене на даљи развој истраживачког аспекта Народне банке Србије. Посредством

Канцеларије за контакте с привредом, активно ће се радити на публиковању истраживачких радних папира и других публикација, као и на активnoj комуникацији с привредницима.

Канцеларија главног економисте ће у јуну 2012. године организовати нову Годишњу конференцију младих економиста у жељи да напредним студентима докторских студија и научницима који су недавно докторирали омогући да представе своја истраживачка постигнућа у свим областима економије и финансија и да ступе у контакт са угледним стручњацима из тих области.

VIII.10. Статистика

VIII.10.1. Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије прикупља, обрађује и објављује различите врсте статистичких података у складу са Законом о званичној статистици, чиме се сврстава у произвођача званичне статистике. Подаци се прикупљају у области монетарне, финансијске, платнобилансне и статистике спољног дуга. Народна банка Србије има активну улогу и у статистици националних рачуна и статистици јавних финансија.

Прикупљањем и објављивањем статистичких података, Народна банка Србије омогућава спровођење економске политике и одржавање финансијске стабилности, извештавање међународних финансијских институција и организација (ММФ, Светска банка, ЕЦБ, СТО, ОУН), као и информисање домаће и стране јавности о финансијским и макроекономским кретањима у земљи.

Ради даљег развоја статистичког система и усаглашавања методологија и стандарда, Народна банка Србије сарађује у области статистике с међународним организацијама и институцијама, нарочито са ЕЦБ-ом, Еуростатом и ММФ-ом. Представници Народне банке Србије, за сада у својству посматрача, узимају учешћа у релевантним радним групама и одборима које је организовао Еуростат.

Извештавање за потребе монетарне, финансијске, платнобилансне и статистике спољног дуга Народна банка Србије заснива на подацима из директних и индиректних извештаја које добија од финансијских и нефинансијских институција и предузећа. Током 2011. године, у области статистике спољног дуга започет је пројекат аутоматизације директног и збирног извештавања за већину кредитних послова.

Сарадња с Министарством финансија и Републичким заводом за статистику у области размене података утврђена је у складу са Споразумом о сарадњи у области макроекономске и финансијске статистике.

Подаци о платном билансу, међународној инвестиционој позицији и спољном дугу регуларно су прикупљани и објављивани. Уобичајене ревизије података рађене су на основу резултата директног извештавања и ревизије података о спољнотрговинској размени Републичког завода за статистику.

Почев од јануара 2011. године, почео је да се објављује извештај о званичним девизним резервама и девизној ликвидности земље, у месечној динамици, на интернет страници Народне банке Србије. Током 2011. године Народна банка Србије је почела да објављује секторску поделу међународне

инвестиционе позиције. У области статистике спољног дуга, ради даљег усаглашавања с методологијом ММФ-а, започето је праћење спољног дуга и потраживања по инструментима и проширен је обухват спољног дуга, у који су укључене и доцње по спољнотрговинским пословима (трговински кредити), обавезе по активираним страним гаранцијама које се измирују са одложеним роком и/или каматом, прекогранични финансијски лизинг, као и други послови који имају обележја кредитних послова са иностранством.

На основу препорука мисије ММФ-а о прикључењу Републике Србије SDDS систему, Народна банка Србије је у 2011. ускладила методологију и рокове достављања статистичких података са захтевима SDDS система. Подаци се редовно шаљу Републичком заводу за статистику, који је овлашћен да изради националну SDDS интернет страницу на којој ће бити објављивани подаци.

Народна банка Србије је кренула и с реализацијом двогодишњег IPA пројекта за јачање институционалних капацитета. У оквиру тог пројекта формиране су посебне пројектне области намењене монетарно-финансијској, платнобилансној и статистици спољног дуга с циљем њиховог усклађивања са стандардима Еуростата и ЕЦБ-а. Започело се са усклађивањем статистике биланса стања банака и израдом методологије за прикупљање финансијских рачуна као дела националних рачуна.

Основне финансијске и макроекономске податке Народна банка Србије објављује у месечној публикацији Статистички билтен. Све табеле из публикације, као и додатни важни подаци, дати су и у ексел формату на веб-сајту Народне банке Србије.

VIII.10.2. Планови за 2012. годину

Планира се даље усаглашавање са стандардима Европске уније и најбољом међународном праксом у области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике, будући да је веома важно да Република Србија развије модеран и поуздан статистички систем.

У 2012. години се очекује званично прикључење Републике Србије SDDS систему. Предвиђени су усклађивање статистике биланса стања банака и израда методологије за прикупљање финансијских рачуна као дела националних рачуна. У области статистике платног биланса и спољног дуга наставиће се усклађивање с Приручником ММФ-а за платни биланс и међународну инвестициону позицију бр. 6. У области статистике спољног дуга биће окончан пројекат увођења директног извештавања, што ће омогућити праћење спољног дуга у условима потпуне либерализације кредитних послова. Такође, предвиђено је и усклађивање статистике осигуравајућих компанија и пензијских фондова, као и статистике финансијских корпорација које се баве позајмљивањем финансијских средстава (лизинг компаније, факторинг компаније и сл.).

У наставку реализације двогодишњег IPA пројекта за јачање институционалних капацитета у току 2012. године, Народна банка Србије ће радити на изради и усвајању Акционог плана за статистичке области у њеној надлежности. Народна банка Србије почеће да шаље податке платног биланса и стања страних директних инвестиција Еуростату путем GESMES порука. У процесу усклађивања статистике из надлежности Народне банке Србије са

захтевима ЕЦБ-а и Еуростата, планирано је да се у току 2012. године формира статистика прекограничног FISIM-а, ОФАТС-а и ХоВ. Акциони план за статистичке области у надлежности Народне банке Србије реализоваће се у року од четири године од потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању Европској унији.

VIII.11. Информисање јавности

Народна банка Србије је и у 2011. години наставила с транспарентним информисањем јавности о свом пословању, као и са успостављањем активног односа с разним циљним групама јавности, посебно у областима финансијске едукације, промовисања културно-историјског наслеђа и подршке прогресивним тенденцијама у друштву.

У делу информисања јавности о свом пословању, према претходно дефинисаном плану комуникације с јавношћу, усвојен је и објављен на веб-сајту календар седница Извршног одбора за 2011–2012. годину. Према календару, седнице на којима се одлучује о референтној каматној стопи одржавају се, по правилу, првог радног четвртка након 5. у месецу, а после њих, истог дана до 12.00 часова објављује се саопштење за јавност на веб-сајту Народне банке Србије. Чланови Извршног одбора су дужни да се пет дана пре одржавања седнице на којој се доноси одлука о референтној каматној стопи уздржавају од давања изјава у јавности о макроекономским и монетарним питањима. Ако се после седнице Извршног одбора организује прес-конференција²⁴ гувернера, принцип уздржане комуникације с медијима важи до тренутка њеног одржавања. Тиме је усвојена пракса већине централних банака у Европи и свету и на минимум сведена могућност да се изјаве чланова Извршног одбора тумаче као став који ће одредити гласове на седницама на којима се одлучује о кретању референтне каматне стопе.

VIII.11.1. Односи с јавношћу

Одговорно, конзистентно и правовремено информисање шире јавности о пословању и активностима централне банке се у 2011. години одвијало путем редовних активности с медијима, од којих су најважније саопштења за јавност и одговори на новинарска питања, организација интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, прес-конференција, брифинзи за новинаре и репортаже. Дати су одговори на 89 захтева за приступ информацијама од јавног значаја сходно Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Сагласно обавези из Закона о стечају, у дневној штампи се у месечној динамици објављују спискови блокираних правних лица дужника.

Организовано је осам прес-конференција гувернера, четири презентације за стручну и медијску јавност Извештаја о инфлацији, презентација Закона о

²⁴ Ако чланови Извршног одбора ипак у јавности дају изјаве о макроекономским и монетарним питањима, дужни су да истакну да те изјаве нису у вези са одлуком којом се утврђује или је утврђена референтна каматна стопа.

заштити корисника финансијских услуга, промоција новчанице од 2.000 динара, медијска подршка потписивању протокола о сарадњи Народне банке Србије са ЕЦБ-ом и Европском унијом, трибини поводом Светског дана потрошача, као и почетку разговора с Мисијом ММФ-а током њихова четири боравка у Србији.

VIII.11.2. Активности Центра за посетиоце

Изложбене поставке, едукативне програме и културно-образовне садржаје Народне банке Србије за јавност пратиле су у току 2011. године 31.064 особе. Својим традиционалним учешћем у културним манифестацијама „Дани европске баштине“, „Ноћ музеја“, „Фестивал науке“ и Међународном дану Франкофоније и уступањем изложбених простора хола зграде на Славији за организацију 12 манифестација с различитим културним и друштвеним садржајима, Народна банка Србије се профилисала као активан партнер у пројектима од ширег друштвеног значаја и ојачала своје везе с домаћим и страним културним, просветним и научним институцијама и установама, стручним и хуманитарним удружењима, амбасадама и културним центрима.

У Центру за посетиоце у Краља Петра 12 постављена је изложба „Хартије од вредности Народне банке Србије и Србије до 1941“, на којој су први пут изложене акције Народне банке Србије с почетка њеног рада, као и две гостујуће изложбе у сарадњи са амбасадом Бразила и Музејом афричке уметности.

Центар за посетиоце је током године угостио више званичних делегација из ЕЦБ-а, Бундесбанке, Централне банке Босне и Херцеговине, Централне банке Албаније, Централне банке Црне Горе, Народне банке Македоније, Централне банке Јерменије, ММФ-а, Народне банке Румуније, Банке Француске, Амбасаде Италије, Амбасаде Бразила, Архива Србије, Народног музеја, Војног музеја, као и многе друге званице и госте банке.

Финансијска едукација за децу и омладину

Програме финансијске едукације младих, који се од 2005. године развијају и одвијају у Центру за посетиоце, током године похађали су три вртића из Београда, 57 основних школа, 34 средње школе и 15 високошколских установа из Београда и унутрашњости Србије. У складу са стратешким опредељењем за ширење круга партнерских организација у спровођењу финансијске едукације за децу и омладину, потписан је Протокол о сарадњи с Градском управом града Београда – Канцеларијом за младе, а настављена је и сарадња с компанијом Visa у оквиру пројекта „Visa млади лидери“ у виду учешћа у раду фокус група, форума и медијске промоције финансијске писмености младих. Предавања и интерактивне радионице су организоване у оквиру учешћа Народне банке Србије у Радној групи за банкарство и финансије при Глобалном договору Уједињених нација у Србији, као и на гостовањима изложбених и едукативних програма Центра за посетиоце у градовима Србије.

Организована је промоција и турнири у друштвеној игри „Монетури“ на Економском факултету у Нишу и Факултету за економију, финансије и администрацију у Београду, који су наишли на изузетан одзив и интересовање студената.

Ради ширења и институционализације финансијског описмењавања младих, одржан је семинар за наставнике „Динар наш новац“, који је акредитован код Министарства просвете и Завода за унапређивање образовања и васпитања. Семинар су похађала 92 наставника основних и средњих школа из целе Србије.

VIII.11.3. Публикације и веб-сајт

Према Закону о Народној банци Србије, Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године Годишњи извештај о пословању и резултатима рада и Годишњи извештај о стабилности финансијског система, а од 2011. године и Годишњи извештај о монетарној политици. Поред тога, најкасније до 30. септембра текуће године, Народна банка Србије подноси Народној скупштини Полугодишњи извештај о монетарној политици.

Од четири штампана и презентована Извештаја о инфлацији у 2011. години, три су била пропраћена емитовањем презентације уживо преко званичног сајта Народне банке Србије (*live stream*). На веб-сајту су објављена месечна издања Статистичког билтена, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника. Такође, на веб-сајту су тромесечно објављивани Анализа дуга Републике Србије и Извештај о динаризацији финансијског система.

Све активности Народне банке Србије од значаја за јавност пропраћене су објављеним саопштењима, информацијама и подацима на званичном веб-сајту и његовим поддоменима. У 2011. години направљен је веб-сајт Центра за посетиоце као један од поддомена Народне банке Србије.

Сви штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

VIII.11.4. Анкетирање јавног мњења

Као подршка режиму циљања инфлације, током 2011. године се континуирано, у месечној динамици, спроводило истраживање јавног мњења о инфлационим очекивањима у четири сектора – пословном, финансијском, сектору радне снаге (синдикати) и сектору становништва.

VIII.11.5. Планови за 2012. годину

Планира се наставак активне и отворене сарадње с медијима, унапређење и осавремењивање веб-сајта, већа заступљеност научно-истраживачких активности и интензивнија промоција изложбених и едукативних активности Народне банке Србије у јавности.

Такође, планира се израда Националне стратегије за финансијску едукацију и успостављање сарадње с Министарством просвете на сертификацији приручника за наставу, едукацији наставника и институционализацији програма финансијске едукације ради њиховог

увођења у наставни програм предмета Грађанско васпитање у основним и средњим школама.

На позив Матице српске, ради промоције државе и њеног културно-историјског наслеђа, планира се организација изложбе „Српски новац од XIII до XXI века“ у европским градовима.

Детаљније информације о свим видовима комуникације с јавношћу налазе се у редовној публикацији „Друштвена одговорност Народне банке Србије – 2011“.

VIII.12. Организациона структура и људски ресурси у Народној банци Србије

VIII.12.1. Организационе промене и број запослених у 2011. години

У Народној банци Србије је на дан 31. децембра 2011. године у радном односу било 2.136 запослених, што представља смањење за 23 запослена у односу на претходну годину. Смањење броја запослених током године извршено је првенствено по основу спроведених организационих промена и реструктурирања послова. Од 1. јуна формиране су нове организационе јединице, и то: Канцеларија главног економисте, Канцеларија за контакте с привредницима, Сектор за финансијску стабилност, Центар за унапређење финансијског система, Усклађеност пословања и послови контроле оперативног ризика, а укинута је филијала у Приштини. Досадашње Рачуноводство и финансије постало је Дирекција за рачуноводство и

Табела VIII.12.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2010.			31. децембар 2011.			Промена (у %) (7-4):4
	Неодређено време	Одређено време	Укупно (2+3)	Неодређено време	Одређено време	Укупно (5+6)	
1	2	3	4	5	6	7	8
НБС – седиште	1.181	8	1.189	1.200	8	1.208	+1,6
Филијала у Београду	104	-	104	106	-	106	+1,9
Филијала у Новом Саду	107	-	107	100	-	100	-6,5
Филијала у Приштини	5	-	5	-	-	-	-
Филијала у Нишу	43	-	43	40	-	40	-7,0
Филијала у Крагујевцу	60	-	60	53	-	53	-11,7
Филијала у Ужицу	29	-	29	30	-	30	+3,5
ЗИН	622	-	622	599	-	599	-3,7
Укупно у НБС:	2.151	8	2.159	2.128	8	2.136	-1,1

финансије. У оквиру филијала формиране су групе за информисање и образовање корисника финансијских услуга.

VIII.12.2. Квалификациона структура запослених

Према квалификационој структури у складу са Законом о високом образовању, у 2011. години је у Народној банци Србије било 12 запослених с трећим степеном високог образовања, 829 запослених с другим степеном високог образовања и 220 запослених с првим степеном високог образовања. Поред тога, са средњим образовањем је било 1.011 запослених, а са основним 64 запослена. У односу на претходну годину приметан је благ пораст броја запослених с првим, другим и трећим степеном високог образовања и блажи пад броја запослених са средњим и основним образовањем. Како би побољшала квалификациону структуру, Народна банка Србије је у току 2011. године запослила 27 приправника с другим степеном образовања у складу са Законом о високом образовању.

Табела VIII.12.2.1. Број запослених по квалификационој структури

31. децембар 2011.						
Организациони део	Високо образовање			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	III степ.	II степ.	I степ.			
1	2	3	4	5	6	7
НБС – седиште	11	662	126	394	15	1.208
Филијала у Београду	1	15	13	74	3	106
Филијала у Новом Саду	-	25	10	63	2	100
Филијала у Нишу	-	15	6	18	1	40
Филијала у Крагујевцу	-	15	5	31	2	53
Филијала у Ужицу	-	7	3	17	3	30
ЗИН	-	90	57	414	38	599
Укупно у НБС:	12	829	220	1.011	64	2.136

VIII.12.3. Старосна структура запослених

Што се тиче старосне структуре запослених, као и претходне године, две најзаступљеније категорије у 2011. години били су запослени између 40 и 50 година (34,8%) и запослени између 50 и 60 година (36,4%). Просечна укупна старосна структура је износила 47 година, што је исто као у претходној години.

Од укупно 2.128 запослених на неодређено време, 969 су мушког (45,5%), а 1.159 женског пола (54,5%).

Табела VIII.12.3.1. Старосна структура запослених

Организациони део	31. децембар 2011.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
НБС – седиште	-	76	302	383	390	49	1.200	45,7
Филијала у Београду	-	4	21	42	36	3	106	46,9
Филијала у Новом Саду	-	1	10	40	44	5	100	49,2
Филијала у Нишу	-	-	4	13	20	3	40	50,6
Филијала у Крагујевцу	-	1	5	10	34	3	53	51,3
Филијала у Ужицу	-	-	2	6	20	2	30	51,8
ЗИН	-	21	92	246	231	9	599	47,2
Укупно у НБС:	-	103	436	740	775	74	2.128	46,7
У %	-	4,8	20,5	34,8	36,4	3,5	100,0	

Извор: Народна банка Србије.

VIII.12.4. Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених и летња пракса студената

Ради обезбеђења ефикасности пословних процеса, а тиме и стабилног и развијеног банкарског и финансијског сектора, Народна банка Србије је у 2011. години у знатној мери подржала професионално усавршавање запослених. У том смислу, запосленима је омогућила похађање студија, обуку за стицање различитих стручних звања и сертификата, похађање наставе страних језика, као и учешће на семинарима, конференцијама, курсевима и радионицама у земљи и иностранству.

Народна банка Србије је и у 2011. години активно учествовала у реализацији протокола о пословној сарадњи с централним банкама Босне и Херцеговине, Црне Горе, Албаније и Македоније. Циљ сарадње је остваривање заједничких интереса у области стручног усавршавања запослених путем размене искустава и образовног рада значајних за унапређење функционисања партнерских институција. Сарадња се манифестовала кроз организовање 33 узајамне студијске посете, у којима су учествовала 93 запослена у партнерским институцијама.

Највећи донатори стручно-техничке помоћи Народној банци Србије у 2011. години биле су централна банка Немачке и централна банка Словеније.

У сарадњи с централном банком Немачке, Народна банка Србије је организовала два међународна семинара у Београду и један специјализовани семинар за запослене у Народној банци Србије.

Табела VIII.12.4.1. **Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених**

2011.	
Вид образовања, усавршавања и стручног оспособљавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена – основне студије	2
Студије трећег степена – докторске академске студије	4
Стручна обука, лиценце, сертификати	5
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања и конференције у земљи	163
Семинари, радионице, саветовања, студијске посете и конференције у иностранству	240
Семинари у НБС организовани у сарадњи с донаторима стручно-техничке помоћи	38
Семинари у НБС организовани ангажовањем екстерних предавача	89
Студијски боравак у страниј централној банци у трајању до месец дана	1
Настава страних језика	258
Интерни курсеви	343
Стручно оспособљавање	
Обука за приправнике	27
Летња пракса	
Пракса студената универзитета из земље и иностранства у периоду јул–август	31

Извор: Народна банка Србије.

Запослени су имали могућност да похађају курсеве страних језика (енглеског, немачког, француског и руског). Овај програмски сегмент има за циљ да омогући лакшу комуникацију с колегама и стручњацима из иностранства, као и коришћење стручне литературе.

Такође, реализовани су интерни курсеви на теме: „Тимски рад“, „Презентационе вештине и јавни наступи“, „Комуникацијске вештине и конфликти“, „Управљање стресом“ и „Управљање временом“ чији је циљ развој и унапређење вештина запослених.

За потребе запослених, Народна банка Србије је организовала семинаре и друге врсте курсева, уз учешће компетентних предавача из земље и иностранства.

У периоду јул–август, Народна банка Србије је организовала летњу праксу за 26 студената завршних година факултета универзитета у Србији, као и за пет студената из иностранства.

VIII.12.5. Планови за 2012. годину

Ради даљег јачања институционалног капацитета Народне банке Србије, континуирано образовање и усавршавање и развој аналитичких способности и посебних вештина запослених остаје и даље један од приоритетних циљева у раду Људских ресурса. Планирано је да се нагласак стави на праћење каријерног развоја младих запослених, с посебним освртом на праћење

њиховог развојног потенцијала и препознавања и унапређења менаџерских вештина за оне запослене који имају потенцијал. Поред тога, планирано је и унапређење процеса селекције и испитивање задовољстава запослених како би се указало на индикаторе који могу бити узрочници незадовољстава и лоше мотивације запослених. Такође, посебан нагласак ће се ставити на младе који својим потенцијалом могу да унапреде рад Народне банке Србије и систем награђивања који би их подстицао да буду продуктивнији и задовољнији на послу.

Планирана је реализација већег броја студијских посета европским централним банкама ради размене знања и искустава о унапред утврђеним темама и областима. Заједно с централним банкама с којима је остварила успешну сарадњу, Народна банка Србије планира да организује стручне семинаре и предавања.

VIII.13. Филијале Народне банке Србије

Пословање филијала Народне банке Србије у 2011. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистицали из области управљања токовима готовине (све филијале), на контролу мењачких послова код овлашћених мењача (филијале у Новом Саду, Нишу и Крагујевцу) и на информисање грађана о финансијским производима и услугама институција над чијим пословањем Народна банка Србије обавља супервизију.

Такође, у свим филијалама обављали су се и специфични послови издавања преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, а Филијала у Крагујевцу је давала и логистичку подршку у раду Одсека за пријем основа и налога принудне наплате, који је смештен у објекту Филијале.

VIII.13. Филијала у Београду

Трезорско и благајничко пословање

Филијала у Београду је у 2011. години, у процесу управљања токовима новца и других вредности, обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, продају пригодног кованог новца, као и замену готовог новца физичким лицима.

У току 2011. године извршена је 5.191 уплата готовог новца од банака, у износу 176.878,3 млн динара, и 4.442 исплате банкама, у износу 190.243,5 млн динара, што је приближно прошлогодишњем нивоу. Уплате ефективног страног новца од банака у 2011. години биле су мање него у 2010. години, док су исплате забележиле пораст. Од државних органа је примљено укупно 2.590.854 евра, што је више него у 2010. години.

Филијала у Београду на три аутоматска система за сортирање, паковање и уништај новчаница BPS 1040 и једном аутоматском систему за сортирање новчаница BPS 216 обрађује највећи део готовог новца примљеног од банака на територији Републике Србије (у износу 348.645,8 млн динара), као и сав ефективни страни новац (у износу 329.859.465 евра).

У структури укупно обрађеног готовог новца, учешће кованог новца од 1,2% преполовљено је у односу на 2010. годину. Број комада новчаница обрађеног готовог новца приближно је на прошлогодишњем нивоу (456.609.967 комада). У поступку обраде под сумњом на фалсификат издвојено је 1.287 комада новчаница (за 6,4% више него у 2010. години). У структури укупно обрађених новчаница, учешће неподобних, које су у поступку обраде поништене и уништене, смањено је са прошлогодишњих 15,1% на 10,8% у 2011. години. Укупна вредност поништених и уништених новчаница је 19.689,6 млн динара, или 48.641.182 комада новчаница.

Табела VIII.13.1.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2011.	Индекс 2011/2010.
	у 2010.	у 2011.		
Уплате готовог новца банака	174.167.135.215	176.878.326.146	176.878.326.146	101,6
Исплате готовог новца банкама	180.461.369.255	190.243.518.101	190.243.518.101	105,4
Уплате ЕСН од банака	197.216.830*	74.121.435*	7.756.133.668**	37,6
Уплате ЕСН од државних органа	2.214.140*	2.590.854*	271.109.294**	117,0
Исплате ЕСН банкама	110.215.179*	154.977.823*	16.217.018.879**	140,6
УКУПНО			391.366.106.088	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ЕСН на дан 31. 12. 2011.

Извор: Народна банка Србије.

Табела VIII.13.1.2. Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Обрађено		Укупно у 2011.	Индекс 2011/2010.
	у 2010.	у 2011.		
Обрада готовог новца				
- номинална вредност	324.252.637.913	348.645.843.728	348.645.843.728	107,5
- број комада	468.916.737	456.609.967	456.609.967	97,4
Обрада ЕСН				
- номинална вредност	592.472.512*	329.859.465*	34.516.791.291**	55,7
- број комада	7.611.188	5.515.620	5.515.620	72,5
УКУПНО				
- номинална вредност			383.162.635.019	
- број комада			462.125.587	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ЕСН на дан 31. 12. 2011.

Извор: Народна банка Србије.

Број комада обрађених новчаница оптицајног ефективног страног новца (5.515.620) за 27,5% је мањи него у 2010. години. У поступку обраде издвојено је 180 комада новчаница под сумњом на фалсификат, што је око два пута мање него у 2010. години.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала 1.993.771 менични бланкет, у износу 99,7 млн динара, што је за 7,3% мање него у 2010. години; физичким лицима заменила 940.249 комада ваноптицајног новца, или за 66,4% више него у 2010. години; продала пригодног кованог новца у износу 0,1 млн динара; примила 21 и издала 31 оставу (стање остава на дан 31. децембра 2011. године износи 257).

Информисање грађана о финансијским производима и услугама

У Филијали у Београду, путем рада Групе за информисање и образовање корисника финансијских услуга образоване 1. јуна 2011. године, пружане су информације о финансијским производима и услугама, о коришћењу веб-сајтова Народне банке Србије (званичног сајта и сајта намењеног едукацији грађана „Твој новац“) и калкулатора, а дељен је и едукативни материјал. Највећи број питања која су грађани постављали односио се на банкарске услуге, пре свега кредите, текуће рачуне и платне картице.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном базом података која садржи копије извода и налога с рачуна правних лица и радњи, Филијала у Београду је у току 2011. године обрадила 230 захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања). Од тога, највећи број захтева (101) поднела су физичка лица (правна лица 86 захтева), док се мањи број односио на републичке органе (43 захтева).

VIII.13.2. Филијала у Новом Саду

Филијала у Новом Саду је извршавала трезорске и благајничке послове који су проистицали из послова управљања токовима готовине, контролисала мењачке послове код овлашћених мењача и информисала грађане о финансијским производима и услугама институција које су под супервизијом Народне банке Србије.

Трезорско и благајничко пословање

У 2011. години, у Филијали у Новом Саду је остварено 4.335 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 624 трансакције с банкама и царинским, судским и осталим државним органима, у укупној вредности од 115.682,1 млн динара.

Поред наведених послова, Филијала је извршила предају 545.947 меничних бланкета у номиналном износу од 27,3 млн динара, заменила 330,2 хиљаде комада ваноптицајног папирног и кованог готовог новца физичких лица за оптицајни новац. Такође, физичким и правним лицима извршена је

продаја 94 паковања пригодног кованог новца и комерцијалних паковања оптицајног кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од 1,3 млн динара.

Филијала у Новом Саду је обрадила све примљене уплате готовог новца и део готовог новца који су од банака примиле остале филијале Народне банке Србије, у укупном износу од 71.130 млн динара, или 126,2 млн комада. У поступку обраде извршен је поништај 14,6 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 4.073,7 млн динара, и издвојена су 592 комада новчаница готовог новца под сумњом да су фалсификована. Такође, обрађен је и сав ефективни страни новац примљен на благајнама Филијале од царинских, судских и осталих државних органа, у укупном износу од 4,2 млн евра.

Табела VIII.13.2.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2011.	Индекс 2011/2010.
	У 2010.	У 2011.		
Уплате готовог новца	51.398.568.000	47.815.851.460	47.815.851.460	93,0
Исплате готовог новца	51.019.055.500	57.824.487.500	57.824.487.500	113,3
Уплате ЕСН од банака	117.132.055*	80.470.201*	8.420.474.256	68,7
Уплате ЕСН од државних органа	3.940.533*	4.207.279*	440.253.461	106,8
Исплате ЕСН банкама	10.386.491*	11.286.450*	1.181.024.286	108,7
УКУПНО			115.682.090.963	

* У еврима.

Извор: Народна банка Србије.

Контрола мењачких послова

На подручју Филијале у Новом Саду у 2011, мењачке послове обављало је 488 овлашћених мењача на 670 мењачких места. Формална и суштинска контрола исправности документације вршена је по основу 125 захтева за издавање овлашћења Народне банке Србије за обављање мењачких послова. Сprovedено је 745 редовних контрола обављања мењачких послова код овлашћених мењача, при чему су у 95 случајева контролом утврђене неправилности. За отклањања утврђених неправилности припремљено је 111 решења, 128 закључака, 112 захтева за покретање прекршајног поступка, две пријаве за привредни преступ и седам обавештења другим надлежним органима о предузетим мерама.

Поред наведених, извршено је и 125 контрола извршења решења и 56 контрола испуњавања услова за затварање мењачких места.

У складу са Законом о девизном пословању, контрола мењачких послова код овлашћених мењача у надлежности је Министарства финансија – Девизни инспекторат од 31. децембра 2011. године.

Информисање грађана о финансијским производима и услугама

У Филијали у Новом Саду настављени су развој послова информисања грађана, организационо и кадровско унапређење, као и интензивирање активности новоформиране Групе за финансијско образовање корисника финансијских услуга.

Поред индивидуалног информисања грађана, Филијала је, у сарадњи са седиштем, израдила презентацију о финансирању набавке путничких аутомобила и учествовала на трибинама за грађане у Сомбору и Суботици. Иницирала је и организовала две трибине за наставнике и родитеље ученика Школе за основно и средње образовање „Милан Петровић“ у Новом Саду. У оквиру тих трибина, запослени у Филијали су израдили и одржали презентацију о штедњи кроз животно осигурање и добровољне пензијске фондове, а запослени у седишту о заштити права корисника финансијских услуга. Такође, успостављена је сарадња с „Новосадском телевизијом“ и за њихову емисију „Портфолио“ са запосленима из Филијале снимљена су три прилога о кредитним картицама, осигурању и штедњи.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном електронском базом података која садржи копије извода и налога с рачуна правних лица и радњи, Филијала у Новом Саду је у току 2011. године обрадила 75 захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на тим рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања). Од тога, највећи број захтева (47) поднела су правна лица (физичка лица 28 захтева).

Ради афирмације нових, двосмерних облика сарадње Народне банке Србије с привредницима, Филијала у Новом Саду је организовала иницијални састанак ужег круга представника привреде из региона и представника руководства и надлежних стручних служби Народне банке Србије.

VIII.13.3. Филијала у Нишу

Трезорско и благајничко пословање

Филијала у Нишу је у 2011. години у делу управљања токовима готовине, кроз пријем и предају готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи), остварила пословање у укупној вредности од 136.562,3 млн динара.

Поред наведених послова, Филијала је извршила предају 349.000 меничних бланкета у номиналном износу од 17,4 млн динара банкама комисионарима и замењивала ваноптицајну динарску готовину грађана за оптицајни новац.

Табела VIII.13.3.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2011.	Индекс 2011/2010.
	У 2010.	У 2011.		
Уплате готовог новца	51.662.596.500	58.808.302.290	58.808.302.290	113,8
Исплате готовог новца	47.688.057.603	63.536.233.574	63.536.233.574	133,2
Уплате ЕСН од банака	123.098.512*	117.533.926*	12.298.855.797	95,5
Уплате ЕСН од државних органа	4.629.922*	5.429.790*	568.178.112	117,3
Исплате ЕСН банкама	6.771.474*	12.907.988*	1.350.703.481	190,6
УКУПНО			136.562.273.254	
* У еврима. Извор: Народна банка Србије.				

Контрола мењачких послова

На подручју Филијале у Нишу у 2011. години мењачке послове је обављало 440 овлашћених мењача на 558 мењачких места. Формална и суштинска контрола исправности документације вршена је по основу 119 захтева за издавање овлашћења Народне банке Србије за обављање мењачких послова. Спроведене су 433 редовне контроле обављања мењачких послова код овлашћених мењача, при чему је у 141 случају утврђена неправилност. За потребе предузимања мера према овлашћеним мењачима код којих су контролом утврђене неправилности припремљено је 146 решења, 154 закључка, 116 захтева за покретање прекршајног поступка и седам обавештења другим надлежним органима о предузетим мерама.

Поред тога, извршено је 147 контрола извршења решења и 54 контроле испуњавања услова за затварање мењачких места.

Информисање грађана о финансијским производима и услугама

У 2011. години Филијала у Нишу је, до 1. јуна 2011. године кроз Канцеларију за едукацију, а потом у оквиру Групе за информисање и образовање корисника финансијских услуга, наставила с пружањем информација грађанима о финансијским производима и услугама и учествовала у дистрибуцији информативног штампаног материјала.

Ступањем на снагу Закона о заштити корисника финансијских услуга, у сарадњи с Центром за кориснике финансијских услуга, започето је са информисањем грађана о заштити права корисника финансијских услуга.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном базом података која садржи копије извода и налога с рачуна правних лица и радњи, Филијала у Нишу је у

току 2011. године обрадила 25 захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања). Од тога, 15 захтева су поднела правна лица, а 10 захтева физичка лица.

VIII.13.4. Филијала у Крагујевцу

Трезорско и благајничко пословање

Филијала у Крагујевцу је у 2011. години у делу управљања токовима готовине, кроз пријем и предају готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи) и откуп и продају ефективног страног новца од физичких лица, остварила пословање у укупној вредности од 99.572,3 млн динара.

Поред наведених послова, Филијала је извршила предају 328.900 меничних бланкета комисионарима у номиналном износу од 16 млн динара, продала 8.000 меничних бланкета физичким лицима и заменила 346.596 комада ваноптицајног новца грађана за оптицајни новац и продавала пригодни ковани новац.

Табела VIII.13.4.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2011.	Индекс 2011/2010.
	У 2010.	У 2011.		
Уплате готовог новца банака	47.583.779.500	48.833.342.000	48.833.342.000	102,6
Исплате готовог новца банкама	44.451.103.500	44.323.140.500	44.323.140.500	99,7
Уплате ЕСН од банака	55.837.959*	34.793.720*	3.640.846.175	62,3
Исплате ЕСН банкама	15.618.639*	24.615.945*	2.575.843.639	157,6
Уплате ЕСН од државних органа	344.050*	151.198*	15.821.495	44,0
Откуп ЕСН од физичких лица	440.046*	606.656*	63.481.030	137,9
Продаја ЕСН физичким лицима	1.534.004*	1.145.543*	119.870.651	74,7
УКУПНО			99.572.336.489	

* У еврима.

Извор: Народна банка Србије.

Контрола мењачких послова

Филијала у Крагујевцу је задужена за контролу обављања мењачких послова на подручју које територијално покривају филијале у Крагујевцу и у Ужицу. На том подручју ради 508 овлашћених мењача на 595 мењачких места. У 2011. години Филијала је извршила 539 контрола обављања мењачких послова код овлашћених мењача, при чему је у 82 случаја утврђена неправилност. Ради отклањања утврђених неправилности, припремљено је 93

решења, 84 закључка, 89 захтева за покретање прекршајног поступка и 12 обавештења другим надлежним органима о предузетим мерама.

Поред наведених, извршено је и 84 контроле извршења решења и 48 контрола испуњености услова за затварање мењачнице.

Контрола обављања мењачких послова је 31. децембра 2011. године прешла у надлежност Девизног инспектората у складу са Законом о девизном пословању.

Информисање грађана о финансијским производима и услугама

У току 2011. године у Филијали у Крагујевцу је формирана Група за информисање и образовање корисника финансијских услуга која је, ради побољшања информисаности грађана на територији Филијале, поделила око 90.000 примерака брошура, у којима је обрађено 17 различитих финансијских производа. Филијала је имала инфо-пулт на Сајму пољопривреде и Сајму аутомобила у Крагујевцу, заједно с Центром за кориснике финансијских услуга учествовала је у програму финансијске едукације поводом Светског дана штедње. Такође, наставила је и са индивидуалним информисањем грађана који су јој се непосредно обратили.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном базом података која садржи копије извода и налога с рачуна правних лица и радњи, Филијала у Крагујевцу је у току 2011. године обрадила десет захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћање). Од тога, девет захтева су поднела физичка лица и један захтев правно лице.

Филијала у Крагујевцу је давала подршку у раду Одсеку за пријем основа и налога принудне наплате у Крагујевцу, који је смештен у објекту Филијале.

У 2011. години, у Филијали у Крагујевцу су предузете многобројне активности на развијању двосмерних облика сарадње с привредницима и стварању предуслова за почетак рада Канцеларије за контакте с привредом.

У октобру, Филијала је организовала састанак ужег круга представника привреде који се баве увозно-извозним пословима с представницима Народне банке Србије на тему „Развој економске ситуације у земљи и унапређења сарадње НБС с привредним субјектима“.

У децембру, у Регионалној привредној комори у Крагујевцу одржан је састанак гувернера с привредницима Шумадијског и Поморавског региона, на коме су привредници упознати са актуелним монетарним кретањима. После разговора с локалним медијима, гувернер је одржао предавање на Економском факултету у Крагујевцу на тему „Монетарна политика у Србији – теорија и пракса“.

У Филијали у Крагујевцу је обезбеђен адекватан простор за рад и спроведен је поступак за пријем саветника за контакте с привредницима у Канцеларији за контакте с привредницима у Крагујевцу. Филијала је урадила, за потребе почетка рада ове канцеларије, преглед 70 највећих предузећа који послују на територији Филијале у Крагујевцу који, поред њихових основних економских показатеља, садржи и све неопходне податке за успостављање контаката.

VIII.13.5. Филијала у Ужицу

Трезорско и благајничко пословање

У 2011. години Филијала у Ужицу је у пословима управљања токовима готовине учествовала кроз пријем и предају готовог и ефективног страног новца банкама. Обављала је такође послове пријема ефективног страног новца од државних органа и пријема и предаје јединствених меничних бланкета банкама, продају пригодног кованог новца, као и замену готовог новца физичким лицима.

Банке су у 2011. години на шалтерима Филијале уплатиле готовог новца у износу од 28.345,0 млн динара и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 27.928,5 млн динара. Уплате и исплате ефективног страног новца банкама биле су више него у 2010. години.

Филијала је од државних органа у 2011. години примила 61.822 евра, што је за 3,6 пута више него у 2010. години. Банкама комисионарима је предато 168.600 меничних бланкета у износу од 8,4 млн динара, што представља повећање од 5,0% у односу на 2010. годину. У Филијали су током 2011. године физичким лицима замењена 142.024 комада ваноптицајних новчаница, што је за 80,2% више него у 2010. години.

Табела VIII.13.5.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2011.	Индекс 2011/2010.
	У 2010.	У 2011.		
Уплате готовог новца банака	24.037.135.000	28.344.990.500	28.344.990.500	117,9
Исплате готовог новца банкама	21.265.192.500	27.928.462.500	27.928.462.500	131,3
Уплате ЕСН од банака	11.278.302*	14.911.658*	1.560.355.893	132,2
Исплате ЕСН банкама	5.067.091*	5.365.398*	561.435.247	105,9
УКУПНО			58.395.244.140	

* У еврима.

Извор: Народна банка Србије.

Информисање грађана о финансијским производима и услугама

У току 2011. године Филијала у Ужицу је, до 1. јуна 2011. године кроз Канцеларију за едукацију, а потом у оквиру Групе за информисање и образовање корисника финансијских услуга, наставила да пружа информације грађанима о финансијским производима и услугама, затим да даје упутства за коришћење калкулатора која се налазе на веб-сајту Народне банке Србије, као и да дистрибуира информативни штампани материјал израђен у Центру за кориснике финансијских услуга.

Током 2011. године забележен је раст посета грађана у односу на претходну годину. Највећи број питања који су грађани постављали односио се на банкарске услуге, пре свега на могућност рефинансирања кредита, каматне стопе и накнаде и провизије у вези са стамбеним кредитима.

У 2012. години планира се проширење облика и начина индивидуалних и колективних едукативних активности, као и проширење круга субјеката тако што би, поред грађана, били обухваћени и предузетници и мала и средња предузећа.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном базом података која садржи копије извода и налога с рачуна правних лица и радњи, Филијала у Ужицу је у току 2011. године обрадила осам захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања). Од тога, пет захтева су поднела правна лица, а три захтева физичка лица.

VIII.13.6. Планови за 2012. годину

У трезорском и благајничком пословању, сагласно плановима Сектора за послове с готовином, планира се даље техничко-технолошко осавремењавање опреме за машинску обраду новца у Филијали у Новом Саду, као и стандардизација и друга унапређења у области рада с готовином.

У области едукације корисника финансијских услуга, планира се даљи развој индивидуалних и колективних облика и начина едукације грађана о финансијским производима и услуга, о могућностима заштите права корисника предвиђеним Законом о заштити корисника финансијских услуга, као и примена и развој свих осталих послова у оквиру делокруга група за информисање и образовање корисника финансијских услуга у филијалама, сагласно плановима Центра за кориснике финансијских услуга.

Такође, филијале ће у 2012. години обезбедити сву потребну подршку раду Канцеларије за контакте с привредницима образоване у Народној банци Србије у 2011. години.

VIII.14. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

VIII.14.1. Приходи и расходи

Укупни приходи остварени у Заводу за израду новчаница и кованог новца (ЗИН) у 2011. години износили су 8.224,9 млн динара, или за 33,0% више него у 2010. години, а укупни расходи 6.193,2 млн динара, или 34,4% више него у 2010. Разлика између остварених прихода и расхода износи 2.031,7 млн динара, што је за 29,0% више него у претходној години.

Приходи по запосленом остварени у 2011. години износили су 13,7 млн динара, или за 38,1% више него у претходној години. Остварени расходи по запосленом од 10,3 млн динара већи су за 39,8% од прошлгодишњих.

Табела VIII.14.1.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а
(у млн RSD)

	2010.	2011.	Индекс 2011/2010.
Укупни приходи	6.183,3	8.224,9	133,0
Производи за НБС	1.129,1	693,7	61,4
Производи за домаће тржиште	4.766,4	6.570,4	137,9
Производи за извоз	44,4	62,1	140,0
Остали приходи	243,5	898,7	369,2
Укупни расходи	4.608,7	6.193,2	134,4
Степен покривености укупних расхода приходима	134,2	132,8	-

Извор: Народна банка Србије.

Структура прихода

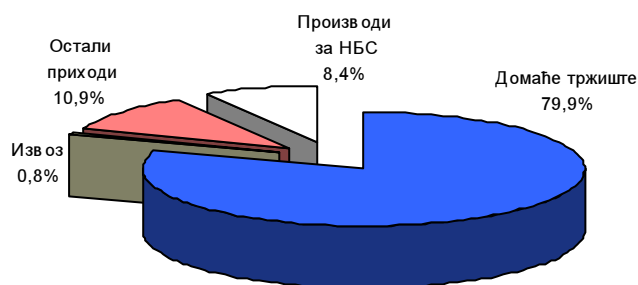
Највећи приход ЗИН је остварио на домаћем тржишту (6.570,4 млн динара, или 79,9% укупних прихода). Приходи од производа за домаће тржиште већи су за 37,9% од прихода у претходној години. Интерни приходи, тј. приходи од производа за Народну банку Србије, износили су 693,7 млн динара и мањи су од прихода у претходној години за 38,6%.

Табела VIII.14.1.2. Структура укупних прихода
(у млн RSD)

	2010.	2011.	Индекс 2011/2010.
Производи за НБС	1.129,1	693,7	61,4
Новчанице	827,7	377,9	45,7
Оптицајни ковани новац	289,6	290,5	100,3
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали штампани и ковани производи и услуге	11,7	25,3	216,6
Производи за домаће тржиште	4.766,4	6.570,4	137,9
Услуге припреме	0,2	-	0,0
Ковани производи	211,5	1.665,9	787,6
Вредносни папири	749,6	799,2	106,6
Марке	2,7	2,2	81,7
Заштићени папири	76,7	39,8	51,9
Посебан програм	2,7	6,9	258,4
Остали производи	454,4	789,4	173,7
Персонализација	3.268,6	3.268,8	100,0
Производи за извоз	44,4	62,1	140,0
Остали приходи	243,5	898,7	369,2
Укупни приходи	6.183,3	8.224,9	133,0

Извор: Народна банка Србије.

Графикон VIII.14.1.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2011. години

Извор: Народна банка Србије.

Структура расхода

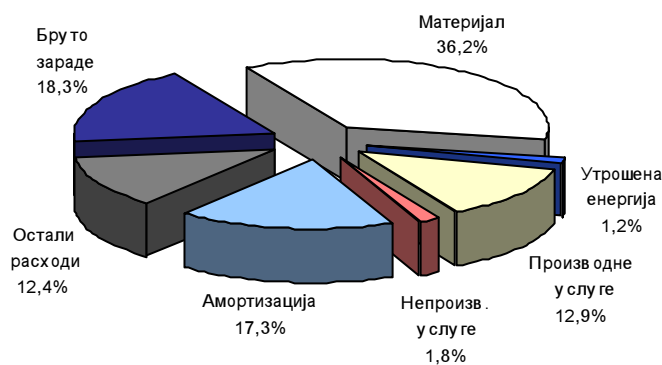
У структури укупних расхода, највеће је учешће расхода по основу материјала (36,2%), бруто зарада (18,3%) и амортизације (17,3%), који су у односу на 2010. годину већи за 25,2%, 9,3% и 33,7%, респективно.

Табела VIII.14.1.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2010.	2011.	Индекс 2011/2010.
Материјал	1.788,4	2.239,6	125,2
Утрошена енергија	70,7	72,8	102,9
Производне услуге	296,4	800,7	270,1
Непроизв. услуге	67,7	111,8	165,2
Амортизација	800,6	1.070,5	133,7
Остали расходи	549,4	765,8	139,4
Бруто зараде	1.035,5	1.132,0	109,3
Укупни расходи	4.608,7	6.193,2	134,4

Извор: Народна банка Србије.

Графикон VIII.14.1.2. Структура укупних расхода ЗИН-а у 2011. години

Извор: Народна банка Србије.

VIII.14.2. Остале активности у 2011. години

- Реализовани су сви планирани налози за производњу новчаница Сектора за послове с готовином, осим новчанице апоена од 1.000 динара, која је реализована у износу од 55% због квара линије за дораду новчаница Cut Pak II. Годишњи план производње кованог оптицајног новца је испуњен према налозима Сектора за послове с готовином;
- Израђена је нова новчаница апоена 2.000 динара;
- Из програма *DinaCard* произведено је око 200.000 картица и око 200.000 осталих картичних производа. Персонализовано је око 1,5 млн картица. Успешно је реализован поступак продужења важности сертификата *Visa* и *MasterCard*;
- Произведено је око један млн личних карата, преко 650.000 пасоша, више од два млн саобраћајних и око 425.000 возачких дозвола. Са аспекта производње нових регистарских таблица испуњен је комплетан програм по захтеву МУП-а Републике Србије. Такође, произведено је преко једне млрд акцизних маркица;
- Реализовано је преко 1.200 радних налога за потребе државе и комерцијалног тржишта;
- Остварени су бројни налози са инопартнером у штампи новчаница (2,8 млн табака), разни ваучери, сертификати и дипломе у укупном тиражу од око 340.000 табака;
- Набављена је и пуштена у рад *back up* машина за нумерацију и перфорацију пасоша. Набављен је нови нож за сечење хартије и машина за шивење жицом;
- У поступку су набавке три машине за бројање и паковање кованог оптицајног новца у ролне, петоносне машине за гравирање и обраду метала глодањем и машине за кружну обраду метала, радне дужине – 1.000 мм. Такође, у поступку је набавка модула за шивење пасоша на линији за аутоматску дораду пасоша, као и набавка опреме за ковертирање штампарских форми за доставу грађанима, два штампача за штампу PIN кода и полуатоматске машине за сито штампу;
- Из орденског система Републике Србије завршена су два велика ордена и три медаље. Остало је још четири ордена у три степена;
- Успешно је реализован поступак продужења важности сертификата стандарда CWA 14641.

VIII.14.3. Планови за 2012. годину

Планирани приходи и расходи

ЗИН је у 2012. години планирао укупне приходе у износу од 5.584,5 млн динара и расходе у износу од 5.116,5 млн динара.

За домаће тржиште је планирана реализација у висини од 4.739,4 млн динара, а за Народну банку Србије 845,1 млн динара.

План осталих активности

У 2012. години планиране су следеће активности:

- обнова кадровских потенцијала производних организационих јединица и израда нове систематизације;
- набавка опреме за дораду новчаница;
- адаптација простора ради добијања тзв. „чистих соба“ за потребе израде поликарбонатних идентификационих докумената;
- сертификавање простора за производњу картица у складу са стандардима *Visa* и *MasterCard*;
- отпочињање пројекта нових здравствених легитимација за потребе Републичког фонда за здравствено осигурање;
- припрема пројекта издавања дозвола за поседовање оружја од поликарбоната.

IX. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ
НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ
ЗА 2011. ГОДИНУ

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Belgrade
Serbia

Telephone: +381 11 20 50 500
Fax: +381 11 20 50 550
E-mail: info@kpmg.rs
Internet: www.kpmg.rs

Agencija za privredne registre
BD 7113
Matični broj 17148656
Račun 265-1100310000190-61
Raiffeisen banka a.d. Beograd
PIB 100058593

Izveštaj nezavisnog revizora

SAVETU GUVERNERA I IZVRŠNOM ODBORU

NARODNE BANKE SRBIJE

Izvršili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja Narodne banke Srbije (u daljem tekstu: Banka) koji se sastoje od izveštaja o finansijskom položaju na dan 31. decembar 2011. godine, bilansa uspeha, izveštaja o ukupnom rezultatu, izveštaja o novčanim tokovima i izveštaja o promenama na kapitalu Banke za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomena, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i druge napomene.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i istinito i objektivno prikazivanje ovih finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, i za uspostavljanje takvih internih kontrola za koje rukovodstvo smatra da su neophodne za sastavljanje finansijskih izveštaja, koji ne sadrže materijalno značajne greške, nastale bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu.

Odgovornost revizora

Naša odgovornost je da na osnovu izvršene revizije izrazimo mišljenje o priloženim finansijskim izveštajima. Reviziju smo izvršili u skladu sa Međunarodnim standardima revizije. Ovi standardi zahtevaju da se pridržavamo relevantnih etičkih zahteva i da reviziju planiramo i obavimo na način koji nam omogućuje da steknemo razumni nivo uveravanja da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno značajne greške.

Revizija obuhvata obavljanje procedura u cilju prikupljanja revizorskih dokaza o iznosima i obelodanjivanjima u finansijskim izveštajima. Izbor procedura zavisi od naše procene, uključujući i procenu rizika od materijalno značajnih grešaka u finansijskim izveštajima, nastalih bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu. U proceni rizika uzimamo u obzir interne kontrole, koje su relevantne za sastavljanje i istinito i objektivno prikazivanje finansijskih izveštaja, sa ciljem kreiranja odgovarajućih revizorskih procedura, ali ne i za svrhe izražavanja mišljenja o efektivnosti primenjenih internih kontrola. Takođe, revizija obuhvata i ocenu adekvatnosti primenjenih računovodstvenih politika i opravdanosti značajnih procenjivanja, koje je rukovodstvo izvršilo, kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Smatramo da su revizorski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i pružaju osnov za izražavanje našeg mišljenja.

Mišljenje

Po našem mišljenju, finansijski izveštaji prikazuju istinito i objektivno finansijsko stanje Banke na dan 31. decembar 2011. godine, rezultate poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Beograd, 15. maj 2012. godine

KPMG d.o.o. Beograd

Dušan Tomić
Ovlašćeni revizor

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ
31. децембар 2011. године

Народна банка Србије

БИЛАНС УСПЕХА
ЗА ГОДИНУ КОЈА СЕ ЗАВРШАВА 31. ДЕЦЕМБРА 2011. ГОДИНЕ

У хиљадама RSD	2011.	2010.
Приходи од камата	18.472.421	18.845.117
Расходи камата	(16.130.292)	(15.174.776)
Нето добитак од камата	2.342.129	3.670.341
Приходи од накнада и провизија	3.504.745	3.494.757
Расходи накнада и провизија	(685.522)	(772.141)
Нето добитак од накнада и провизија	2.819.223	2.722.616
Нето добитак по основу промене фер вредности и трговања хартијама од вредности	2.118.232	5.643.316
Нето позитивне курсне разлике	8.429.147	75.279.183
Остали пословни приходи	7.952.512	6.104.842
Нето приходи по основу индиректних отписа средстава	398.930	54.740
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	(4.913.211)	(4.153.219)
Трошкови амортизације	(1.677.517)	(1.552.718)
Остали пословни расходи	(5.047.437)	(4.031.685)
НЕТО ДОБИТАК	12.422.008	83.737.416

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ
31. децембар 2011. године

Народна банка Србије

ИЗВЕШТАЈ О УКУПНОМ РЕЗУЛТАТУ
ЗА ГОДИНУ КОЈА СЕ ЗАВРШАВА 31. ДЕЦЕМБРА 2011. ГОДИНЕ

У хиљадама RSD	<u>2011.</u>	<u>2010.</u>
Нето добитак текуће године	12.422.008	83.737.416
Остали добици/(губици):		
Ревалоризација некретнина	-	(2.291.432)
Промена фер вредности хартија од вредности расположивих за продају	322.636	(2.015.030)
Укупно остали добици/ (губици)	322.636	(4.306.462)
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	<u>12.744.644</u>	<u>79.430.954</u>

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ
31. децембар 2011. године

Народна банка Србије

ИЗВЕШТАЈ О ФИНАНСИЈСКОМ ПОЛОЖАЈУ
НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 2011. ГОДИНЕ

У хиљадама RSD

2011.

2010.

АКТИВА

Готовина и текући рачуни код банака	164.229.600	71.253.902
Депозити код банака	149.271.252	62.049.552
Злато и остали племенити метали	59.736.206	48.286.086
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	899.729.174	884.457.061
Финансијска средства расположива за продају	8.238.355	7.739.483
Кредити	906.945	789.129
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	58.370.446	57.712.310
Потраживања по основу своп продаје девиза	160.580	-
Некретнине, постројења и опрема	16.857.500	16.471.768
Инвестиционе некретнине	772.750	772.750
Нематеријална улагања	646.361	1.001.296
Остала средства	4.472.693	5.122.062
УКУПНО АКТИВА	1.363.391.862	1.155.655.399

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ
31. децембар 2011. године

Народна банка Србије

ИЗВЕШТАЈ О ФИНАНСИЈСКОМ ПОЛОЖАЈУ
НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 2011. ГОДИНЕ (НАСТАВАК)

У хиљадама RSD	2011.	2010.
ПАСИВА		
Обавезе		
Обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	625.033.075	502.536.092
Обавезе према држави и другим депонентима	177.496.232	133.507.872
Обавезе према Међународном монетарном Фонду	235.247.282	225.676.954
Обавезе по основу свој куповине девиза	59.003	-
Готов новац у оптицају	114.009.856	91.802.658
Резервисања	1.179.926	815.003
Остале обавезе	1.773.814	1.270.907
Укупно обавезе	1.154.799.188	955.609.486
Капитал		
Државни капитал	97.591.139	71.102.756
Посебне резерве	84.161.673	31.107.163
Ревалоризационе резерве	8.569.094	8.587.139
Резерве по основу хартија од вредности расположивих за продају	5.830.715	5.508.079
Нераспоређена добит	12.440.053	83.740.776
Укупно капитал	208.592.674	200.045.913
УКУПНО ПАСИВА	1.363.391.862	1.155.655.399

Београд, 27. фебруар 2012. године

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Иван Рангелов

Лице одговорно за састављање
финансијског извештаја

Дејан Шошкић

Гувернер

Списак графика и табела

Графикони

I.1.1.	Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа	16
I.1.2.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	16
I.1.3.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	18
I.2.1.	Кретање цена (мг. раст)	21
I.2.2.	Кретање цена (месечни раст)	22
I.2.3.	Доприноси компоненти ИПЦ међугодишњој инфлацији	22
II.2.1.	Преглед кључних макроекономских ризика	26
II.2.2.	Кретање јавног дуга	27
II.2.3.	Адекватност капитала банкарског сектора	28
II.2.4.	Покриће бруто NPL резервама за процењене губитке, земље региона	28
II.2.5.	Рочна структура укупних извора средстава банкарског сектора Србије	29
II.2.6.	Комбиновани показатељ у осигурању	30
II.3.1.	Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона	31
II.5.1.	Стање динарских државних обвезница и записа	33
II.5.2.	Промет и месечни рацио обрта динарских државних ХоВ	34
III.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	38
III.4.1.	Индекс државних обвезница у оригиналној валути	40
III.4.2.	Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице	40
III.4.3.	Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице	41
III.4.4.	Укупан принос портфолија и "бенчмарка" прерачунат у евре	41
III.4.5.	Принос портфолија и "бенчмарка" у оригиналној валути	42
III.4.6.	Структура инвестиционог портфолија	42
V.1.1.	Кретање укупне премије по тромесечјима	62
V.1.2.	Укупна премија према врстама осигурања	62
V.1.3.	Кретање укупне премије и техничких резерви	64
V.2.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	68
V.3.2.1.	Структура активе	71
V.3.2.2.	Структура пасиве	71
V.3.4.1.	Структура пласмана према примаоцу лизинга	72
V.3.4.2.	Структура пласмана према предмету лизинга	72
V.3.4.3.	Секторска структура пласмана по основу финансијског лизинга	73

VII.1.1. Вредност промета у међународном клирингу	85
VIII.14.1.1. Структура укупних прихода ЗИН-а	137
VIII.14.1.2. Структура укупних расхода ЗИН-а	137

Табеле

I.2.1. Раст и доприноси компоненти расту потрошачких цена	23
IV.1.1. Структура финансијског система	45
IV.1.2. Распоред банака по вредности билансне суме	46
IV.1.3. Власничка структура банкарског сектора	46
IV.1.4. Структура пасиве банака	47
IV.1.5. Структура капитала банака	48
IV.1.6. Структура активе банака	49
IV.1.7. Распоред банака по висини ванбилансне суме	50
IV.1.8. Валутна структура биланса и ванбиланса	50
IV.1.9. Девизни ризик банака	51
IV.1.10. Класификација активе банака	51
IV.1.11. Степен концентрације (ННП)	52
IV.1.12. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	52
IV.1.13. Показатељи пословања	53
IV.1.14. Финансијски резултат банака	53
IV.1.15. Индикатори профитабилности	54
VI.1.1. Апоенска структура новчаница у оптицају	77
VI.3.1. Преглед откривених фалсификата новчаница	79
VII.1.1. Вредност промета и број плаћања у RTGS систему	84
VII.1.2. Вредност промета и број плаћања у клиринг систему	85
VIII.3.1.1. Број приговора по даваоцима финансијских услуга	102
VIII.3.2.1. Број поступака посредовања по даваоцима финансијских услуга	103
VIII.12.1.1. Упоредни преглед броја запослених	122
VIII.12.2.1. Број запослених по квалификационој структури	123
VIII.12.3.1. Старосна структура запослених	124
VIII.12.4.1. Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених	125
VIII.13.1.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	127
VIII.13.1.2. Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду	127
VIII.13.2.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	129

VIII.13.3.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	131
VIII.13.4.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	132
VIII.13.5.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	134
VIII.14.1.1. Укупни приходи и расходи ЗИИ-а	136
VIII.14.1.2. Структура укупних прихода	136
VIII.14.1.3. Структура укупних расхода	137

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556